

Ketabton.com

بغدادی پیر

نصیر احمد احمدی

لارا اوتو کري جامي په بکس کي کښنودې، ويې ويل:

__سوزان، څه فکر کوي؟! د پوهنتون اووه ورځي رخصتي دي په دومره سترې سفر
ارزي؟!!

ځواني نجلۍ ريموټ ور واخيست، تلويزيون يې مړ کړ، ويې ويل:

__تر دې ډېره رخصتي نه لرو، بڼه ده، څو ورځي به د لندن له شور ماشوره ليري
يو.

لارا ناره کړه!

__تامه!

غوږ يې ونيو، څه يې وانه وربدل. لور ته يې وکتل، ويې يل:

__ورور دې چيرته دي؟!!

سوزان کړکۍ ته ودرېده، له پورته يې لاندي وکتل، پلار يې د واگون موټر پر سر د
لرگي وړه کيشتۍ ترله.

ويې ويل:

__مخکي يې موټر پاکاوه.

لارا د بکس ځنځير کش کړ.

سوزان پر زبڼو کښته شوه، د باندې ووتې، لمر پوست لگېده، نري باد د ونې بېرې پانې خوځولې.

سوزان یو دم چيغه کړه، منډه یې واخيسته، ليرې ودرېده. په خشکه یې وويل:

__پلاره، تر اوسه لا یخني ده!

له عمره پوخ سړي د موټر مخکينۍ شيشې ته د اوبو پایپ نیولی و، خنډل یې....

سوزان پر خپله غاړه لاس تېر کړ، گوتې یې لنډې شوې، تتر ته یې وکتل، لوند و. د ونې له سیوري لمر ته شوه.

ويي ويل:

__پلاره! تام دي نه ليد؟

سړي زېر زمينې ته اشاره وکړه.

سوزان ورغله. ژېر گروپ بل و، د زېر زمينې په بل سر کې ټکا خته. تر زړو کوچونو تېره شوه، پښه یې له بایسکل سره ولگېده، پر ولاړو کارتتونو یې لاس تکیه کړ، د وښو د رېبلو د ماشین له سره یې د مخ نقاب وړ واخيست، نقاب اوږدې سړي داړې درلودې، سترگې یې تر غوږونو پرې وې.

نقاب یې خپل مخ ته وړ واغوست. ارام گامونه یې واخيستل، مخکې لاړه، ورور یې د لرگي په یوه لوی صندوق کې څه لټول.

سوزان ملا کړوپه کړه، وغرېده.

تام ور ونه کتل.

د سوزان د تندي نری گونځي سره ور غلي:

__ونه ډار شوې؟!!

تام وويل:

__د کرکت په توپ پسي گرځم. مياشت مخکي مي په همدې صندوق کي ليد.

سوزان وخنډل:

__په دومره جنجال نه ارزي!

__ارزي، له کرکته پرته مبله، نه مبله!

سوزان ډاروونکي نقاب ليري کړ، پر يوه کارتن کېناسته.

تام وويل:

__ايرلنډ مي نه خوبښيري، کاشکي مو يوه اوونۍ همدلته په لندن کي تېره کړې وای.

سوزان ودرېده، درب شو، سر ته يې لاس ونيو، له پورته د لرگي کوچيني صندوق

راولوبد، پر ځمکه ولگېد، پورتنۍ تخته يې بېله شوه.

تام چيغه کړه!

__پام!

سوزان کېناسته، له ځمکي يې کوم شی راپورته کړ، گروپ ته يې ونيو، ويې ويل:

__مدال!

تام په بېره ور وکتل، مدال یې د خپلې خور له گوتو وایست، ورو یې وویل:

__د ژېړو دی، ورته وگوره، څه پرې لیکل شوي! د انگلستان د ملکي مدال : ۱۹۳۵ م کال.

سوزان وویل:

__اوس ۲۰۱۶ کال دی، مانا یواتیا کاله یې وتلي دي!

تام پرمخې پروت صندوق په بله خوا را وړاوه. یوه پنډه، زړه کتابچه ترې ولوېده. سوزان کتابچه ور واخیسته، ور پو یې کړل، ویې توخل. د کتابچې پر پوښ یې ځنگله تېره کړه، شونډې یې و خوځېدې:

بغدادی پیر

ډېوېډ جونز.

سوزان د کتابچې ځای ځای پانې و اړولې، یو ځای لیکلي و:

...یوې مرغی ته مې وکتل، د ستونې سپینې پستې بنکې به یې وپرسېدې، اخیستی هوا به یې په خواږه غږ بدله شوه.

بودا په بېره وویل:

__خوښه دي شوه، ارزانه ده؟!!

ومي ویل:

نه....

يودم يي بي غابونو خوله خلاصه شوه، په خوند يي وويل:

ها! خو سم ووايه چې کوتر باز يي!

سوزان يوه بله پانه واروله:

...امان الله خان وويل:

ناوخته ده، وار له واره به د مطلب خبره راواخلم، ان مايک پېژنئ؟!

توخي واخيستم، له خولي مي چايو داره وکړه. پياله مي پر مېز کېښوده. بخښنه مي وغوښته. ژر مي له جيبه سپين روميال را وايست، د خپلي کورتي د ټټر پر لنده شوي برخه مي تېر کړ. سفير ته مي وکتل، په لاس کې نيولي پياله يي لړزېدله....

د کتابچي په بله پانه کې ليکلي ول:

...يودم مي ډډ خندی واورېد، يوه کوچياني غږ وويل:

پير صېب خو له خپلي ک ... خبر نه دی، پرتوگ يي په چپه خوا اغوستی، نو

ورک سپرلی به څنگه په خپلو پښو راولي!....

سوزان بله پانه واروله:

...زه به پر ځمکه گرځېدم، خو خلکو به اسمان ته کتل. په هرې سپيني کوترې پسې

به يي چيغې وهلي ((پير گل ته وگورئ، له ځانه يي کوتره جوړه کړې، پر خپلو

مريدانو راگرځي...)). چا چې به وليدم، پرځان يي د دوزخ اور حرام گانه....

سوزان بېرته د کتابچې پاڼې سره وروستې.

* * *

موټر تېز و، ونې، کورونه، شنې کروندې په منډه شاته تلې....

سوزان وويل:

پلاره! مېله نو داسې وي؟!

سړي وخنډل، د موټر له اکسلېټره يې پښه پورته کړه.

سوزان د مخې سيټ ته غړۍ ور اوږده کړه، د سرعت ستن پنځوسو ميلو ته راکښته شوه.

ويې ويل:

اوس نو په رښتيا مېله شوه، له لارې هم بايد خوند واخلو.

تام چيغه کړه!

هلته وگورئ!

سوزان مخ ور وړاوه. ليرې په شنو غونډيو کې دوو سپينو آسانو منډې وهلي....

لارا وويل:

لارې ته گوره!

سړي لاس ور وغځاوه، د ښځې پر وړانه يې پسته چونډۍ ور ولگوله.

د لارا مخ سور شو، په بېره یې شاته وکتل، اولادونو یې ورمېرونه کاره کړي ول، د موټر د شاله شیشې یې آسونو ته کتل... د ونو غوټه راغله، آسونه ورک شول.

سوزان مخ وپراوه، د موټر د عقب نما په آینه کې یې د خپل پلار ورو سترگو ته وکتل، ورو یې وویل:

__پلاره! نیکه دې څنگه سړی و؟!!

سړي وخنډل:

__څنگه دې یو دم زما نیکه ذهن ته درغی؟!!

__هسی!!

__زما نیکه ستا د مور د نیکه غوندي کشیش نه و چې ټول عمر په کلیسا کې تېر کړي.

د لارا ټنډه تروه شوه:

__ته باید زما نیکه ته احترام وکړي!!

سړي وخنډل:

__ما خو کومه بده خبره نه ده کړي!!

غلی شو، په خوند یې وویل:

__اه! بریتانیې ته د ډېوډ جوړ خدمتونه نه شو هېرولئ! پوهېږئ! نیکه مې په بریتانوي هند کې رېره سپینه کړه. پوره څلوېښت کاله یې ملکي ته خدمت وکړ!

سوزان وویل:

_مدال می یی ولید.

سری په بیره ور وکتل.

سوزان وویل:

_نن سهار می په زبر زمینی کی یو صندوق وموند....

سری په خبره کی ور ولوید:

_هلته یوه زره کتابچه هم وه.

_هو! راسره را وای خسته.

سری وخنل:

_بسه دی وکرل، خو پام ورسره کوه.

تام وویل:

پلاره! تا لوستی ده؟!!

_هو! خو کلونه مخکی، سم می نه دی په یاد! تاسو یی ولولی! پر خپل غور نیکه به

افتخار وکری!

* * *

د کشتی پر غولي گڼ موټر ولاړ ول. سمندري مرغانو خپل اوږده، سپين وزرونه باد ته ور کړي ول... هوار تلل.

سوزان د کشتی اوسپنيزې کتارې ته ودرېده، د سمندر اوبه ارامي وې، کله کله به د نجلۍ ژېړ، اوږده وېښته دهغي بنۍ سترگې ته راغلل، گوتې به يې ترې لاندې کړې، تر غوږ به يې واړول.

کشتی ورو تله، شاته يې د سپينو ځگونو لیکه پاتې کېدله... سوزان مخ واړاوه. پر مخامخ اوږده څوکی يوه جوړه بنکارېدله. ځواني نجلۍ د هلک پر زنگون سر ايښی و، هلک د نجلۍ په ژېړو وېښتو کې گوتې تېرولې.

د ټام غږ يې واوړېد. دا يې د کشتی سالون ته د خوراک له پاره ور بلله. ورغله، د کاچوغو او پنجو ټکا خته... گڼ کسان ناست ول، ډېرو يې تنگي سترگې او پيتې پوزې درلودې، د چين، جاپان او کوريا سيلانيان ول.

سوزان مېز ته نږدې څوکی وښوېوله، کېناسته، سره کړې غوښه يې خوښه نه شوه، له گارسونه يې د ترکاري سوپ را وغوښت. ډوډۍ يې وخوره، گوتې ته لاړه. پر کټ پرېوته، د کمپيوټر له بکسه يې د خپل غور نيکه کتابچه را وايسته.

بغدادی پير

ډېوېډ جونز

د مطالعې گروپ يې ولگاوه، ځای ځای پانې يې واړولې، مسلسل تاريخونه يې نه درلودل، کله کله به د يوه او بل يادابنت تر مينځ مياشتې او ان کلونه وتلي ول. بېرته لومړۍ پانې ته راغله، د سوزان غور نيکه (ډېوېډ جونز) ليکلي ول:

بریتانیای هند _ لاهور _ ۱۹۱۹ م کال _ د فبروری اووه ویشتمه:

_ نا ارامه یم، کیسه مالومه ده، غرمه می هندي شراب وڅښل، ښه نه ول، پر زړه می ترڅي اوبه را اوبنتي... نیم سات می په تشناب کې تېر کړ، بې گټې و، اخیر می د مېلمستون زړې خدمتگاري (راني) ته ور غږ کړل، له جارو سره راغله، گېډې ته می غبرگ لاسونه نیولي ول، له درده تاوېدم، ډاکټر می راوغوښت، راني د باندې ووته، شېبه وروسته یې یو کوچینی خیرن بوتل راته ونيو. ویې ویل چې یوناني دوا ده، د نس تاو به دې ښه کړي.

یو خرپټ شنه رنگه پوږ می له اوبو سره تېر کړل، د راني خبره سمه وه، سات وروسته می د نس چونگاری ودرېد.

ماسپینین یو عسکر راغی، سلامي یې ووهله، یو کاغذ یې راته ونيو. حیران شوم، چانسلر لاهور ته راغلی و، عاجل یې غوښتی وم. په بېره می پر ځان اوبه تیري کړي، ژمی دی، خو اوبه تودې لگېدې، دریشي می واغوسته، پر کوټ بند ایښي شپو خولی ته می لاس ور وغځاوه، د باندې په څلورو آسانو پسي تړلي گاډی ولاړه وه.

ور وختم، د لاهور بازار له گڼي گوني ډک وو، د هندي تېزو مصالو بوی ته. گاډی یوې تنگي کوڅي ته ور ننوته، له آذانونو سره د پایزېبونو د شرنکا غرونه گډ ول. څوک جوماتونو ته تلل، څوک درمسالونو ته روان ول، چا د رقاصو ننداره کوله....

گاډی یوې پخوانی کلا ته ننوته. دا کلا په لاهور کې د انگرېزانو لوی مرکز و. اوږدې کوتي ته ور غلم، له پوڅي منصبدارانو ډکه وه. د چانسلر ډبل، اوږده برېتونه څرېدلي ول. خولی می د سلام په دود له سره کښته کړه، پر اوږده مېز پورې جوخته څوکی می راکش کړه، کېناستم. د څنگ ملگري البرټ ته می کتل، اوږي یې پورته واچولي، لاهور ته د چانسلر د ناڅاپي راتگ په علت نه پوهېده.

چانسلر په برېټانوي هند کې د سر سړی و، ما ډېرې ناستې ورسره کړې وې، خو تر دې دمه مې دومره نا آرامه نه ولیدلې.

مایې لاسونو ته وکتل، پنډې، سرې گوتې یې لړزېدلې... چانسلر ودرېد، غاړه یې صافه کړه، وپې ویل:

__ د افغانستان له حالاتو خبر یاست؟!

ټول غلي ول، البرت ودرېد:

__ هو صېب! پاچا حبيب الله خان یې د لغمان په کله گوش سیمه کې وواژه.

غلی شو.

چانسلر وویل:

__ همدومره؟!!

__ نه! څه موده مخکې یې زوی امان الله خان پاچاهي اعلان کړه.

__ د امان الله خان په اړه څومره معلومات لري؟!

البرت بله خبره ونه کړه!

چانسلر د تنباکو له پايو جوړ، پنډ سگرت ولگاوه، له خولې یې سپرې لوڅرې راووته، یو دم یې چیغه کړه!

__ اېشورام چېرته دی؟!

دروازه خلاصه شوه، انگرېز پوځي سلامي ووهله، په زوټه يې وويل:

__صېب! اېشورام همدا اوس را ورسېد، خو نېغ تشاب ته لاړ.

البرټ ته مې وکتل، لاندینۍ شونډه يې په غابنونو کې ټينگه نېولې وه، گډه يې پورته پورته غورځېده، په مخ کې يې راټولې شوې وينې وپوهولم چې خدا يې په ډېره سخته کابو کړې ده.

نورو ته مې وکتل، ټولو جدي څېرې نيولې وې.

اېشورام راغی، خو چانس لر د دمې جوړولو وخت ورنه کړ، له هغه يې وغوښتل چې خبرې وکړي.

اېشو رام مې پېژانده، هندو و، خو صافه پښتو يې ويله، ده په کابل کې د يوناني طب کاروبار کاوه، خو په اصل کې يې د برېتانوي هند تنخوا خورله.

اېشورام وويل:

__زما دوکان د کابل مراد خانې ته نږدې دی، څو ورځې مخکې پر سپين آس يو سپور ځوان راغی، ځوان بنايسته ښکارېده، غټې سترگې، سپين مخ او نري برېتونه يې لرل، ورنږدې شوم، امان الله خان له گارډ او عسکرو پرته يواځې راوتلی و، له ټپکي راوتلې توره يې لمر ځلوله.... خلک خبر شول، دوکانونو ته قلفونه ور ولوېدل، ارته ميداني له سلگونو يا هم زر گونو کسانو ډکه شوه.

ځوان پاچا ناره کړه، اولس يې د خپلواکۍ اخيستلو ته را وباله، ده يو سر لوړی، آزاد او پرمختللی افغانستان غوښت.... په خبرو کې يې زور و، خلک يې د انگرېزانو پر ضد پاڅون ته رابلل....

اېشورام شل دقیقې خبرې وکړې، کېناست.

چانسلر له جېبه یو کاغذ را وایست. امان الله خان برېتانوي حکومت ته لیکلي وو چې افغانستان باید د یوه خپلواک هېواد په توګه په رسمیت وپېژني.

وروسته یې د ناستو کسانو نظر وغوښت. ټول په یوه خوله ول، د امان الله خان لیک یې هسې باټې وګڼلې، ویې ویل چې یو کمزوری پاچا د برېتانيا د لویې امپراتورۍ پر وړاندې هېڅ هم نه دی، دا ماشوم بې ارزښته وګڼئ، همداسې یې پرېږدئ، د لیک ځواب مه ورکوی، خو اېشورام قناعت نه کاوه، ویې ویل چې له امان الله خانه وېره په کار ده، ما تر دې پخوا په یوه افغان کې هم داسې د آزادۍ شور او له انګرېزانو دومره ډېره کرکه نه وه لیدلې.

سوزان کتابچه کېښوده، تشناب ته لاړه. مخ ته یې څو لپې اوبه ور واچولې، بېرته پرکت اوږده وغځېده، پانه یې واړوله:

برېتانوي هند_ لاهور_ ۱۹۱۹ م کال_ د اګست لسمه:

_ د شپې یوه بجه ده، وینن یم، اعصابو مې کار پرېښی! یوه ځوان پاچا څنګه یوې لویې امپراتورۍ ته ماتې ورکړه! زړه ته مې نه لوېږې، خو واقعیت دی، مورن په څو جبهو کې مات شوو، تش لاس خلکو توپونو او طیارو ته غېږې ورکړې، ترپ، پر ځمکه یې را وویشتل. سخته ده! لویه برېتانيه یې وشرموله.

برېتانيایوې هند_ لاهور_ ۱۹۱۹ م کال_ د سپټمبر دوه ویشتمه!

_ سهار په څړه تلیفون راغی، چانسلر ور وغوښتم. نیم ساعت وروسته یې راته وویل چې بار او بستره دې وتره. له څو نورو کسانو سره به کابل ته ځي!

دی ناڅاپي سفر ته نه وم تيار، خو د چانس لر تريو تندي وپوهلم چې اضافه خبره مي په گټه نه ده. چانس لر راته وويل چې په کابل کې زمونږ د يو څو کسانو موجوديت ضرور دی.

سل زرونه مي سره وتړل، ناروغي مي بانه کړه، ور ته ومي ويل، چې که امکان ولري، بل څوک ولېږه، خو قناعت يې ونه کړ، دی پوهېده چې دي ماموريت ته تر ما بل غوره کس نه شي موندلای.

زه د برېتانوي هند په ټولو سيمو کې گرځېدلی وم، د خپل پنځه دېرش کلن ژوند څوارلس کاله مي د برېتانوي هند په استخباراتو کې تېر کړي ول، له بنگاله را نيولي، د ايران تر سرحده بلد وم، شپږ کاله مي له شاه حبيب الله خان سره په دربار کې د مشاور وظيفه درلوده، د افغانانو خوی، رواج، بڼه او بده را مالومه وه، په پښتو مي صافي خبرې کولای شوای. له قواري هم انگرېزانو ته نه پاتې کېدم. مور مي ايتالياوی وه، د افغانانو غوندي رنگ يې درلود، توري سترگي او تور وپښته مي له موره وړي ول.

کابل_ ۱۹۱۹ م کال_ د اکتوبر څلورمه:

_پرون يې راته وويل چې له غازي امان الله خان سره به سبا په لسو بجو گوري، خو البرت راياده کړه چې افغانان وخت ته ارزښت نه ورکوي، د سهار ناشتا مو په کراره وخورئ! .

البرت تک سور، چاغ سړی دی، سره ډبل برېتونه لري، په خوراک ډېر وخت تېروي، ستمی يې خېژي. له هرې گولي خوند اخلي. خو زمونږ د سفر بل ملگری څلور هډوکي خوار بودا دی. که يې د بدن غوښه ترې و تراشي، نو په

تول څلور کپلو نه نه ترې جوړېږي، خو پزه يې تر اندازې زياته اوږده ده، ډېر نه خاندې، خو کله چې وخاندې، پورتنۍ شونډه يې په پزه کې ورکه شي.

يوولس بجې ارگ ته ورسېدو، يو په ونه لور دريشي کړی ځوان راغی، مور يې يوه لوی سالون ته رهنمايي کړو، بخښنه يې وغوښته، ويې ويل چې پاچا په لسو بجو ورغوښتي وئ، خو تاسو ناوخته راغئ، پاچا له يوولسو تر دولسو بجو پورې له ځينو قومي مشرانو سره گوري.

ځوان غلی شو، ويې ويل:

__ پاچا د ماسپښين له لمانځه وروسته بله غونډه لري. خو زه به احوال درته راوړم، شايد د ډوډۍ پر وخت مو ور وغواړي.

ځوان له سالونه ووت.

البرت وويل:

__ له ساده سړي سره نه يو مخامخ.

حيرانې سترگې مې ور واړولې.

البرت وويل:

__ په اسيایي هېوادونو کې مې ډېر پاچاهان ليدلي دي، خو دا سړی

(امان الله خان) لومړنی پاچا دی چې وخت ته ارزښت ورکوي.

یوه خدمتگار له شیدو ډک گېلاسونه او کولچې راته راوړې. له کرکې مې د باندې وکتل، د ارگ لور، دبیرین دېوالونه پاک ول، یوه بوډا له نري سرک څخه د ونو ژبړې پانې جارو کولې....

ارگ مې پخوا هم لیدلی و، خو دومره پاک نه بنکارېده.

د باندې ووتم. سور باد لگېده، په چمن کې د گچو سپینې لیکې تېرې وې. پورته مې وکتل، د شیر دروازي د غره پر څوکو د واوړې نري پېروې پروت و.

سگرېټ مې ولگاوه. د جارو غږ نږدې و. یوه شېبه ودرېدم، د مني لمر ته مې په سختې هډونه تاوده شول، نیم سوخته سگرېټ مې په چمن کې واچاوه، تر ډېره مې لوگی ترې خوت.

بوډا راغی، نیم سوخته سگرېټ یې ور پورته کړ، په جارو شویو پانو کې یې واچاوه. بوډا ته مې وویل:

په چمن کې یې دا سپینې لیکې ولې جوړې کړې دي؟

بوډا را وکتل، څه یې ونه ویل، لار، د گل تر بوتې لاندې لوېدلی کاغذ یې ور واخیست، بېرته راغی، کاغذ یې په لاسي کراچۍ کې واچاوه، وېی ویل:

پاچا امر کړی چې د نیالگیو د اېښودلو له پاره کتار کندی وکیندی.

ومي ویل:

خو نیالگی د حوت په میاشت کې اېښودل کېږي!

بودا و خندل:

_خو پاچا بل څه وایي. وایي چې یو خو به کار تیار وي، بل دا چې د ژمي واورې او یخونه به د کبندل شویو کندو خاوره نوره هم پسته کړي. پسته خاوره د نیالگیو ودې ته بڼه ده.

_نو پاچا مو په باغوانی پوهیږي؟!

بودا و خندل:

_پاچا په ډېرو شیانو پوهیږي، کم کتابونه خو نه لولي.

ومي ویل:

_ته له څه وخته راهیسي دلته په ارگ کې یي؟!

بودا وویل:

_په ښار کې مې سوالگري کوله. پاچا مو تر راته ودر او ه، خواست یي نه و خوښ، ورته ومې ویل چې نو څه وکم! لس- یوولس عیاله راپسي دی، ډوډی غواړي. بس! دلته یي راوستم، کار مې اسانه دی، د سرکونو په جارو کولو کې پیاوړی یم. د میاشتي په اخیر کې تنخوا راکوي، تر بسه هم پسي تېره ده.

بودا کراچی تېله کړه، وچې پانې یي ورسره یو وړي.

بېرته سالون ته ورغلم. پنځه کمې دوولس بجې مې ځینې غږونه واورېدل، تر کړکې مې ور وکتل، له مخامخ ودانۍ گن کسان را ووتل، توري او سپینې پگړۍ یي تړلې

وي. يو تک سپن مخ مي وليد، ودرېدم، امان الله خان مي په لومړي ځل ليد، ليري و، خو غټي سترگي او تور برېتونه يې واضح بنکارېدل.

پاچا له ټولو څخه په غېر خدای په امانې واخيسته، څو کسان يې پر لاسونو ورتيټ شول، خو پاچا خپل لاسونه شاته ونيول، د لاسونو بنکلول يې نه خوښېدل.

ډله له ارگه ووته. ځوان راغی، مور يې له امان الله خان سره ليدو ته و وبللو. ځای ځای پر نري، تازه جارو شوي سرک شنه لاندې نصور پراته ول.

اوږد دهليز ته ورنوتو، له مخامخ کوتي يو غږ راغی:

_دوی بايد خپل شخصيت ته درناوی ولري، زه عادي انسان يم، ضرور نه ده چې زما لاسونه بنکل کړي.

رهنما ځوان دروازه وټکوله. کوټه وړه وه، امان الله خان او يوه بل په عمر پوخ سړي لاسونه راکړل. پر څوکیو کېناستو. البرت د ناوخته را تلو په خاطر بخښنه وغوښته. پاچا په عمر پوخ سړي معرفي کړ، د پاچا خسر او د دفتر مشر محمود طرزي و.

البرت د چانسلر ليک ورته ونيو، په ليک کې له شاه امان الله خانه غوښتل شوي و چې د مناسباتو د ساتلو له پاره د دوی څو کسانو ته په کابل کې د اوسېدو اجازه ورکړي. پاچا ليک ولوست. وروسته يې اوږدې خبرې وکړې، ده د برېتانيې په شمول له ټولو هېوادونو سره متقابلې دوستانه اړيکې غوښتي... بيا يې د برېتانيې ملکه په دروند نوم ياده کړه، ويې ويل چې دواړه خپلواک هېوادونه د اقتصاد او سوداګرۍ په برخه کې له يو بل سره ډېره همکاري کولای شي... خو شرط يې دا دی چې برېتانيه بايد افغانستان د يوه خپلواک هېواد په توګه په رسميت وپېژني.

پاچا نیم ساعت خبرې وکړې، په خبرو کې یې د خپلواک افغانستان نوم ډېر یاداو، خو د (خپلواک) ټکي زما زړه خوړ.

دې سړي یواځې څو میاشتي مخکې د بریتانیې امپراتورې ته ماتې ورکړې وه، ډېر انگرېزان یې تر تبغ تېر کړي ول، خپلواکي یې اخیستي وه... خو اوس یې په خبرو کې کرکه نه لیدل کېده، خبرې یې تودې او له مینې ډکې وې. دی د خپل هېواد د اقتصاد په فکر کې و.

شل کمي یوه بجه ږوږی راغله، د وریزو په مینځ کې لږه غوښه ایښي وه، خو ما د ده د پلار دسترخوان هم لیدلی و، پر مېز به د لوبنو ځای نه کېده.

امان الله خان دوه ځله دېوالي ساعت ته وکتل، خو البرت لا خبرې کولې... پر پښه مې یې د بوټ څوکه ور کېښوده، خوله یې بنده شوه.

د خدای په امانی پر وخت مو پاچا ته لاس ورکړ، لاس یې تود او له انرژۍ ډک راته واپسېد.

په وره کې مې نوک ونيو، شاته مې وکتل، امان الله خان په یوه پڼده کتابچه کې څه لیکل.

پېښور ته د بېرته تگ له پاره طیاره دوی ورځې وروسته راتله. مور یې بالاحصار ته بوتلو. یوه پاکه کوټه یې راکړه. له کړکۍ مې د باندي وکتل، تر بالاحصار لاندي گڼ کورونه پراته ول، د پل خشتي د جومات گمبدي لمر ته ژېړه لمبه کوله. لیري د ارگ هسک دېوالونه ښکارېدل، ور ها خوا پراخه ساحه شنو لوڅو نیولي وه. بېرته پر کت کېناستم.

جورج وویل:

_له دې سړي (پاچا) وېره په کار ده.

مخ مې ور واراوه.

جورج وویل:

_له هوبنډيار دښمنه ووېرېره! دا سړی په هند کې هم ستونزې راته جوړولای شي.

البرټ وخنډل:

_دومره يې هم مه لویوه!

جورج وویل:

_د پاچا په سترگو کې مې یوه ځلا ولېده، له خپلواکۍ د خوند اخیستلو ځلا! ښه به دا

وي چې د بریتانیې حکومت یې په رسمیت وپېژني، که نه نو فکر نه کوم چې په

اوسني افغانستان دې قناعت وکړي، څه وخت وروسته به یې خبره تر اټکه وي.

ومي ویل!

_زړونه مو غټ ونیسئ! تر هغه وخته پورې به ونه رسېږي.

دواړو راته وکتل.

ومي ویل:

_د اوس له پاره تر دې ډېر څه مه رانه غواړئ!

البرت و خندل:

نو ته په خپلو ملگرو هم بی باوره یی؟!

جورج وویل:

_البرته! خپل وخت مه ضایع کوه! ډېوډ جونز د استخباراتو مامور دی، تر اوسه به یی له چانس لر او ملکي پرته، خپلي مور ته هم رښتیا خبره نه وي کړي.

سوزان بله پانه و اړوله. ډېوډ جونز دوه کاله وروسته تاریخ لیکلی و.

بریتانوي هند _ کلکته _ ۱۹۲۲ م کال _ د مارچ یوولسمه :

_نه وم، دوه کاله می په لندن کې تېر کړل، تېره اونۍ کلکتې ته راغلم، د یادابنت کتابچه می همدلته پرېښی وه.

ورک یی که! څه ولیکم، ماغزه می اېشي، هغه وطن (افغانستان) مو په رسمیت وپېژاند چې داخلي او خارجي سیاست یی زموږ په واک کې و، خو چاره نه وه. حالات تر دې نور هم سختېدل، په قبایلي سیمو کې خلک را پاڅېدل، لوی تاوانونه یی را ورسول، ملکه مجبوره شوه چې د هنري ډابس په مشرۍ کابل ته یو لور رتبه هیئت ور ولېږي. ډابس له شاه امان الله خان سره رسمي تړون لاسلیک کړ، دافغانستان خپلواکي او حاکمیت په رسمیت وپېژندل شو.

خو کاشکې یواځې افغانستان وای، په راجستان، کشمیر، کوته... کې هم ځینې قبایلي را پورته شوي دي، دوی زړور نه ول، پوهېدل چې پر بریتانوي وار د زمري زړه غواړي، خو له امان الله خانه یی زده کړل، اوس امان الله خان ته په ټول هند کې د آزادی د سمبول په سترگه کتل کېږي، په جومات، مندر او کلیسا کې د افغانستان د

ازادی خبری تودی دی. دی سړي ډارن خلک زړور کړل، اوس د ډېرو زړونو ته لوېدلې چې له بریتانیې خپلواکي اخیستی شي.

اه! که دا سړی (امان الله خان) تر ستوني ونه نیسو، نو هند مو له لاسه وتلی بوله.

کابل _ ۱۹۲۳ کال _ د می اتمه.

_ د تېرې یوې میاشتي یادابستونه!

په رڼو اوبو کې مې گوتې ننه ایستی، اوړی او دومره سړې اوبه؟! له پورته پاخه توتان راغلل، لپه مې ډکه کړه، اوبه مې له توتانو سره تېرې کړې، سړې اوبه او خواږه توتان! تر دې دمه مې داسې خوند نه و څکلی.

سر مې هسک کړ، تر شنو ونو پورته د پغمان د غره څوکي لا سپیني وې.

هینګاری راغی، ور ومي کتل، موټر ته کتار خړې ولاړې وې. ور غلم، سړک تنګ و، موټر مې څو ځله شاته او مخته کړ، ایله د خړو د تېرېډولاره پیدا شوه. خو بیا هم د یوې خړې رېبري ځولۍ د موټر د څنګ شیشه کړه کړه.

بېرته د رڼو اوبو پر ژۍ کېناستم، څرپ شو، د خړې اوربوز په اوبو کې ننوت.

یو غږ مې واورېد:

_ تینک یو (مننه) .

شاته مې وکتل، یوه بوډا خړه خړه له پرې نیولې وه، راته موسک و.

بودا وويل:

پرنگی، پرنگی؟!!!!

حيران شوم، د امان الله خان د پاچاهي په دې څلور كاله كې ډېر بدلون راغلی و، زما په څېر شپو خولۍ، نېكتايي او دريشي ډېرو دولتي مامورينو درلودې، څېره مې هم د دوی غوندي وه، نو دې كليوال او ساده سړي له كومه وپېژندلم؟!

ومي ويل:

څنگه وپوهېدې چې زه انگرېز يم؟!

دا ځل د بودا سترگې رډې راوختې، په خوند يې وويل:

ته خو سمه پښتو وايي!

غلی شو، موټر ته يې اشاره وكړه، ويې ويل:

د موټر پر دروازه دې د پرنگيانو د شاهي حكومت نښه ده.

اه! دهقان سړی او دومره مالومات.

ومي ويل:

له كومه پوه شوي.

سړي وخنډل:

_د پاچا سیوری دې خدای زموږ له سره نه لیرې کوي، ټولو کلیو ته یې مالمین را لېږلي، وړو، زړو ته درس وایي، ایله د لمانځه په مانا وپوهېدو، لیکل او لوستل مو زده کړل، ستاسو د بیرغ عکس او د حکومت نښه مې هم په یوه کتاب کې لیدلې وه.

سړي د خړې له خولی لنډه ټوټه لیرې کړه، ویې ویل:

_نازک بدني مني دي، ښار ته یې د خرڅلاو له پاره وړم.

دوې مني یې راته ونيولې، د خړې پری یې کش کړ، بېرته سړک ته وخوت.

یوه مني مې په اوبو کې ووهله، خړپ مې ترې وایست. موټر ته ور وختم، وپره نه وه، دې خلکو د پاچا په یوه امر توري راپسي را واخيستي، خو په بل فرمان یې د خولي گوله راسره جلا کوله! سوله وه، په سوله کې خلک زموږ په وینو پسي نه گرځېدل.

مخکې لارم، یو خای پخه ودانی جوړېده. موټر مې همالته ودراره. د لرگي وړه لوحه مې ولوسته، لیکلي و: ((طاق ظفر_ د استقلال خلی)).

ورغلم. گڼو کاریگرو کار کاوه. یو دریشي کړی خوان لاس راکړ، په بل لاس کې یې کاغذ و، له لیکو یې وپوهېدم چې د منار نخشه ده.

یوه ماشوم د لرگي څوکي راته راوړه، کښاستم، خوان هم د موټر له نښې پوهېدلی و چې د بریتانیې په سفارت کې کار کوم. نور یې هم خبر کړل.

د یوه ماشوم تندې سره ورغی:

_اوف! پرنگی کافر.

خو یوه کاریگر سپک کړ، ویی ویل چې مېلمه دی.

د منار پوښتنه مې وکړه، دریشي کړي ځوان وویل، چې د پاچا په امر د آزادی څلی جوړوو.

دې ټکي یوه مانا لرله، له انگرېزانو آزادي، خو دا ځوان په نزاکت پوهېده، د انگرېز نوم یې زما د غرور د ماتېدو په خاطر وانه خیست.

ځوان ته مې وکتل:

__ له پاچا ډېر خوشاله یاست!

ځوان وخنډل:

__ له داسې چا به ولې نه یو خوشاله چې ان زموږ د کور د مصارفو فکر هم ورسره دی.

په حیرانۍ مې ورته وکتل.

ځوان وویل:

__ گوره! په لاس کې نیولې پیاله دې یو ساده مثال دی! په مور کې مېلمه سپېرې شونډې نه پرېږدي، یو چا به پور کاوه، خو مېلمه ته به یې شیدې، وچه یا تازه مېوه یا کتغ تیاراوه. افغانان نیستم خلک دي، دې سړي فکر وکړ، تجاران یې تشویق کړل، په لومړي ځل یې دې وطن ته چای را وور. هم ارزانه دي، هم دود بایدې پر ځای کېږي او هم د صحت له پاره گټه لري. پخوا به خلکو د سیندونو او ویالو اوبه څښلې، د ډېرو معدې به خرابې وې، خو اوس اوبه جوش کړه، لږ چای ور واچوه، هم خپله ستړیا پرې لیرې که، هم د مېلمه پرده وکه.

ډله ماشومان راغلل، له ټوټو جوړې ډکې کڅوړې پسې زنگېدلې. یو لس، یوولس کلن ماشوم نږدې راته کېناست، د کڅوړې پوښتنه مې ترې وکړه، لندې راته وویل چې د مکتب کتابونه دي.

یو کتاب مې را واخیست، په لومړیو دوو مخونو کې یې حمد او نعت شریف لیکلي وو، درېیم او څلورم مخونه یې د آزادۍ په اړه ول... نورې پاڼې مې وارولې، ساده ژبه یې درلوده، څو مخه د وطندوستۍ خبرو ډک کړي ول، بیا د افغانستان د دوو-دریو ولایاتو په اړه لنډ مالومات وو. وروسته د یوالي او اتحاد په باره کې یوه کیسه راغلي وه، بیا د پاکو اوبو د اهمیت په اړه یو ساده شعر و....

دا کتاب یواځې یو کال مخکې چاپ شوی و.

کڅوړه مې وکتله، دوهمه سپاره، دیني بنوونه، حساب... د خطاطۍ د مشق لرگینه ډره. نی، رنگ... پکې پراته ول.

په زړه کې را تېره شوه:

__ ډېوډ جوړه بچو! څومره چې وخت تېرېږي، په هماغه اندازه به د دې خلکو غلطېدل گران کار وي.

ماښام سفارت ته راغلم. د سفیر ټنډه تروه وه، ویې ویل چې په جلال آباد کې یې هغه په زرگونه اخبارونه سوځولي دي چې له برېتانوي هنده کابل ته راتلل.

علت مې وپوښت. سفیر په تلیفون کې له محمود طرزي سره غږېدلې و، هغه ورته ویلي و چې په دې اخبارونو کې ډېر داسې مضامین راغلي دي چې زموږ په خلکو کې مذهبي نفاق خپروي او د افغانستان ملي حاکمیت او آزادۍ ته زیان لري.

سفیر د محمود طرزی له خولې را ته وویل چې له دې وروسته به د ډیورنډ پر کرښه هغه اخبارونه او مجلې چاپ کېږي چې له برېتانوي هنده دې وطن ته راځي.

کوټي ته لارم. ستړی وم، خو ما باید د ورځې را پور لیکلی وای. یواځې زه نه وم، په کابل ښار کې دوو سوو کسانو وظیفې درلودې چې د هرې طبقې نظریات مالوم او سفیر خبر کړي. په دوی کې انگرېزان کم ول، زه او څلور نور هغه کسان چې ژبه یې زده وه او څېرې یې افغانانو ته پاتې کېدلې. نور هغه افغانان، هندوان او سکان ول چې د مالوماتو په بدل کې یې له سفارته پیسې اخیستي.

ستړې ورځ، آرام خوب لري، تر سهاره ویده وم. جومه وه. ولمبډم، افغاني جامي مي واغوستي، جگه شمله مي ودروله، د شور بازار تنگو کوڅو ته ورغلم. دوکانونه له مختلفو اجناسو ډک ول، د لوبڼو یوه لوی دوکان ته ودرېدم، د روسیې ساخت له پتوسونو، چاپجوشونو... چاپینکو ډک وو. یوه ښکلې میناتورې شوې پیاله مې را واخیسته، روسی وه. دوکاندار ته مې وویل:

__ لاهوري کاسې مې په کار دي.

دوکاندار وویل:

__ پخوا خو مو سترگې تړلې وې، فکر مو کاوه چې هر څه په لاهور او ډهلي کې دي، خو پاچا دې خدای تر ډېره راته ژوندی لري، په تجارت یې وپوهولو، له نوري دنیا سره یې بلد کړو، له سفیرانو سره یې کېنولو... زما په څېر گن نور تجاران په کال کې دوه- درې ځله ایران، ترکیې او روسیې ته ځي، هلته خریداري کوي، تر لاهوره په کمه بیه، ښه جنس په لاس راځي.

پيالہ مي واخيسته، د غاليو خرڅولو کوڅي ته ور وگرځېدم، يو چاغ ترکمن په بیره د لرگي چوکۍ راته سمه کړه. دوکان له رنگارنگ غاليو ډک و. سړي څو غالی سره وارولي، يودم يې ناره کړه!

_اچه يي، کندوزي، بشيري، مور، خرسک... کومه قالينه غواړئ؟

غلی وم.

سړي د قالينو د رنگ، جوړښت او کیفیت په اړه اوږدې خبرې وکړې....

ومي ويل:

_پر هاغه نورو قالينو مو ولي سپينه توتې هواره کړې ده؟!

سړي وخنډل، چوڅی سترگي يې لا پسې تنگي شوې، په خوند يې وويل:

_هغه به دي نه شي خوښې، خارج ته ځي.

حيران شوم.

سړي سپينه توتې ليرې کړه. ويي ويل:

_مور (افغانان) سړي غالی خوښوو، خو په دي غاليو کې نور رنگونه هم راغلي

دي، گلان او نخشه يې هم فرق کوي.

يوه وړه قالينچه مي راپورته کړه، د برېتانيې د ملکي عکس پکې اوبدل شوی و.

سړي وويل:

_کال مخکې یې د غالیو ټول سوداګر وزارت ته ور وغوښتل، درې ورځې یې درس راکړ، پوه یې کړو چې اروپایان څه رنگ او کوم چاپ قالینې خوښوي. یوه جوپه غالی مو اروپا ته ولېږلې، ښې پیسې یې راته جوړې کړې، له مور سره د غالی اوبدونکو ګېډې هم مړې شوې. اوس مو په مزار، کندوز، اقچه، بغلان... کې نوي فرمایشونه ور کړي دي.

ولاړ شوم، ومې ویل:

_وبخښه! زحمت دې وایست، خو څه مې وانه وخیستل.

سړي وخنډل:

_که کوم دوکاندار خدا او حوصله ونه لري، دوکانداري دې نه کوي.

ومي ویل:

_دا خو چینایي مثل دی.

_هو! مور کله کله وزارت ته ور غواړي، د تجارتي اجناسو د راکړې ورکړې او اخلاقو په باره کې راته غږېږي، دا خبره مې هم همالته زده کړې ده. که خدای کول، نو راتلونکې پسرلی ځینې تجاران ترکیې ته لېږي. وایي چې په تجارت کې به نوي څه زده کړی.

له سړي مې خدای پاماني واخیسته، لنډ را تاو شوم، تنګه کوڅه له قفسونو ډکه وه، د مختلفو مرغانو آوازونه تېره لګېدل. یوه دوکان ته ودرېدم، غولی له سویانو او کوټرو ډک و، پورته د لرګي ګڼ قفسونه را څړېدل. یوې مرغی ته مې وکتل، د ستوني سپینې پستي ښکې به یې وپرسېډي، اخیستي هوا به یې په خواږه غږ بدله شوه.

بودا په بیره وویل:

خوښه دې شوه، ارزانه ده؟!

ومي ویل:

_نه.

یو دم یې بې غابونو خوله خلاصه شوه، په خوند یې وویل:

_ها! خو سم ووايه چې کوتر باز یې!

تر لاس یې ونيولم، تنگ دوکان ته ننوتم، کوتر و ته یې اشاره وکړه ، و یې ویل:

شیرازی، چپه پرې، ملاقي، بال سفید، زردچه... کوم ډول کوترې غواړي؟!

زما ځواب ته ماتله نه شو، یوه سره کوتره یې ونيوله، و یې ویل:

_که د کوتر و له ملاقه خوند اخلي، نو تر دې کوترې مه تېرېره، په هوا کې په یوه سا اوه ځله را اوړي. هو! خو که د نورو د کوتر و د نیولو شوقي یې بیا هاغه توره کوتره واخله، یو خو له سپله نه جلا کېږي، بل په هر ځل الوتو خامخا یوه بله کوتره درته راوړي.

یوې وړې نجلۍ یو کوچینی پتنوس را ووړ . د بودا ټنډه تروه شوه، په خشکه (غوسه) یې وویل:

ولي مکتب ته نه یې تللي؟!

د نجلۍ څرې شونډې و خوځېدې:

_ ناروغه یم، تبه می ده.

بوډا پتنوس ور واخیست، نجلۍ بېرته له دوکانه ووته.

ومی ویل:

_ څه دې ده؟!

بوډا د لرگي په ډره د سنیو دسترخوان هوار کړ، د کاسې له سره یې برغولۍ وبنویاوه، په کورتو کې لنډه شوې ډوډۍ وه. څنگ ته ایښې بدنۍ یې کږه کړه، پر څړه خاوره خړې اوبه تویې شوې. ماته یې وکتل، د ټنډې گونځې یې لا سره ننوتې وې.

ویې ویل:

_ ډوډۍ خورې؟!

_ نه.

_ نورنا را پرېږده.

د دوکان له دروازي څنگ ته شوم.

بوډا د پاسټې ژۍ ور پرې کړه، په ډکه خوله یې وویل:

_ وبخښه، دې لمسی می ماغزه را وخورل، بانې کوي، پرون هم مکتب ته نه وه تللي.

ومی ویل:

_ خو نه دې ځي!

بودا برگ راته وکتل:

__ تا لکه چي د پاچا فرمان نه دی اورېدلی! مکتب یې پر نجونو او هلکانو جبري کړی.

ومي ويل:

__ نو ته د پاچا له وېرې خپله لمسی مکتب ته لېرې.

بودا خپلې خړې گوتې وختلې، ويې ويل:

__ د وېرې خبره نه ده، د پاچا نا فرماني گناه لري.

ومي ويل:

__ خو دا نجوني لويېرې، حساب، هندسه او نور کوپري کتابونه به ووايي، ټکری به

ليرې کړي، په مکتب کې به نوي نخري زده کړي....

د بودا ټنډه تروه شوه:

__ ته څنگه افغان يې چې په خپل پاچا باور نه لري! هغه چا چې مور ته عزت را

وبانښه، له کوپره يې خلاص کړو، وطن يې آزاد کړ، د هغه په اړه څنگه داسې چټيات

وايي؟! وځه!

په بېره له دوکانه ووتم، د بودا له غوسې ډک غږ راپسې راغی:

__ د پرنگي جاسوسه!

د سفارت لاره می و نیوله. د پل خشتی جومات ته گڼ شمېر خلک ور روان ول. د ملا تېره غږ راته، د جومي د لمانځه په خطبه کې یې امان الله خان، د خدای د رحمت سیوری گانیه.

درې ورځې له سفارته ونه وتم، ما باید کلکتې ته میاشتنی راپور تیار کړی وای، سخته وه، د خپلو جاسوسانو په واسطه ځینې را ټول شوي مالومات می په شفر کې لیکل.

ماخستن می لیکلی را پور له سره کوت چې د شعبي دروازه له دېوال سره ولگېده، سفیر و، وارخطا بنکارېده، ویل یې چې ارگ ته یې ور غوښتي یو.

د سفیر وارخطایی ته حیران شوم، ارگ ته د سفیر تگ کومه نوې خبره نه وه. سفیرانو به په میاشت کې یو ځل له پاچا سره کتل او د متقابلو اړیکو د ټینګښت، تجارت، فرهنگ، اقتصاد... په باره کې به یې خبرې ورسره کولې.

خو د سفیر بلي خبرې چرتي کړم. دا ملاقات د تشویش وړ راته بنکاره شو. پاچا همدا شپه او همدا ساعت ارگ ته ور غوښتي وو.

ځان می تیار کړ، نیم ساعت وروسته، زه، سفیر او د سفارت یو بل هندو کارکوونکی په ارگ کې وو. مور یې یوې وړې کوتې ته بوتلو، یوه ځوان چای او څو رنگه وچه مېوه راته راوړه، بېرته د باندې ووت.

سفیر وویل:

__که خبره خرابه وای، دومره یې نه نازولو.

سفیر ته می وکتل، شني سترگي يې ځلېدلې.

ومي ويل:

_دومره مه خوشاله کپړه! افغانان په خپل کور کې د بنمن ته په درنه سترگه گوري.

سفیر یو دم ودرېد، وره ته مي وکتل، پاچا و. پاچا ټولو ته لاس ورکړ، مخامخ راته کښاست.

امان الله خان مي له څو کلونو وروسته لید، وزن يي يو څه ډېر شوی و، خو نور هماغسې تک سپین او بنکلی بنکارېده، یواځې غټې سترگې يي له غوسې ډکې وې.

امان الله خان وويل:

_ناوخته دی، وار له واره به د مطلب خبره راواخلم، ان مایک پیژنئ؟!

توخي واخيستم، له خولې مي چایو داره وکړه. پیاله مي پر مېز کېښوده. بڅبنه مي وغوښته. ژر مي له جبهه سپین رومال را وايست، د خپلې کورتي د ټیټر پر لنده شوي برخه مي ټېر کړ. سفیر ته مي وکتل، په لاس کې نیولې پیاله يي لړزېدله....

سفیر په وار خطايي وويل:

_نه!

_ابراهيم او عبدالله خان څنگه؟!

سفیر غولي ته کتل.

پاچا له خپل جبهه یو پاکټ را وايست، خلاص کاغذ يي د سفیر مخي ته پر مېز کېښود، ويي ويل:

__ له خپلي امضاه خو به نه يې پښيماڼه؟!

د سفير سترگي رډې راختلي وې.

پاچا وويل:

__ دا درې كسان مو له اسنادو سره ونيول، ستا د سفارت كار كونكي دي، په كتغن كې يې ځيني كسان د نظام پر ضد بغاوت ته هڅول، منفي تبليغ يې كاوه، د عطاالله په نوم يوه خان ته يې دوه ويشت ټوپكه وركړي ول....

پاچا ودرېد، سفير ته يې وكتل، ورو يې ويل:

__ دوه اويا ساعته! يواځې دوه اويا ساعته وخت لري چې له افغانستانه ووځي!

بېرته سفارت ته راغلو، سفير په غوسه و، خو چاره يې نه لیده، درېيمه غرمه يې تلگراف راته وکړ، ليکلي يې و چې پېښور ته په خیر را ورسېدم.

يوه اونۍ وروسته د چانسلر ليک راغی، امان الله خان ته يې ليکلي و چې الن مايک انگرېز دی، دی بايد د برېتانيې د قوانينو له مخې محاکمه شي.

په دوهمه ورځ سفارت ته له ارگه ليک راغی، مجبور وم چې د ليک محتوا چانسلر ته تلگراف کړم. امان الله خان چانسلر په دروند نوم ياد کړی و، وروسته يې ليکلي و چې افغانستان يو خپلواک هېواد دی، خپل قوانين لري، بناغلی الن مايک به د دې هېواد د قوانينو له مخې محاکمه شي... تاسو ته دپوره عدل او انصاف ډاډ درکوم.

يوه اوونۍ وروسته محکمه داېره شوه، الن مايک، ابراهيم او عبدالله خان يې په اعدام محکوم کړل. بل سهار د سفارت په انگرېزي تور موټر ودرېد، څلورو افغان پو ځيانو يو تابوت را کښته کړ، ورغلم، د سفارت يوه کارکوونکي د تابوت تخته ليري

کره، الڼ مایک د عیسویانو له دود او مذهب سره سم په یوه نوې توره دریشي کې پروت و، نېکټایي ور تړل شوي وه، د کورتي د تتر له جبهه یې سور گلاب را وتلی و.

دې سړي ته مې څو واري ويلي وو چې په دې خلکو کې ورو_ ورو کار کوه، دومره تیز مه ځه، نه یې منله.

گرمې وه، تابوت مو په هماغه ورځ پېښور ته ولېږه.

مياشت وروسته بل سفیر راغی، څلور هډوکي وچ کلک بوډا و، د مورک غوندي وړې سترگې یې درلودې. په لومړۍ ورځ یې د ټولو شعبو کاغذونه ور وغوښتل، د خدمتگار له خولي خبر شوم چې په څلرویشو ساعتونو کې یې یواځې درې ساعته خوب کړی.

سهار ته جلسه ونیول شوه، د احتیاطي تدابیرو په اړه وغږېدو، مورن پوهېدو چې سفارت د پاچا د مخفي کسانو تر څارني لاندې دی. نوي سفیر امر وکړ چې سفارت ته تر یو څه وخته زمونږ هیڅ افغان جاسوس نه شي راتلای.

مياشت ووت، د سفارت دروازي ته مخامخ په دواړو پښو گوډ پروت سوالگر، سبزي پلورونکی او په خاورو کې ناست سیک تاویند لیکونکی ورک شول.

د سفارت کارکوونکي خوشاله وو، ویل یې چې د پاچا شک وخت، خپل جاسوسان یې ور ټول کړل، تر دې وروسته به سفارت تر څارني لاندې نه وي، خو د سفیر وړې سترگې ونه ځلېدې، ویي ویل چې د امان الله خان په اړه یې ډېره مطالعه کړې ده، پام کوئ! پاچا ساده سړی نه دی!

د سفیر خبره سمه وه، یوه اوونۍ لا نه وه وتلې چې له ارگه رسمي مکتوب راغی، لیکلي یې و چې د سفارت کارکوونکي حق لري چې په آزاده توگه په بنار کې وگرځي، خو د نجونو د زده کړې په برخه کې د افغانانو د ذهنیت خرابول، زموږ په داخلي چارو کې ستاسو لاسوهنه ده....

سفیر په غوسه و. په هماغه ساعت جلسه ونیول شوه، د سفارت یوه صوفي کارکوونکي په ماته گوډه ژبه وویل چې دوی ورځې مخکې یوه سماوار ته ورغلم، ساده کلیوال ول، زما هرې خبرې ته یې سرونه خوځول.... وخت مې غنیمت وگانه، د نجونو مکتب مې را واخیست، په کوپر او فحشا مې ختم کړ....

سفیر مېز په سوک وواهه، په غوسه یې وویل چې د ده له اجازې پرته هېڅوک له سفارته نه شي وتلای!

خو د سفیر په دې امر کې زه نه راتلم، زما مستقیم امر چانس لر و، له کلکتې به راته ویل کېدل چې څه کوه او څه مه کوه!

وخت ووت، خو احتیاط به مو تر کومه کاوه؟! کلکتې کلنی راپور غوښت، دا راپور په انگلستان کې ملکي ته هم رسېده. چاره نه وه، موږ باید له ځینو ولایتونو خپل افغان جاسوسان راغوښتي وای. سفیر نه قانع کېده، ویل یې چې سفارت ته د جاسوسانو راتگ، د توپ خولې ته د هغوی تړل دي... فکر مو وکړ، لاره مو ومونده، د عکسونو یوه لوی نندارتون له شکه ایستلو.

د افغانستان له خارجه وزارت سره وغږېدو، ویي منله، ویي ویل چې د نوري دنیا له پرمختگ سره د افغانانو بلدېدل زموږ په گټه دي.

وخت ووت، له پېښوره په سلگونه نوي او زاړه عکسونه را ورسېدل، ټول عکسونه د اروپا له پرمختگه غږېدل.

د سفارت د انگر دېوالونه مو له مختلفو عکسونو ډک کړل. ارگ او ځینو دولتي ادارو ته مو بلنلیکونه ور ولېږل، پر دوکانونو، نانوايانو، حمامونو... مو واړه، واړه کاغذونه ولگول، په دې کاغذونو کې لیکل شویو لنډو جملو عام افغانان، د عکسونو درې ورځني نندارتون ته را بلل.

په لومړۍ ورځ گڼه گڼه کومه وه، یواځې له ځینو وزارتونو یو شمېر دولتي مامورین راغلي ول، خو د دې خلکو په جلبولو کې مو ډېره گټه لیده، له هر یوه سره به مو خندل...

پوښتنو یې ستړي کړو، د سفارت کارکوونکو باید د عکسونو په اړه مالومات ورکړي وای. یواځې د زراعت له یوه مامور سره مې یو ساعت خبرې وکړې، ده به هر عکس ته درولم، د تراکتورونو، ترپشرونو، پر ونو، بوټو د دوا پاشۍ د ماشینونو... زراعتي کود... په باره کې به یې پوښتنې کولې ((بیه یې څو ده، څه کار کوي! زموږ دهقان او زراعت ته به څومره گټور وي؟! څنگه یې دې وطن ته راوړای شو؟!...)).

د تشناب په پلمه مې ځان ترې خلاص کړ، خو بل ځوان راته ودرېد، ده یوه عکس ته اشاره وکړه، ویې ویل چې ایا د چرگورو د ایستلو داسې کوم ماشین به نه وي چې له برق پرته کار وکړي؟!

د سفارت نورو کارمندانو ته مې وکتل، تر هر یوه به ډله را ټوله وه، د سفارت کارکوونکو به د عکسونو له مخې په نړۍ کې د نوي صنعت په اړه خبرې کولې....

حیران شوم، دلته لا څو کاله مخکې دا خبرې نه وې، د پخواني پاچا مامورینو به یواځې د ښه آس، ښه باغ، جنگي زرک، دوهم یا درېیم واده... په اړه خبرې

کولې، خپل جیبونه به یې ډکول، خو اوس دې خلکوته نوي ځوان پاچا د وطن او پرمختګ مینه ور بنودلې وه.

په دوهمه ورځ د سفارت انګر له عامو خلکو ډک شو، دوی یواځې عکسونو ته کتل... یو هم نه ور وتو، نه ارزېدل، له دوی سره وخت تېرولو گټه نه راته کوله.

له پلان سره سم زموږ جاسوسان په درېیمه ورځ راغلل، د خلکو په ګڼه ګڼه کې چا شک نه اخیست، مخکې بلد ول، یو- یو د سفارت تر تعمیر لاندې زېر زمینی ته کښته شول.

اورده مېز ته اتلس کسه کښاستو، څلور موږ او پاتې افغانان ول. سفیر په پښتو او دري نه پوهېده، ترجمان یې درلود، خو پاتې دوو انګرېزانو مفهوم ورنه اخیست. سفیر لنډې خبرې وکړې، له مېلمنو یې مننه وکړه چې خطر یې ومانه او سفارت ته راغلل. وروسته یې له راغلو کسانو گزارش وغوښت.

لومړۍ یوه هراتي ملا غاړه صافه کړه، خبرې یې په بسم الله پیل کړې، ویې ویل چې افغانانو ته د ملا هره خبره د منلو وړ ده، (نه) نه پکې وايي، خو د امان الله خان په باره کې اور نه اخلي، هېڅ هم نه مني، وايي چې دیوه داسې غازي پر وړاندې به څنګه راپورته کېږي چې انګرېزان یې له وطنه وشړل....

بیا له کندهاره راغلي یوه له رنگه تور خان خبرې وکړې، ویې ویل چې له ډېرو خانانو او ملکانو سره یې ناستې درلودې، دا یې ورته ویلي چې تېر پاچا به خانانو او ملکانو ته تنخوا او ځینې نور امتیازات ورکول، خو امان الله خان هر څه بند کړل... خانانو ته یې په سپکه وکتل، یو څه ژوندي شئ... خو گټه یې ونه کړه، یواځې دوه خانان یې یو څه بد بینه کړي دي، نورو ته تر خپلو شخصي گټو د پاچا ګرانښت او وطن مهم دی.

وروسته له غزني راغلی یو په ونه لور افغان پوځي ودرېد، ويې ويل چې په يوه کال کې يې ان د يوه عسکر نظر هم بدل نه شو کړای، پوځ پاچا ته وفاداره دی، امان الله خان يې تنخوا ور ډېره کړه، په نس يې ماړه ساتي، هېڅ صاحب منصب حق نه لري چې پر خپلو عسکرو دکور بېگار وکړي....

قاضي پورته شو، په ادارو کې يې د رشوت د مخنيوي په اړه خبرې وکړې، ويې ويل چې مجازات ډېر شوي دي، په تېره يوه مياشت کې يې يواځې په بدخشان کې څلور رشوت خواره قاضيان بنديان کړل.... خلک خوشاله دي، د پاچا پر ضد يوه وره خبره نه مني....

بيا يوه پکتياوال يوه كيسه را واخيسته، ويې ويل چې پاچا خلکو ته د قناعت ورکولو اجبه ژبه لري. څه موده مخکې له امان الله خان سره يو ځای ته روان وو، مخکينی موټر خراب شو، نور موټرونه و درېدل. دبنته وه، لمر تود لگېده. له نږدې کېږديو سپين ږيري راغلل، کوچيان ول، پاچا ته يې کلکې غېږې ورکړې، امان الله خان همالته په خاورو کې ورسره کېناست. کوچيانو ته يې وويل چې د مالونو د دواوو په اړه يې له جرمنيانو سره خبرې کړې دي، په لنډ وخت کې به دې وطن ته را ورسېږي، د مېړو، غواوو او پسونو تلفات به کم شي.... خو کوچيانو د پاچا له خبرو سره دلچسپي ونه بنوده...

يوه بوډا په خواره خوله وويل:

__ صېب! اورېدلې مو دي چې کوچيانو ته مالمين را لېږئ! که دا نجوني له سبقه ماف کې نو دين او دنيا به دي سمه وي.

پاچا یوی کوچی نجلی ته اشاره وکړه، نهه، لس کلنه وه، بېر وپښته یې نېغ ولاړ ول،
 کله چې به پر ځمکه پرتو خوشایو ته ټیټه شوه، د اوږده خیرن کوچیانې کمیښ
 لمن به یې پورته ودرېده، د پښو لوڅې پونډۍ به یې ښکاره شوې. پرتوگ یې نه و.

پاچا وویل:

__ هاغه نجلۍ څوک ده؟

یوه ډنگر کوچي وویل:

__ صېب! زما لورکی ده!

__ څه کوي؟!

__ پچې او خوشایي ټولوي.

__ مانا گټه درته کوي؟!

__ هو صېب! که زموږ نجوني پچې جارو نه کړي، نو دپگدان سوږ بوله.

پاچا وویل:

__ زه له شریعتو وتلی کار نه کوم، همدې نجونو ته ټکری ور پر سروم، پرتوگ ور
 اغوندم، اودس او لمونځ ور زده کوم، نظافت ور ښیم، درس ورباندې وایم، په ژوند
 یې پوهوم... اوس یې هم گټې ته ناست یاست، خو غواړم چې ابرومندانه گټه درته
 راوړي. په مکتب کې څه بدې ده؟! هه! اوس به ټوله ورځ د پوه دپگدان پچې او
 خوشایي درته را ټول کړي، خو که دا نجلۍ درس ووايي، ډاکتره یا معلمه شي، وطن
 به جوړ کړي، د خوشایو پر ځای به تنخوا درته راوړي....

د پکتیاوال کیسه لا نه وه خلاصه چې د سفارت یو کارمند راغی، په وارخطایي یې وویل چې له انگره ټولو خلکو منډه واخیسته.

زه او سفیر د باندي ووتو، میدان تش و، یواځې عکسونه باد رپول. عمومي دروازي ته ورغلو، پله خلک پر یو چا راټول ول. د سفارت د ساتونکي پر څوکی ودرېدم. پاچا هسکه شمله درولي وه، په سپینه کندهاری غاړه او توره سدری کي بنکلی بنکارېده.

سفیر ته مې ځای ورکړ، غړی یې اوږده کړه، ویې ویل:

__ دا سړی لېونی دی.

د خبرې په هدف یې پوه شوم، ومې ویل:

__ نه، لېونی نه دی، پر خپلو خلکو باور لري.

د سفیر شونډې و خوځېدې:

__ ان د بریتانیې غونډې په امن ملک کي لا زموږ ملکه هم له گارډ او امنیتي چارو

پرته د باندي نه شي را وتی، خو

په خبره کي یې ور ولوېدم:

__ خو دلته، همدا ملت، د خپل پاچا ساتونکی دی.

سفیر په حیرانی پاچا ته کتل...

ومې ویل:

_ دا یې لومړی ځل نه دی، پاچا کله کله بنار ته راوځي، جوماتونو ته ورځي، له خلکو سره گوري، په عادي سماوارونو کې چای څښي....

یوه شپبه ودرېدو، بېرته زېر زميني ته کښته شوو. د پاتې جاسوسانو په خبرو کې هم امید نه و.

مازديگر مي د طلوع افغان له اخباره مهم ټکي را وايستل، سفير ته مي ور وړل. ده د امان الله خان د نظامنامې انگرېزي ژباړه لوسته. دې نظامنامې دوه اويا مادې درلودې، دا مادې د جلال آباد د لويې جرگې ټولو اته سوه دوه اويا برخه والو منلې وې.

سفير اشاره راته وکړه، کېناستم، عينکې يې ليري کړې، ويې ويل:

_ امان الله خان د افغانستان په څو زره کلن تاريخ کې په لومړي ځل اساسي قانون (نظام نامه) جوړ کړ، ما د ډېرو اروپايي هېوادونو اساسي قوانين لوستي دي، خو دې سړي چې خپلو خلکو ته څومره انساني او بشري حق ور کړی دی، په ډېرو قوانينو کې مي نه دي ليدلي.

سفير غلی شو، عينکې يې بېرته پر سترگو کړې، نظامنامې ته يې وکتل، ويې ويل:

_ په دې نظامنامه کې راغلي چې ټول افغانان برابر حقوق لري، مريتوب منع دی، مطبوعات آزاد دي، هر چا ته بايد د کار او کسب د زده کړې زمينه برابره شي، بېگار ختم دی....

ما نظام نامه لوستې وه، د سفير خبرې اوږدې، تکراري او سترې کوونکې وې، خو د نزاکت له مخې مي څه نه ويل.

سفير اوږدې خبرې وکړې، بيا يې ماته وکتل، ويې ويل:

دا سړی له خپلو خلکو سره څومره په اخلاص چلېږي، ته راته ووايه! کوم پاچا به په خپله، له کوم زوره پرته خپل واک محدود کړي؟! خو امان الله خان دا کار وکړ، ډېر واک يې خپلې کابينې او نورو مامورينو ته ورکړ....

نیم ساعت وروسته خپلې کوتي ته لاړم، د پاچا وروستي فرمانونه مي را واخيستل، تر دې دمه به هندوانو پر خپلو پگړيو ژېره پټه ترله چې په اسانۍ وپېژندل شي، خو د پاچا په فرمان کې دا کار اقلیتونو ته سپکاوی یاد شوی و، ویلي يې و چې هندوان او سيکان هم افغانان دي او له دې وروسته له هغو ټولو حقوقو برخمن دي چې نور افغانان يې لري.

په دې فرمان کې دا هم راغلي وو چې له دې وروسته د هندوانو او سيکانو اولادونه په عمومي مکتبونو کې درس ویلی شي....

په دوهم فرمان کې ټولو اقلیتونو ته د مذهبي ازادۍ د ورکړې یادونه شوې وه، لیکلي و چې هر څوک خپل مذهبي مراسم په ازاده توګه تر سره کولای شي....

نور فرمانونه مي ولوستل، د فردي ازادې، تعلیم، نظم، پرمختګ او نورو اصلاحاتو په اړه ول.... دا وطن يې له خواري ورځې ایست.

اوږد وغزېدم، ډېر فکر مي وواهه، د پاچا او د دې وطن د تخریب لاره مي ونه مونده.

سوزان تر دې ځايه د خپل غور نيکه یادښتونه ولوستل، گړۍ ته يې وکتل، د شپې لس بجې وې، خو ورور، پلار او مور يې لا د کشتۍ په لوی سالون کې موزیک ته ناست ول، د گروپ سويچ ته يې لاس ور وغځاوه، تياره شوه، سترګې يې پټې کړې.

* * *

سوزان خپل ورور ته وکتل، تام د وحشي هوسی بچی ته نږدې ولاړ و. ورغله، د هوسی بچی وترهېد، منډه یې واخیسته، د تام تندې تریو شو. په خشکه یې وویل:

__ودې وپراوه.

سوزان وویل:

__وبخښه، خو هوسی بیسکیت نه پېژني.

تام په ورغوي کې نیولی بیسکیت بېرته په پاکټ کې واچاوه.

سوزان خپل پلار ته وکتل، په یوه نیکر کې پروت و، خأنته یې لمر ورکاوه.

سوزان بېرته خیمې ته ننوته، د خپلې مور له سره یې برستن لیرې کړه، ویې ویل:

__خوب خو په کور کې هم کېده.

لارا کېناسته، سترگې یې وموښلې.

سوزان د خپل غور نیکه کتابچه ور واخیسته، د باندې ووته. د اوبو پر ژۍ پر یوه هواره ډبره کېناسته، پورته یې وکتل، په غرونو کې سپېره خأی نه ښکارېده، ټول له ونو ډک ول. اوبو ته یې وکتل، په وره کیشتی کې سپور بوډا له چنگکه ماهی خلاصاوه.

سوزان کتابچه ور واخیسته، باد نرم و، لمر پوست لگېده. سوزان په کتابچه کې په نښه شوې پاڼه پرانیسته. ډېویډ جونز لیکلي و:

__ ۱۹۲۴ م کال، د اپرېل دوهمه __ برېتانوي هند __ پېښور.

تپري څو مياشتي مي په مدراس، لاهور او پېښور کي تپري کړي، سترې ورځي وي، حالات له کنټروله وتلي بنکارېدل، د بریتانوي هند په ډېرو برخو کي د انگرېزانو پر ضد خلک را پورته شول، دوی له امان الله خانه د آزادي الهام اخیستی و، زرگونه هندوان، سیکان او مسلمانان مو ووژل، خو نه کرارېدل. حملي يې لا تودې وي. اړ شوو، له چانس سره مو په ورځو ورځو خبرې وکړې، هره ممکنه لاره مو وسنجوله، خو د افغانستان د خپلواکي او چټک پرمختګ څېره مو نه شوای تته کولای.

اخیر له بریتانيې څو کسه راغلل، ویل يې چې په بریتانوي هند کي د ځینو مسلمانانو ژوند نور هم پسي تريخ کړی. دا خبره حیرانوکي وه، خو د راغلیو کسانو خبرو له خطر سره سره قناعت راکړ.

د دې نخشي عملي کولو احتیاط غوښت، مورن بایدحالات دومره هم نه وای خراب کړي چې بریتانوي هند ته يې تر گټي تاوان ډېر وای.

له پلان سره سم مو په ځینو مسلمان مېشتو سیمو کي کلیساوي جوړې کړې، په ځایي اوسېدونکو بده ولگېده، ویل يې چې دلته خو عیسویان نه اوسي... نو.... مظاهري را ووتې، جوړو شویو کلیساووته يې اور ور واچاوه.

دا خبرې مو د بریتانیاوي هند په اخبارونو کي لا وپرسولي. د هجرت له پاره تبلیغ ته زمینه برابره شوه. زموږ صوفیانو جاسوسانو په هر جومات کي تقریرونه شروع کړل، ویل به يې انگرېز عیسویت خپروي، ښه لاره يې هجرت ده... خو د جهاد نوم به يې نه اخیست.

په دې مو بسنه ونه کړه، په هندوانو او سیکانو کي مو خاص کسان وگومارل، دوی پر هغو مسلمانانو ژوند تريخ کړ چې په سیمه کي اقلیت ول.

هجرت! خو کوم ځای ته هجرت؟! مالومه وه، خلک د ایران په شیعیه حکومت بی باوره ول. لنډ او د ډاډ وړ ځای افغانستان و.

تبلیغ دومره تود و چې هره ورځ به په زرگونه کسان د ډیورنډ تر کرښې اوښتل. په دې کې زموږ خپل خلک هم وو، دوی ته د وظیفه وړ سپارل شوی وه چې تر خپله وسه افغانستان ته د نویو ورغلیو مهاجرینو او ځایي اوسیدونکو تر منځ اختلافات را وپاروي.

په دوو میاشتو کې زرگونه کورنۍ افغانستان ته لاړې، د مهاجرینو ډېر فشار پر کابل او نورو لویو ښارونو راته، دې کسانو خواږه، جامې او سرپناه غوښته... زموږ د پلان له مخې باید دا مهاجرین بېرته برېتانیایي هند ته راغلي وای، دلته یې په افغانستان کې د سخت ژوند او له زرگونو ورغلیو مسلمانو مهاجرو کورنیو سره د حکومت د نه همکاري کیسې کړې وای، په برېتانیایي هند کې یې د امان الله خان پر ځلانده تصویر خاوري ور پاشلې وای... او د آزادۍ احساس مړ شوای وای، خونتیجه یې زموږ د تمې خلاف وخته، د امان الله خان د فرمان له مخې نویو ورغلیو مهاجرینو ته د کورونو د جوړولو له پاره ځمکې ورکړل شوي او ځایي اوسېدونکو خپله گوله ورسره شریکه کړه.

برېتانیایي هند ته بېرته یواځې هغه کورنۍ راغلي چې د ستوري لېږل شوي وې. دا کورنۍ مو د ټول هند په مسلمان مېشتو سیمو کې ووبشلي، دوی به د امان الله خان پر ضد تبلیغ کاوه، ویل به یې چې امان الله خان عیاش پاچا دی، جوماتونو ته یې قلفونه ور اچولي دي، د کوپر قانون چلوي... ده خپل خلک په گېډو نه وو ماړه کړي، نو موږ ته به یې څه خیر را رسېده....

خو دې تبلیغ تر ډېره کار ونه کړ، له افغانستانه نوې خبرې راتلې، له مهاجرینو سره د پاچا او رایت د نېک سلوک خبرې زموږ له کنټروله ووتې. چانسلر امر وکړ چې

افغانستان ته تلونکي کورنۍ را وگرځوي. وېره يې پر ځای وه، له ورغلو مهاجرينو سره د پاچا او افغانانو نېک سلوک مور ته تاوان رارساوه.

پلان ناکام شو، زه بېرته کابل ته لاړم. په لنډه موده کې نور تغيرات هم راغلي ول. لويې لیسې او مسلکي مکتبونه جوړ شوي وو، ترکي، هندي او جرمني استادانو به زده کړې ور کولې. تر دې دمه په ټول افغانستان کې درې سوه دوه ويشت مکتبونه جوړ شوي وو.

بازار له افغاني توليداتو ډک و. افغانستان په خپله د غوړيو، صابون، قندو، بورې، عطرو، سیمینټو، ټوپکو، باروتو جوړولو... او د اوسپنې ويلي کولو کارخاني درلودې. د معدنونو پر استخراج او په بناړونو کې د اوبو رسولو پر عصري سيستم چټک کار روان و...

اخبارونه مې ولوستل، افغانستان خپله راډيو درلوده، په کندهار او جلال اباد کې د برېښنا د توليد لويې او وړې خونې پرانيستل شوي وې. فرانسوي او جرمني شرکتونو د دې هېواد له شماله تر جنوبه پورې د رېل د پټلۍ د ليکې د جوړېدو پر پلان کار کاوه، ولايتونه له مرکز سره د تلگراف او تليفون په واسطه تړل شوي وو، په کابل کې جوړ شوي مرکزي بانک لومړني بانک نوټونه را وايستل. د دې هېواد په لويو بناړونو کې د ملکي هوايي ډگرونو د جوړېدو کار په چټکۍ روان و....

تر دې دمه افغانستان دوولس ملکي طياري درلودې چې پېلوتان يې جرمنيان ول، خو پاچا پنځه ويشت کسان د پيلوتۍ د زده کړې له پاره مسکو ته لېږلي وو.

هر زون خپل اخبارونه درلودل، دا اخبارونه د وطن دوستۍ، اتحاد، او د نويو پرمختگونو له خبرو ډک ول... د پاچا په امر په لويو بناړونو کې لويې کتابخاني جوړې شوي وې، خلکو به د مطالعې له پاره کتابونه امانت ترې وړل...

د مالیاتو قانون جوړ شو، د مالیاتو ټکټونه چاپ شول، چا چې به مالیات ورکول، په مقابل کې به یې د مالیاتو له ماموره ټکټ اخیست، په دې توګه تر ډېره د رشوت مخه نیول کېده.

پاچا د خپل هېواد له آبادۍ سره لېونۍ مینه درلوده. له کاره یې خوند اخیست. ده د خپلو کارونو د تنظیم له پاره منظم پلان درلود.

شنبې یې د تجارت، مالیې او معارف کارونو ته ځانګړې کړې وه. یکشنبه یې له تجارانو، سفیرانو، او بهرنیو دیپلوماتانو سره کتل. دوشنبه یې د وزیرانو په مجلس کې برخه اخیسته، سې شنبې یې له وزارتونو را غوښتل شوي راپورونه لوستل. چهار شنبه یې له خلکو سره کتل او پنجشنبه یې هم د کرنې، عدلیې، امنیت ... ستونزې څېړلې.

دې بوخت سړي به ان د جومي په ورځ هم د ملامامانو، قومي مشرانو او سپین ږیرو مشکلات اورېدل....

فکر په مخه کړم، سپېرې شونډې او تش ماغزه ژر غلامې ته ټټر وهي، خو دې سړي چټک کار کاوه. خپل خلک یې له خواري او بې تعلیمې ورځې را ایستل.

په دې تشو ماغزو کې د الفبا د یوه ټکي اضافه کېدل هم برېټانیې ته خطرناک و.

په کابل کې مې د اوسېدو میاشت نه وه پوره چې تلګراف راغی، چانسلر په بېره پېښور ته ور غوښتی وم. دوهمه ورځ مې پېښور ته ورسوله. چانسلر مې ولید، حیران شوم، له سلام او کلام پرته یې په خوند وویل:

__ډېوېډ جونزه! له دې وروسته به ږېرې ته چاره نه ور وړي!

سوزان یو دم چيغه کره. په بېره ودرېده، په گريوان کې يې گوتې ننه ایستې، پر وښو وره څرمبکی ولوېده. تام ته يې وکتل، خندل يې... سوزان منډه پسې واخيسته، خو تام گړندی و، سوزان ودرېده. په ستړې ساه يې وويل:

__ احمقه! دا نو ټوکه وه!

بېرته خپل حای ته راغله. سپین تندي يې نری گونځي پيدا کړې:

__ اه! نه!

ټيټه شوه، کتابچه يې داوبو له ژۍ وړ پورته کړه، د سر څو لنډې پانې يې سره سرينس وې. کتابچه يې لمر ته کېښوده، خپل پلار ته يې وکتل، پر سيخونو پېيلو غوښو ته يې پکې واهه. کشتۍ ته ورغله، ټپله يې کړه، د جهيل د اوبو سره څپه يې زنگنو ته وړ پورته شوه.

د مور غږ يې واورېد:

__ پام کوه!

سوزان په کشتۍ کې کېناسته، د دواړو غاړو پاروگان يې ووهل، خو لنډه را وگرځېده، کتابچه يې وړ واخيسته، بېرته کيشتۍ ته ورغله، شپبه وروسته د جهيل په څنډه کې ولاړ کب نيونکي کوچيني ښکارېدل.

سوزان پاروگان پرېښودل، کيشتۍ تر يوه حایه کراره تله، وروسته ودرېده. سوزان ستوني ستغ پرېوته، کتابچه يې مخ ته ونيوله، پرسترگو يې سيوری راغی. سري شونډې يې وڅوځېدې:

۱۹۲۵ م کال _ د اپرېل ديارلسمه _ د لويې پکتيا غرونه:

__ اه! د ږېرې له خاربنته ستړی یم، ږېره اوږده شوی ده، یوه لوږښت، یا تر دې ږېره،
نه پوهېږم! خو کله چې کښته گورم، د ږېرې وېښته مې سترگو ته درېږي. خړبېلې
ږېره نه ښکارېده، خواوس سپین ډکې له ورايه پکې وینم.

لمر دی، غرونه ښه لمبه کوي، تر سره په شنو ونو کې پټ دي. دلته دوی ورځي
مخکې را ورسېدو، ابادي نه شته، تر اوسه مو یواځې د مرغانو آوازونه اورېدلي دي.
دا ځای قدم شاه خوښ کړ، خوښ نه، له پخوا یې دلته راتگ په نېت کې و. یوې لویې
او ارتې سمځې ته یې راوستم، پای یې نه مالومېږي، سور بوی پکې پروت دی.

قدم شاه سهار اته بجې له دوو کچرو سره ووت، دوه ساعته تېر شول، تر اوسه یې
درک نه شته.

ما په دې دوو ساعتونو کې غزول شوی سیم له سره وکوت. مازې یو ځای ښکارېده،
سل متره سیم په خاورو او ږېرو کې پټ و. بیا مې چلتار پر سر کړ، په آینه کې مې
وکتل، سوچه عرب وم.

اه! په پېښور کې دتېرو څو میاشتو مهم ټکي هم په لیکلو ارزې.

اتیا کسان وو، دوی میاشتي مو په زېر زمینیو کې تېرې کړې، هر څه همالته ول. په
دهلېز، اشپز خانه، کوټو، تشنابونو ... کې ژېر گروپان بل ول. دوی میاشتي،
پوره دوی میاشتي مو یواځې خبرې واورېدې. خو ستړي خبرې نه وې، په دې موده
کې مې ږېر څه زده کړل.

مور ته به انگرېز، عرب، هندي او افغان استادان راتلل. د افغانستان د مختلفو
قومونو، دود، کولتور او عقیدو په باره کې به راته غږېدل، د جاسوسی نوي،
عصري وسایل به یې راته راوړل... د هرې وسیلې تشریح او اهمیت ږېرې خبرې
غوښتي.

دوی میاشتی وروسته یی نومونه راباندی کښنودل، مختلف نومونه. مارگیر اغا، غیبگو، پیر کرم شاه، د مدینې خواجه... د هر یوه په نوم کې د پیر، اغا، خواجه، خلیفه، حضرت،... ټکي مهم ول. ماته یی د بغدادی پیر نوم انتخاب کړ.

یوه ژبه حتمي وه، دا اتیا کسان باید په پښتو یا فارسي، یوې ژبې پوهېدی، بس! له دوو کسانو پرته یوه هم د ژبې ستونزه نه درلوده. لومړی یو په ونه لور تک سپین انگرېز و، هغه ته یی د پیر گونگه لقب وټاکه، بله چاره نه وه، ژبه یی نه وه زده، گونگی یی کړ، ده باید یواځې لاسونه خوځولای، نور کار یی افغان ملگری ته پرېښود، هغه به د پیر گونگه له حرکاتو اخیستی مانا خلکو ته ویله.

دوهم یو هندو صوفي و چې له هندي پرته په بله ژبه نه پوهېده. ده ته یی د دیو بندي پیر لقب ورکړ.

بیا یی اتیا کسان سره ووپشلو، څلوېښت دوه نفری گروپونه یی جوړ کړل، له اته دېرشو انگرېزانو، عربو او هنديانو سره یی یو_یو داسې کس ملگری کړ چې په سیمه کې بلد ول.

وروسته د څېرو له مخې تقسیمات شروع شول. ډېر انگرېزان د افغانستان هغو سیمو ته وټاکل شول چې اوسیدونکي یی له رنگه سره ول. خو هندوانو او عربو دا مشکل نه درلود، دوی هرې سیمې ته جوړېدل.

ما هم کومه ستونزه نه درلوده، انگرېز وم، خو رنگ می کوم مشکل نه جوړاوه. ما او لارنس ته، چې اوس یی پیر کرم شاه باله وویل شول چې تاسو به ډیورنډ کرښې ته نږدې په دوو مختلفو سیمو کې فعالیت کوئ.

قدم شاه یی ملگری راته وټاکه. قدم شاه له ونې تیټ دی، تر لویشتي اوږده رېږه لري، په چالاکی کې یی وړې ده.

په دې څلویښتو گروپونو کې لومړی د افغانستان شمالي برخو ته انتخاب شوي کسان ولېږل شول. نورو کومه ستونزه نه درلوده، یواځې تر کرښې په غرنیو پټو لارو واوښتل، وروسته یې له عامو موټرونو او سړکونو استفاده کولای شوای. خو د افغانستان شمال ته د انگرېزانو تگ یو څه سخت و.

دوی لومړی د چترال له لارې بدخشان ته لاړل، بیا یې له هغه ځایه نورو سیمو ته مخه کړه. خو ما او زما ملگري کومه ستونزه نه درلوده، دوی کچرې مو واخیستې، لومړی مو لویو خلکو ته د جاسوسی وسایل، توپانچه، دوربین، مختلفې دواوې... او خوراکي مواد ور واچول، بیا مو دیني کتابونه ور باندې کېښودل، سپینو پگړیو، اوږدو ږیرو، چونډارو گردو لمنو او د کچرو پر سر ښکاره اېښودل شوو دیني کتابونو له شکه ایستلو.

ان د وزیرو په یوه جومات کې مې لا د پټې خولې جمه هم ورکړه.

کرار تلو، دوی شپې مو ستورو ته تېرې کړې، درېیم ماښام مو یوه کلي ته ور وور، ضرورت نه و چې ځانونه معرفي کړو، خلکو په خپله عالمان بللو، ویل یې چې د هندوستان دیني مدرسوته تللي عالمان بېرته خپلو کورونو ته روان دي.

ماخستن یې غوره ښوروا راته راوړه، سهار مو د شیدو له چایو سره تازه کوچ وخورل.

ټوله ورځ مو مزل وکړ، پاتې شپه مو په غره کې تېره کړه، بل ماښام همدې غار ته را ورسېدو.

بل ځای نه شوای تلای، قدم شاه دا غار پخوا هم لیدلی و، د دوو میاشتو زده کړې په وخت کې یې انگرېز استادانو ته قناعت ور کړی و چې دا ځای د فعالیت د پیل له پاره ښه دی.

ستري وو، شپه مو په خوب تېره کړه، خو سهار مو لومړی خوراکي مواد، دوا... او د جاسوسی وسایل د غار تیارې برخې ته یوورل، بیامو سل متره سیم تر خاورو لاندې کړ، د سیم په دواړو خواوو پورې یوه یوه کوچینی دستگه تړل شوې وه. یوه دستگه مو په غار کې د اېښودل شویو کتابونو شاته پرېښوده، بله مو لاندې چیني ته نږدې د لویو دبرو په مینځ کې پټه کړه.

اه! قدم شاه را راوان دی، باید ورشم چې څه یې کړي دي.

سوزان بله پاڼه واوروله.

بل یادښت دوي اونۍ وروسته لیکل شوی و:

__قدم شاه خوشاله و، ویل یې چې په غره کې یې د لېوانو انګولا اورېدلې وه، لیرې خوشې کړې کچرې به بیا ونه وینې.

په لومړی ورځ مو څوک ونه لیدل، خو دوهم سهار مو د زنگولې آواز واورېد، قدم شاه په منډه دباندي ووت، له سیرلي سره راغی، دتک تور سیرلي سپینه ټنډه ښکلې ښکارېدله. قدم شاه د سیرلي کباب ته خوشاله و، خو ما ورته وویل چې حوصله وکه، دا کوچینی سپرلی به لوی پسونه درته راولي.

زنگوله مې ترې خلاصه کړه، تار مې ور پورې وتاړه، د سمڅي په تیاره برخه کې مې پورته را وځړوله. د تار بله څوکه مې تر کتابونو راوړه. دې تار دخاورو رنگ درلود، تر وېښته نری و، له ځمکې سره نه ښکارېده.

قدم شاه ته مې وکتل، سترګې یې رډې راختلې وې...ومې ویل:

__د سیرلي خوله ور وتړه، لیرې یې پټ کړه.

سیرلی ناری کری، قدم شاه خولی ته جورابه ور واغوسته. تر بنکرو یی ونیو، د باندی ووت.

بنه شبیه تیره شوه، بپرته راغی، خو کپناستلو ته می پری نه بنود، ورته ومی ویل چي له چینی سره کپنه.

شني غتی پپیلی مرئ می غاری ته واچولی، دستگاه می روبنانه کره، پوره یو پاو وخت می غورونه خک نیولی وو، خو د مرغانو له نریو نارو پرته می بل خه وانه ورپدل. یو دم د دستگاه له واره لاو سپیکره د پیرو د رغرپدو غر را ووت. بیا می یو نری وار خطا آواز واورپد:

__ ته خوک یی؟! دلته خه کوی؟!

د دستگاه غر می تر پایه پوری تیز کر.

د قدم شاه ناره می واورپده:

__ د خدای بنده.

بیا له لاو سپیکره د قدم شاه یوه لپونی، بی مانا چیغه را ووته.

__ لو لو لو لو لا....

لاو سپیکر ته می غور ور نردی کر. نری وار خطا غر وویل:

__ سیرلی می ورک دی. تا نه دی لیدلی؟!

قدم شاه د اوین غوندي و غرمبید، بیا یی وویل:

پورته ور وخېژه! بغدادی پیر ته پټی مالومی دی.

چوپه چوپتیا شوه، له لاوډ سپېکړه یواځې د مرغانو غږ را ووت. دستګاه می بنده کړه. دغار خولې ته می وکتل، لومړی یوه خړه خیرنه خولی را پورته شوه، بیا می د یوه نهه لس کلن ماشوم چاودی سپېره مخ ولید.

ماشوم د غار په خوله کې ودرېد، وارخطا بنکارېده.

مخې ته د پرانیستی کتاب پانې می سره وروستی. ومې خندل:

__ رآه، رآه! دنیایې کارونو ته زړه مه خوره! تور سپرلی به خدای پیدا کړي!

د ماشوم سترګې رډې راوختې. په خواره خوله یې وویل:

__ ته له کومه پوه شوي چې زما سپرلی ورک دی، هغه هم تور سپرلی؟!!

ومې خندل:

__ که بغدادی پیر په غیبو نه پوهېدای، نو نوم به یې بغدادی پیر نه و.

ماشوم را نږدې شو، خو چاودی لاسونه یې لا لرزېدل.

ومې ویل:

__ رآه بچیه! دلته نږدې راته کېنه.

ماشوم په خاورو کې پلټی ووېله.

سترگي مي پتي ڪري، هېڻ مي هم نه ويل، خو شونڊي مي خوڻولي... بيا مي
هماغسي په پتو سترگو څو ځله يوه خبره تکرار ڪړه:

تور سيرلي، سپين يي تندي، تور سپرلي سپين يي تندي، تور...

يودم مي ماشوم ته وکتل، سترگي يي رډي راختلي وي. د کتاب د اېنودلو په پلمه
مي دستگاه روښانه ڪړه، بېرته مي سترگي پتي ڪري، ومي ويل

_تور سپرليه وينم دي، وينم دي! بېځايه زورونه مه وهه. له دي دوو تپرو دي يواځي
بغدادی پير را ايستلی شي.

غلي شوم، بيا مي څو نامفهومه توري تر خولي را ووتل، وروسته مي په ټيټ غر
وويل:

راشه! راشه، بغدادی پير دي غواړي. افرين، افرين...

يودم مي تندي تريو ڪر:

_نه! لاره مه ڪړوه!

ومي خندل:

_افرین، همدا نری لاره را واخله.

ماشوم ته مي وکتل، سترگي يي له حيرانی ډکي وي، ومي خندل:

_مخ دي سم ونيسه، سيرلي پيدا شو، بس، د چيني چپ لاس ته، دوه، دري سوه گامه
ليري په دوو تيروکي بند و.

ماشوم په بېره ودرېد. تر لمنې مې ونيو، ومې خندل:

_کېنه! زحمت مه باسه! تېرې مې ليرې کړې، بغدادی پير دومره کرامات لري چې سپرلی په خپلو پینو دلته راولي.

وخت ووت، چيغه مې کړه!

_راشه نو، مه ناوخته کوه!

ماشوم ته مې وکتل، وېرې اخیستی و. ورته ومې ویل چې سترگې پټې که.

غړی مې اوږده کړه، قدم شاه په احتیاط پورته را وخوت، سپرلی یې د غار په خوله کې پرېښود. خپله بېرته لاندې کښته شو. سپرلی ماشوم ته ورغی، د هغه پر غوږ یې خپلې تودې شونډې ولگولې. ماشوم په بېره ور وکتل، چيغه یې کړه، یوې خوا ته ږنگ شو.

ور غلم، بېسده ماشوم مې له خاورو را پورته کړ، دستگاه ته مې خوله ور ټیټه کړه، له قدم شاه مې دچیني سړي اوبه را وغوښتې. د ماشوم غاړې ته مې لاس ور وور، غاړه یې توده وه، نری رگ پورته پورته غورځېده....

د قدم شاه غږ مې واورېد:

_دومره کراماتو ته هم ضرورت نه و چې سپرلی په خپلو پینو راولي.

قدم شاه مې بېرته لاندې ولير. دماشوم پر مخ مې سړي اوبه واچولې. سترگې یې رڼې کړې. د سپرلي په لیدو یې ږنگ بېرته خای ته راغی. ولاړ شو، سپرلی یې تر ښکر ونيو، تر یو څه خایه زانگې وانگې ته، وروسته یې پښې پر ځمکه سمې لگېدې.

قدم شا راغی، ومی ویل:

__ څه فکر کوي! کوچیان به راشي!!

په خدا یې راته وویل چې دومره کرامات بی څه نه دي، راځي! راځي، ضرور راځي.

خبره یې سمه وه، ماسپینین می مخ ته د چیني سړي اوبه ور اچولې چې په ونو کې می درې کسان ولیدل. په بېره پورته وختم، قدم شاه د چایو پیاله خولې ته نیولې وه. ورته ومی ویل چې کوچیان دي، ژر یې مه را پرېږده، دستگاه ته نږدې یې په خبرو راوله.

پیالی او غرمي پاتي لوبني می را واخیستل، د غار تیارې برخې ته لارم. پاکي، سپیني جامي می واغوستي. بېرته خپل ځای ته راغلم، چلتار می پر سر کړ، دستگاه می روښانه کړه.

له لاوډ سپېکړه د کوچیانو له غوسې ډکې نارې راتلې. ویل یې چې تګان یاست، پر ماشوم مو څه کړي؟! زبون یې وهل شوی و... بیا می د ماشوم نړۍ غږ واورېد، قسمونه یې خوړل... ویل یې بابکه! په کوران که دورواغ درته وایم! سیرلی په خپلو پښو راغی.

خبره نوره هم جنجالي شوه، کوچیان پورته راختل، خو قدم شاه زاری ورته کولې... ویل یې چې لنډ وخت صبر وکړی، بغدادی پیر لمونځ کوي.

په بېره می د پوزیو جاینماز هوار کړ.

له لاوډسپېکړه ډډ کوچیانې غږ را ووت:

_ اي ٽگانو، له کومه راغلي ياست؟!

قدم شاه په خواره خوله وويل:

_ د خدای روی ومني! ما په هر نوم یاد کړی، خو قربان يي شم! بغدادی پير ته څه مه وایاست، لوگی به مو کړي.

له لاوډ سپيکره د شارتي غوندي غږ را ووت، د کوچيانو خندا وه.

قدم شاه وويل:

_ که زما منی، د چيني په دي پاكو اوبو اودسونه وکي، خدای یاد کي، تر هغو به پير صاحب هم خپل عبادت خلاص کړي.

يو ډډ کوچيانی غږ راغی:

_ حاجي ناتيکه! دي ټگ خدایکه بده خبره کړي وي. راضي! له دي ټگانو سره به وروسته جوړېږو.

تر ډېره مي يواځي د اوبو چرپا اورېده. بيا هغه هم غلي شوه، بڼه سات ووت. وروسته د يوه کوچي غږ راغی:

_ ميرگليه! لږ در وڅکېږه.

دوهم کوچي وويل:

_ خپل څادر ولي نه هواروي!

_ ساده کېږه مه! دا نوی څادر به څنگه سپېږو خاورو ته ورکوم!

تر ډېره چوپه چوپتيا وه. بيا مي يو غږ واورېد:

_ياره حاجي ناتيکه! لانت په شيطان! لمانځه ته يې پرې نه بنوډم، په لسو ركاتونو
کې مې خپله ناروغه اوښه سترگو ته ولاړه وه.

حاجي ناتيک په خوابدي غږ وويل:

_ته د اوښي غم نيولای يې! خو زه خپلې شامتوري لورکې ته پکر وړی يم، غونډل
چيچلي!

قدم شاه په خبره کې ور ولوېد:

_بغدادی پير ته وواياست، د مارانو او غونډلانو دم پرې وچ دی.

د ميرگل له غوسې ډک غږ مې واورېد:

_حاجي ناتيکه، درځه چې دا تگ ووينو.

دپوزيو جاينماز مې سم کړ، قبلي ته ودرېدم. شېبه وروسته تياره راباندې راغله.
وپوهېدم چې درې تنه د سمځي خولي ته را ورسېدل.

يودم مې ډډ خندی واورېد، يوه کوچيانې غږ وويل:

_پير صېب خو له خپلې ک ... خبر نه دی، پرتوگ يې په چپه خوا اغوستی، نو
ورک سېرلی به ځنگه په خپلو پښو راولي!

زړه مې خولي ته راغی، رکوه ته تيب شوم. پاڅو ته مې وکتل، له نړيو ، بېرو
تارونو ډک درزونه نېغ ولاړ ول.

شبهه وروسته می سلام وگرخواه، پرته له دی چی راغلو کسانو ته وگورم، په موسکاه
می وویل:

__خوک به د خدای په عبادت کی دومره غرق وی چی خپلو جامو ته به یی پام نه وی،
خو میرگل به بیا په لمانځه کی د خپلی ناروغی اوبسی فکرونه وهی.

کوچیانو ته می وکتل، سترگی یی ردی راختلی وی. بله خبره می وکره:

__پر چا باندي به بیا تر لمانځه، خپل نوی خادر گران وی.

ماشوم په خوند وویل:

__بابکه! زما خبره مو نه منله. وگوره! پیرگل ستاسو په نومونو پوهیږی. پتی ور
مالومی دی.

ومی ویل:

__راځی. نږدی راشی.

دری واره مخامخ غلی راته کیناستل.

ومی ویل:

__حاجی نایکه! خوا مه بدوه، شامتوره لورکی به دی خدای جوړه کی.

دواړو یو بل ته وکتل، بپرته یی سروونه وخرېدل. یواځی ماشوم له ځلا ډگی نیغی
سترگی راته نیولی وی.

ومی خندل:

_ سيرلی دی څنگه دی؟

ماشوم په خوند وويل:

_ بڼه دی، د پخوا غوندي تويونه وهي.

سترگي مي پټې کړې، يودم موسک شوم، ماشوم ته مي وکتل، ومي ويل:

_ خو ستا سيرلي يوه زنگوله هم لرله.

د ماشوم د سترگو ځلا لا پسي ډېره شوه:

_ هو، هغه زنگوله مي بابک له بازاره راته راوړې وه، له سيرلي سره يې اجب خوند

کاوه. خو اوس ورکه ده.

ومي ويل:

_ ورکه؟!

يودم مي وخنډل:

_ بغدادی پير ته د ورکي خبره مه کوه!

سترگي مي پټې کړې، څو ځله په يوه او بله خوا وزنګېدم، ورو مي وويل:

_ رانده! رانده، چېرې يې؟

غلی شوم، څېره مي داسې ونيوله لکه د کوم چا ځواب ته چې ماته يم. يودم مي خپل

تندي گونځي کړ، ومي ويل:

__وه رندکيه! دا وخت نو د غزني د زیارتونو دی، هله! د تور سپرلي زنگوله د سترگو په رپ کې را ورسوه!

کوچیانو ته می وکتل، د ټولو سترگي رپې راختلې وې.

ماشوم په وپربدلي غږ وویل:

__له چا سره دې خبرې کولي؟

ومي خندل:

__ړوند پیری و، د زیارتونو ډېر شوقي دی، ویل یې چې په غزني کې یم.

ټولو یو بل ته وکتل. تار می کش کړ، کړنگ شو، د غار په تیاره برخه کې زنگوله را لوبدلې وه.

ومي خندل:

__اوس یې هم ناوخته کړ، خیر، د رندکي یوه سترگه کار نه کوي، په دې غره او دومره ډېرو کې د وړې زنگولي پیدا کول سخته خبره ده.

د غار تیاری برخې ته ورغلم. لومړی می خپل پرتوگ سم کړ، بیا می زنگوله راپورته کړه، بېرته راغلم، د کوچیانو په مخونو کې ټکی وینه نه وه پاتې.

زنگوله می وگړنجوله، ماشوم په بیره راته وکتل، سترگي یې وځلېدې، زنگوله یې زما له گوتو وايسته. په خوند یې وویل:

__دا یې چېرې پیدا کړه!

ومي خندل:

په هماغو تيزو کې چې سپرلی بند و.

ميرگل يودم چيغه کړه. وغرمبېد، له خولې يې لارې باد شوي، ځان يې له ځمکې وويشت. حاجي ناتيک يې پر پښو ور پرېوت، ما يې لاسونه کلک ونيول.

حاجي ناتيک وويل:

پېريان لري، يو ځل يې د ملا په وعظ کې را پرې ايست، بيا په اتن کې مستي واخيست، رماږي يې کړي.

ميرگل يوه شېبه پورته پورته غورځېده، بيا کرار پرېوت.

بېرته خپل ځای ته راغلم. ور ومني کتل، حاجي ناتيک په خپل نوي څادر د ميرگل له خولې را وتلي ځگونه پاکول.

وخت ووت، ميرگل کېناست، خو لايې هم خړو خاورو ته وچې سترگې نيولي وې. يودم را وښويېد، زما پر پښو يې خپلې تودې شونډې کېنودې. د زړه له اخلاصه يې وژرل.

حاجي ناتيک تر مټ ونيو، خو ما اشاره ورته وکړه چې په خپل حال يې پرېرېده. مېرگل ژرل... پښې مې د هغه په اوښکواو لارو لنډې شوې. وروسته يې په ژړا کې وويل:

اه بغدادی پيره! قربان دي شم! خاوري ميرگل وبخښه.

ومي خندل، په وليو کې مې څو ځله وتپاوه. ومي ويل:

__بخښلی می یی.

خو میرگل زما له پښو نه پورته کېده.

ومي ويل:

__پورته شه، ومي بخښلی.

میرگل لا هماغسې زما پر پښو خپل مخ ایښی و. وخت ووت، ژړا یی په سلگیو بدله شوه. بیا یی په غریو کې وویل:

__خدای دی می گونگی کری، ستا مبارکه می په بد نوم یاده کړه.

تر ولیو می ونيو، په زور می کېناوه. ومي ويل:

__ته نه یی ملامت، حالات خراب دي، اوس هر څوک د بزرگی داوا کوي. حاجي نایک ته می وویل چې په غاړه کې پروت ول ول پتکی یی ور وتړي. دوی یوه شېبه ناست ول، بیا یی اجازه وغوښته، د غار تر خولې پورې یی مخونه، نه را نه اړول. پر شا تلل.

په میرگل پسې می نار ه ونيوله:

__اوبنه به دی خدای جوړه کری.

یوه شېبه کېناستم، بیا لاندې کښته شوم، قدم شاه خندل.

په رڼو اوبو کې می پښې ننه ایستی، لاس می پرې تېر کړ، د میرگل وچې شوي لاري سر پښناکې وي.

د قدم شاه له جذبي ډک غږ مي واورېد:

_ اوس دې نو بازار تود بوله.

ور ومي کتل، وړې سترگې يې ځلېدلې.

تر څنگ مي کېناست، ناڅاپه يې اوبو ته خپلې غبرگې پښې ور واچولې، اوبه د چينې ژۍ ته را وختې. په بېره ودرېدم.

قدم شاه وخنډل:

_ مبارکه خو دې لنډه نه شوه؟!!

يودم يې په غږ کې بدلون راغی:

_ خو وروستی خبره دې اټکلي وه. اوبنه به څنگه جوړه شي؟!!

ومي خنډل:

_ کله کله اټکلي خبره هم سمه راوځي.

سم مي ويل، بل سهار وخته يوه ډډ غږ له خوبه را وپښ کړم. ور مېر مي کور کړ، د قدم شاه تشه برستننه پرته وه. د باندي ووتم، ميرگل او يو چاغ سپين پسه له چينې سره ولاړ ول. ور غلم، کوچی مي پر لاسونو را پرېوت. بيا يې سر پورته کړ، سترگې يې له اوبنکو ډکې وې، په خوندي وويل:

_ يا بغدادی پيره! دوا (دعا) دې کار وکړه، اوبنې له څلورو ورځو وروسته ځوځ وخورل.

د قدم شاه غږ مي واورېد:

د بغدادی پير دعا بېرته نه راگرځي!

شاته مي وکتل، د قدم شاه غږ له وچو لرگيو ډکه وه.

کوچي يودم چيغه کړه!

د خاورې ميرگله، خدای دي مرگ در کي، چې ته يې، پير صايبان به څنگه لرگي راوري.

ورغی، له قدم شاه يې په زوره لرگي ور واخيستل، پورته وخوت، خو په بېره يې مخي ته ودرېدم. پوهېدم چې دا کوچي زما توشکي ته نږدې له پرته خلاصې کتابچې او انگرېزي يادښتونو څه نه شي بود کولای، خو په خپله د قلم او کتابچې ليدل، د بغدادی پير رنگ بدولای شوای.

قدم شاه ته مي اشاره وکړه، خو کوچي قسمونه خوړل، ويل يې چې لرگي به د غار خولي ته رسوي.

اخير مي مجبوره کړ، دواړه بېرته چيني ته را وگرځېدو. پسه ته مي وکتل، ډېر وخت مو داسې چاغ ورنونه نه وو خوړلي.

د ميرگل غږ مي واورېد:

د پسه چېرته ودروم؟

ومي ويل:

لر هاخوا بی حلال که.

تیپی غوندی ته وختم، هوا بنکلی وه، نری باد د ونو پر پانو لاس تپراوه. کله کله به د یوه مرغه نار هراغله.

ببرته لاندی کبسته شوم، پسه له پوسته شوی و، پر گپدی بی د وازگو نری پرده پرته وه.

دوه ورنونه بس ول، خو میرگل نه منله، ویل بی چی سلامت پسه بی نذر منلی و. په سخته می قانع کر، ور یاده می کره چی مور دوه نفرو یو، گرمی ده، نوره غوبنه خرابیری.

کوچی زره نازره پاتی غوبنه په خادر کی وترله. دتگ په وخت بی وویل چی سات وروسته به حاجی نایک، د هغه لور او خو نور سپین ریری راورسیری.

پورته وختم، د غره د خزندو په اړه مو لا په پېښور کی فکر کری و. د دواوو له کخوری می یو بوتل را وایست. کوچینی جام می له اوبو ډک کر، درې سرپوبنه دوا می پکی وچوله.

د باندي ووتم، قدم شاه د پسه سلامت ورون اور ته نیولی و.

سات وروسته ډله کوچیان راغلل، یوه خوان یوه وړه نجلی په شاه کری وه، د نجلی له درده ډکو چیغو د دستگا کراماتو ته پری نه بنودم.

تول پورته را وختل. وار نه کپده، بنی لاس می د مچولو له پاره تر ډېره پورته نیولی و.

بیا می نجلی ته وکتل، په څپولې وپښتو کې یې وچ واښه بند ول. غټې توري سترگې یې له اوبسکو ډکې وې. کله کله به یې له درده چیغه کړه.

حاجي ناتيک وويل:

_قربان دې شم، زامت مو نه درکاوه، خو شامتوره....

په خبره کې یې ور ولوېدم. په خدا می وويل:

_غم مه کوه! خدای ته یې وسپاره، بغدادی پیر ته یې وسپاره.

حاجي ناتيک د نجلۍ خیرن لستونۍ ور پورته کړ. د شامتوري مټ تک شین و. د نجلۍ پر تندي می لاس کېښود، سره تبه یې وه. جام می را واخیست. ومي ويل:

_میرگل خبر کړم چې شامتوره دلته راولی، سخته وه، وخت لنډ و، خو بیا می هم رندکی پیری کوه قاف ته ولېږه. ایله یې لږ مخکې د شفا دا اوبه را ورسولې.

جام می د نجلۍ وچو شونډو ته ور نږدې کړ، یو غورپ اوبه یې تېرې کړې. کوچیانو ته می وکتل، ټولو وچې سترگې راته نیولې وې.

نجلۍ می پر پوزی پرې ایسته، دا دوا له برېتانیې راغلې وه، اصله وه، پوهېدم چې تاثیر کوي، خو وخت یې غوښت.

ټول غلي ول، یواځې نجلۍ له درده ډکې نارې وهلي....

حاجي ناتيک را وښويېد. مخې ته یې یوه غوټه راته کېښوده، په خواره خوله یې وويل:

_قربان دې شم، پوهېږم چې ته د هېڅ شي کمې نه لرې، څه چې وغواړې، د سترگو په رپ کې درته را رسېږي. خو لږ گوستاخي مې وکړه. خالي لاس راتگ بڼه نه راته ښکارېده. جنغوزي مې درته راوړي.

حاجي ناکې بېرته دوه گامه شاته وښوييد.

يوه کوچي ته مې پام شو، پر خړو خاورو هوار پوزي ته يې کتل.

ومي ويل:

_حاجي ناکه! کور دې ودان چې د خداي دوستانو ته په درنه سترگه گوري. ته سم وايي! ماته هېڅ هم کم نه دي، دا تېر ماخستن لا کړپا له خوبه را وينس کړم، ږندکي و، په سمخه کې يې غالي هواروله. ور هاخوا د سرو زرو په لوبنو کې رنگارنگ تازه مېوي ايښي وي.

ږندکي راته وويل چې قربان دې شم، د دنيا ټول خوندونه دې په واک کې دي، خو ته وچي شونډې په خړو خاورو کې پروت يې، نه مې لورېږي! خير دې، دا غالي او لږه مېوه ومنه!

خو ما سپک کړ، ورته ومي ويل چې نه ، نه ، نه! زه خو دې نن نه يم پېژندلای، کلونه کلونه مې مريد يې. په دې نه پوهېږي چې بغدادی پير په دنيايي لهو لهب پسې نه گرځي! هله! دا دنيايي مردارياني دې در ټولي که!

غلي شوم. کوچيانو وچي سترگي راته نيولي وي.

سر مې څو ځله وخواوه، ومي ويل:

_هی هی! ځوانی وه، نه پوهېدم، په بغداد کې مې د سرو زرو کور درلود. په حساب سل مزدوران راته گرځېدل. باغ، څلوېښت ښکلې مینځې، تر حده وتلې ځمکې، سره او سپین... د هېڅ شي کمې نه و، ټوله ورځ به مې په ښکار او مزو تېروله، خو یوه شپه مې خپل نیکه شېخ نوراني اغا په خوب ولید. د سمندر د اوبو پر سر ولاړ و، تکه سپینه رڼا ترې بادېدله، ډله سمندري ښایپړۍ یې د حجاب په ټوابونو پوهولې. ورغلم، خو نیکه مخ رانه واراوه. هماغه خواته یې ودرېدم، بیا یې هم راته ونه کتل. ورته ومې ویل چې زه یم، ستا لمسی. خو نیکه په خپلو مبارکو لاسونو پورې وهلم. تر لمنې مې ونیو، لاس مې اور واخیست.

ومې ژړل... نیکه په خشکه راته وویل چې د پیرانو رنگ دې بد کړ، د

دنیا لهو و لهب د خدای له عبادته ایستلی یې....

را وینن شوم، لستونۍ مې سوځېدلې و. بس! په هماغه سهار مې خپل د سرو زرو کور، باغ، ځمکې... هر څه پر غریبانو ووبشل.... غلی شوم، کوچیان سونگېدل، پزې یې پورته کښولې....

ومې ویل:

د دنیا لهو و لهب مې پرېښودل. اوس دنیا (ثروت) د مردارو اوبو غونډې راته اېسي. پایڅې ترې ټولوم. که نه د قارون د ورکې شوي خزاني ځای هم را مالوم دی، خو نه ارزي! کوم خوند چې په عبادت کې دی، بل څه یې نه لري....

غلی شوم، کوچیانو اوبنکې تویولي.

ښه شېبه ووته، د حاجي نایک غریو نیولی غږ مې واورېد:

_بازہ! د بغدادی پير مبارکی خبری دی واورېدی؟! تاته وایي!

يو له عمره پوخ سړی وسونگېد. په ژړا کې یې وویل:

_توبه می ده.

ومي ویل:

_باز څه کړي؟!!

حاجي نایک پر خپله پزه د څادر پیڅکه تېره کړه!

_پیرگله! قربان دی شم. باز جايي (کلیوال) دی، څو ورځې مخکې یې د تناره د جوړولو له پاره پخه خاوره وړه، د سړې غونډۍ خاوره کلکه ده، له کولنگ سره یوه ژېړه روپۍ را تېږلې وه. باز وایي چې د زرو ده. نن هماغه ځای ته بیا ور روان و. خو کولنگ می په کېږدی کې ترې کېښود، ورته ومې ویل چې راءه! نوی پير پیدا شوی، پټې ور مالومي دي.

حاجي نایک غلی شو، باز ته یې وکتل، وېي ویل:

_هله! پیرگل ته هغه روپۍ وربنکاره که.

باز د خپلې زړې، خیرنې، شکېدلې سدری په جیب کې گوتې ننه ایستې، یوه ځلانده ژېړه سیکه یې راته ونيوله.

په زړه کې می خوشالي منډه واخیسته، خو ځان می کابو کړ، د سرو زرو سیکې ته می په ځیر ځیر وکتل، یو دم می ټنډه تروه کړه، ومې ویل:

_خپل لمونځونه مه خرابوی، ورته وگورئ! د مسو په دي روپي د لوڅ لير سړی
شکل کيندل شوی دی. بوت دی. گناه لري.

سيکه مي د غار خولي ته ور وغورځوله. زړه مي ولرزېد، سيکه هماغسي په
رغړېدو_ رغړېدو له غاره ووته.

سترگي مي پټي کړې، ومي ويل:

_بازه! ځان مه ستړی کوه! همدا گړی په هغه ځای کې ولاړ يم چې تا دا روپي پيدا
کړې وه، اه! کاشکې د بغدادی پيرکرامات در مالوم وای، تر ځمکې يو گز لاندي
خاوري هم وينم. له غټ، تور مار پرته هېڅ هم نه شته.

د باز غږ مي واورېد:

_قربان دي شم! خو دا لومړی ځل نه دی. يو ځل پخوا مي هم....

غلی شو، خبره يې بشپړه نه کړه.

ومي خندل:

_پوهېزم چې څه دي پيدا کړي ول، خو زه درته ووايم که نه، ته يې په خپله وايي!؟

باز په خواره خوله وويل:

_د ډبرې کوچيني بوتان! يو نه و، دوه نه ول. سمه لويه سمخه ترې ډکه وه. له ماتېدو
وتلي ول، د سمخي خوله مي بېرته پټه کړه.

ومي ويل:

پوهېدم چې څه وايي، خو د شيطان له ځالو ليري گرځي! پوهېږي! په هماغه ځای کې يو وخت پېريانو ژوند کاوه. کاپر ول، بتانو ته به يې سجدي لگولي. کاپر پېريان له زړونو ډېر سخت دي، ځان او اولادونه دي ترې ساته.

باز په وارخطايي وويل:

توبه مي ده! خو هغه ژېړه روپۍ به څنگه شي. هغه خو مي هم له.

په خبره کې ور ولوېدم:

غم مه کوه، رندکي پيري ته به ووايم، روپۍ به بېرته په هماغه ځای کې کېږدي چې تا ترې را اخيستي وه.

د باز رنگ بېرته خپل ځای ته راغی.

ناڅاپه له لاوډ سپېکره د قدم شاه توخي را ووت. لينگي مي ولړزېدل. اه! نو دومره لويه غلطي. د دستگاه سويچ مي څنگه هېرېده!

يودم مي تندي تريو کړ، په زوره مي وويل:

مه کوئ! دا ځای د ساعتيري نه دی، له کتابونو ليري گرځي!

لاس مي ور وغځاوه، د کتابونو د ټولولو پر وخت مي د دستگاه سويچ وواهه. کوچيانو ته مي وکتل، رډې سترگي يې راته نيولي وي...ومي خنډل:

ها! د کوچيانو له شوخي مو دي خدای وساتي، نه کرارېږي.

کوچيانو يو بل ته وکتل. حاجي ناتيک وويل:

قربان دي شم، دلته خو يواځي شامتوره پرته ده، هغه هم...

په خبره کې يې ورو لوېدم:

_مه پسي گرځئ! پټې بلاوي دي خدای پټې لري.

د کوچيانو سترگي رډې راخټلي وي.

ومي خندل:

_بغدادی پير خو يواځي په انسانانو کې مريدان نه لري، گڼ پيرپان هم پرې را ټول دي، همدا اوس دلته دوه کوچيني پيرپان له خپلي ناروغي انا سره راغلي. بڼه ده چې نه يې ويني!

خرو خاورو ته مي وکتل، ومي ويل:

_ادي! ما خو درته وېل چې د بغدادی پير دم بې تاثيره نه دی. اوس دي رنگ تازه راته بنکاري.

د سترگو له کونجه مي کوچيانو ته وکتل، وار خطا ول.

ومي ويل:

_همدلته يوه ناروغيه زړه پيری پرته ده.

گررر شو، له حاجي ناتيکه پرته ټولو کوچيانو د سمځي خولي ته منډه واخيسته.

ومي خندل:

_ راحی! راحی! زړونه مو غټ ونیسئ! مه وپریئ! پیریان کار نه درباندي لري.

یو، یو بېرته راغلل، خو دا حل لیري کیناستل. ټولو هغو خړو خاورو ته کتل، چې خیالی پیری ورباندي پرته وه.

د حاجي ناتيک غږ مي واورېد:

_ قربان دي شم. گوستاخي کپري! خو توخي د غټ سړي و.

ومي خندل:

_ پیریان ډډ غږ لري، دا خو یي لا یو ماشوم وټوڅېد، که غټ پیری ټوڅېدلی وای، زړه دي له بېخه را ووت.

غلی شوم، ومي ويل:

_ دا ناروغه، زړه پیری درته راوغږوم؟!!

له حاجي ناتيکه پرته ټولو چيغې کړې!

_ نه! خدای ته وگوره! زړونه به مو وچوي.

د بني لاس خلاصې گوتي مي تر خاورو يوه لوېشت پورته ونيولې. يوه شېبه غلی وم، بيا مي يودم وخنډل:

_ ادي! اوس بڼه يي! تندي دي سور دی. تبه دي پري شوي ده.

يوه شېبه غلی وم. بيا مي وويل:

_ هو ادې! سم وايې! ورځئ! خو هېر دې نه شي، تاويز ته به اوه سپيني جامي ور اغوندي.

د غار خولي ته مي وکتل، ناره مي کړه!

_ وه ماشومانو، راشئ! انا مو تر لاس ونيسئ چې ونه لوپري.

په لاره كي ناست کوچيان د غار دېوال ته ور ونبويږدل.

شامتوري ته مي وکتل، دوا کار کړی و، سترگي يې پټي وي، سو که سوکه، منظمه ساه يې اخيسته.

د حاجي ناتيک را پام شو، نجلۍ ته يې وکتل، خري شونډي يې خندنی شوي. په خوند يې وويل:

_ قربان دې شم! پوهېدم چې دم او دوا (دعا) دې بي څه نه ده.

نورو کوچيانو ته مي وکتل، لا هم د غار له دېوال سره ناست ول.

ومي ويل:

_ مه وپرېزئ! پريان ووتل.

ټول تر شامتوري را وگرځېدل. يوه شپه يې پرته نجلۍ ته وکتل، بيا يودم زما پر لاسونو را پرېوتل، وار نه کېده، هر يوه هڅه کوله چې زما تر لاسونو خپلي شونډي را ورسوي.

د حاجي ناتيک وارخطا غږ مي واورېد:

__ شامتوره مو ژوبله كړه.

ور ومي كتل، زما پر لاسونو د يوه پراته بوډا لوڅه سپېره پښه د نجلۍ پر ټټر پرته وه. ټول مې شاته كړل. شامتوري ته مې وكتل، په رڼو سترگو كې يې وېره پرته وه. نجلۍ مې ورو را پورته كړه. ومې ويل:

__ څنگه يې لوري!

نجلۍ په حيراني راته كتل.

حاجي ناټك په خوند وويل:

__ بڼه ده، ورته وگورئ! دردونه يې غلي شوي دي، چيغې نه وهي.

كوچيان بيا زما د لاسونو د ښكلولو له پاره را مخكې شول، خو زما تريو تندي بېرته پر خپلو ځايونو كېنول.

نجلۍ په مراوي غږ وويل:

__ بابكه! وري يم، كورتو ته مې زړه كېږي.

حاجي ناټك خپله لور په غېږ كې ونيوله. په خوند يې وويل:

__ چي ته خدای را بڼه كړې، د كورتو غم مه كوه، پيرگل ته كورت څه دي!

ماته يې وكتل، په سترگو كې يې خوشالي پرته وه. په خواره خوله يې وويل:

__ قربان دې شم. شامتوري دا دوي ورځي خدايکه په هېڅ شي څكه كړې وي. اوس

يې كورتو ته زړه شوی، رڼدكي پيري ته به نه كې ور ناري!؟

اه! کورت! همدا گری می یو کورت په زر روپی هم اخیست، خو دا سپیره غر او
کورت! ډېر سره لیری ول.

د شامتوري پر سر می لاس تېر کړ، ومی ویل:

لوري! ته ناروغه یی، کورت تاوان درته لري. اوس به غوښه درته را وغواړم،
زما خدمتگار سلامت ورون پوخ کړی دی.

د نجلۍ تندي نری گونځې پیدا کړی:

نه، غوښه می بده ایسی.

حاجي نایک په غوسه وویل:

گوستاخي مه کوه، همدې پیرگل له مرگه راوگرځولي... هله! ژر یی لاس ور مچو
که.

ومی خندل:

خیر دی! ماشومان دي. تر اوسه لا په مقدساتو نه پوهېږي.

کوچیانو ته می وکتل، پوهېدم چې د (مقدساتو) له ټکي یی مانا نه ده اخیستی، خو یو
یو لغات ښه و، پوه مالومېدم.

د اوبو پتک می وغوښت، یوه کوچي له ملا را خلاص کړ، د جام پاتې اوبه می پکې
واچولي، حاجي نایک ته می وویل:

_ دا شفا بخشه اوبه اسانه نه دي پیدا شوي، له کوه قافه راغلي، نجلی ته يې درې وخته ورکوه، سهار، غرمه، بېگا.

د حاجي ناتيک سترگي له اوبنکو پکې شوي، دواړه لاسونه يې راوغول، پتک يې خوځله بڼکل کړ، په ډېر احتياط يې په څادر کې وتاړه.

يوه ځوان وويل:

_ يا پيره! تر تا لوگی شم، مورکی مي څه نه ويني! را يې ولم؟!!

نور کوچيان هم په خبرو راغلل، د يوه مېرو شيدې نه کولي، د بل پرله پسې لوني زېرېدلې، د بل اولاد نه کېده، د يوه پر رمه لپوه اموخته و... بس! ټولو مرسته غوښته. سر مي ورته وخوځاوه، ټول خوشاله د باندي ووتل.

د سمڅي په خوله کې ودرېدم، کوچيان تر چيني تېر ول، شامتوره په خپلو پښو تله....

ځمکي ته مي وکتل، زړه مي خولي ته راغی، د زرو سيکه نه وه. قدم شاه مي را وغوښت، تيري مو وارولي، سيکه پیدا نه شوه.

قدم شاه مي لاندي ولېږه، بڼه شېبه وروسته بېرته راغی، په لاس کې نيولي ژيري سيکي ته يې کتل.

ويي ويل:

_ سوچه سره زر دي.

سيکه مي راواخيسته، بلي خواته يي د پخواني يونان په سبک جوړه شوي ودانۍ کېندل شوي وه.

ومي ويل:

__مجبور يو. باز به يو ځل بيا را غواړو!

قدم شاه په حيرانۍ راته کتل...

ومي ويل:

__باز ويل چې له بوتانو ډکه سمخه يي موندلې ده. پوهېږي! پلار مي د لندن په ملي موزيم کې کار کاوه، هغه وخت ماشوم وم، کله کله به يي موزيم ته ورسره بيولم، د نايابه او تاريخي اثارو په اړه به يي اوږدې خبرې راته کولې... په مکتب او پوهنتون کې مي هم تر ټولو ډېرې نومرې په تاريخ کې وړې. دا ډول ځايونه بي څه نه دي.

قدم شاه وټوخل.

يودم مي وويل:

__وه احمقه! له لاوډ سپېکره ليري کېنه، يوه توخي دي نږدې غرق کړی وم.

غرمه مو په دوو نفرو د پسه سلامت ورون وخوړ. ماسپينين د نږدې غره سر ته وختو. شاوخوا مي وکتل، په شنو ونو کې سره غونډۍ نه بنکارېده.

پر يوې رنگي شوي وچي ونې کېناستو، قدم شا ته مي وکتل، ومي ويل:

__سبا ته به ډېر مېلمانې ولرو.

قدم شاه په حيراني راته کتل.

ومي خندل:

_ کوچيان دي، د چا مور په سترگو سم نه ويني، د بل مېرې شيدې نه کوي، د يوه په رمه لېوه اموخته دی....

قدم شاه وويل:

_ نو څه خواب ورته لري؟!

ومي ويل:

_ اسانه ده، بس! د خپلو خبرو په پای کې به يو د (خو) ټکی ور اضافه کم.

سهار د کوچيانو سلامت کاروان راغی، چينې ته نږدې درې اوبنې، څلور آسان، اته خري او دوه کچري ودرېدې، د لاوې سپېکر کراماتو ته ضرورت نه و. پوهېدم چې نارينه وو به په کيرديو کې د بغدادی پير کرامات ياد کړي وي.

واړه، زاړه، بنځي او نارينه له قدم شاه سره پورته را وختل. تر نيم ساعت ډېر وخت يواځې زما د لاسونو په بنکلولو تېر شو.

ټول کيناستل، خري، پري له چاودو ډکې څېرې يې درلودې، د هر يوه د جامو اصلي رنگونه ډېر وخت او ډېرو اوبو وړې ول. په څېرو کې يې وېره بنکارېدله.

د خپلو کراماتو په اړه مې اوږدې خبرې وکړې، ومې ويل چې په حبشه کې مې د مور زادي روند سترگې بېنا کړې، په بخارا کې مې يو گونگی په خبرو را ووست. په کوه قاف کې مې په پينو شل پيری په پينو ودراره....

کوچیانو توبی ایستی....

اوردی خبری می وکری، یواخی له خپلو کراماتو غږېدم، خو د خبرو په پای کې می د (خو) ټکی را وایست. ومی ویل چې زما دم او تاویذ په هغو کسانو تاثیر نه کوي چې بی ایمانه وي....

لومړی می یوه زړه بنځه را وغوښته، بنځی په خواره خوله وویل چې سترگی یی سم کار نه کوي، هر څه تک تور ورته بنکاري.

د هغی پر سترگو می گوتی کښنودی. شونډی می وخوځېدی، چوف می کړل.

بنځی سترگی خلاصه کړی، د غار خولی ته یی وکتل، یو دم یی په خوشالی وویل:

_سترگی می سمی شوی، باور وکئ! د غار په خوله کې می یو کربوری ولید، منډه یی واخیسته.

په زړه کې را تېره شوه:

_هوښیاره یی، په دې خلکو کې به یوه بی ایمانه بنځه څنگه ژوند کوي!

بنځی یوه ماشوم ته لاس ورکړ، په شکرونو _شکرونو له غاره ووته.

بیا یی یو اوپا- اتیا کلن مور زاده شل بوډا په څادر کې را ته راوړ. له دم نه وروسته یی نارو کړه، ویی ویل چې پښی یی ژوندی شوی.

بوډا د ولاړېدو هڅه وکړه، خو بېرته ولوېد، رنگ یی د بی ایمانی د ټاپی له وپړي تک سپین واوښت.

ومی خندل:

_دومره ژر هم نه، بس، یو خو خابنتونه درته لیکم، شپږ میاشتی وروسته به په خپلو پینو گرځي.

خو پوهېدم چې تر شپږو میاشتو ډېر ژوند نه شي کولای. بوډا یې بېرته په څادر کې لاندې چینی ته یووړ.

د عادي ناروغيو علاج اسانه و. سردردی، تبې، جلدي ناروغيو... ته مي مختلفي دواوي درلودې...

شپبه وروسته یواځې هغه نارینه پاتې ول چې خپل مشکلات یې د نورو تر مخې نه شواي ویلی. ټول مې د باندي وايستل، بیا مې یو- یو را وغوښت. لومړي کوچي اولاد غوښت. اول مې په خبرو را ووست، بیا مې دم پرې چوف کړ، ورته ومې ویل چې په غېږ کې دي یو گلالی ماشوم وینم، توري غټي سترگي لري، له خدا شین دی....

د کوچي رنگ تازه شو، خو دوهمې خبرې مې د هغه په خړو شونډو غزېدلې موسکا بېرته سره ور ټوله کړه. (خو) مې پکې را وايسته، ومې ویل:

_خو یو شرط لري، په رڼا ورځ به په کېږدی کې له خپلې ښځې سره پرېوځي.

کوچي ولاړ شو، ټنډه یې تروه وه، پوهېدم چې له ذهني کشمکش سره مخامخ دی، له یواځیني یوې کېږدی څخه د پلار، مور، ورونو، خویندو، ورېرو... ایستل او بیا په رڼا ورځ له خپلې ښځې سره پرېوتل؟! بنده یې بوله.

بیا د اتو لونیو پلار راته کښاست. یو دم یې وژړل، بس! له بغدادی پیره یې یو زوی غوښت. لنډه مې ور یاده کړه چې یو نه، غبرگ زامن یې په نصیب کې دي، خو دوه کاله وروسته.

چا سپینوله؟! ما په دې غره کې دومره ډېر وخت نه تېراوه.

کوچي شکر ونه ایستل....

بل کوچي ته وار ورغی، په رمه یې لېوه اموخته و. لنډ مې وپوهاوه چې رندکی پیری به لېوه پوه کړي، خو دی دې هم یو غټ، خړ سپی وساتي.

بل کوچي ته خوب نه ورته، له چوف وروسته مې ورته وویل چې پوره درې شواروزه به خپلې سترگې له تړلو پرته پټې نیسي.

بیا یو هډور خیرن خوان راته کښاست، تر ډېره یې خبرې نه کولې، یواځې حُمکې ته یې کتل. مجبور مې کړ، نوم یې عطا گل و، په شرمېدلي غږ یې راته وویل چې پر یوې جایي (کلیوالي) نجلۍ مین دی.

په خدا مې ورته وویل چې یاري په پټه نه کېږي! د بغدادی پیر کرامات به هله در ورسېږي چې نجلۍ ته سپینه خبره وکړي، بس! نجلۍ به له تا پرته بل نارینه ورور وگڼي.

نور کسان راغلل، هر یوه ته به مې سل په سلو کې ډاډ ور کاوه، خو یو داسې شرط به مې هم ورسره تارې چې پوره کول یې له وسه وتلې خبره وه.

خو په دې کې مې ځینې ساده شرطونه هم یاد کړل. د کلي له گودره د اوبو څښل، په کلیوال ملا پسي درې ورځې پنځه وخته لمونځ، د کلي د خان یا ملک له کوره د تود پاستي راوړل....

په هر شرط کې مې ځکه کلی یادوه چې دا کوچیان به کلیو ته تلل او هلته به یې ضرور د بغدادی پیر کرامات یادول.

دمونه او کرامات تر مازدیگره تاوده ول. کله چې کوچیان لارل، نو د چینې تر څنګ د شکرانې درې سپرلي، اته تکي تورې چرګي، په دسمال کې ترلې هګی او یو پسه پاتې شول.

بس! قدم شاه ته خدای ورکړه، بېګاه ته یې دوې چاغې چرګي اور ته ونيولې، سهار یې په یواځې ځان پنځه هګی وخورې.

اته بجې د باندې ووتم، د پسه یواځې یوه پښه پرته وه. سیرلي نه بنکارېدل.

قدم شاه ته مې ور غږ کړ، دواړه په بېره لاندې کښته شوو، د وینو تر څنګ مو د لېوانو پلونه ولیدل. شاوخوا مې وکتل، هېڅوک نه و.

لومړی مو ورون لیرې یووړ، بیا په ورکو سیرلیو پسي وگرځېدو، یو سپرلی مو له ټیټې ونې را کوز کړ، د پاتې دوو درک نه مالومېده.

درې ورځې تېرې شوې، نه مو ځایي (کلیوال) ولید او نه هم کوچی. په درېیمه ورځ یو له عمره پوخ کوچی له گوډ اوبن سره راغی، له تاویذ او د اوبن د پښې له ترلو وروسته مې ورته وویل چې په درېیو ورځو کې مې یو کوچی هم ونه لید.

_کوچي لنډه را یاده کړه چې د عطاگل په پاتیا (فاتحي) ناست وو.

ومي ويل:

_ولي، هغه خو روغ جوړ تکره خوان و!؟

کوچي سوړ اسويلى وايست:

_نه پوهېرم! عطا گل شرمناک او په سد سړی و، خو خلک وايي چې په گودر کې يې يوې حايي نجلۍ ته وار له واره د مينې خبره کړې وه، بس! نجلۍ کور ته منډه اخیستې وه، وروڼه يې خبر کړي ول. عطا گل يې په بېلچو مړ کړ.

د کوچي له تگ وروسته قدم شاه پر اوږه لاس را کېښود، په ملنډو يې وويل:

_دې ته وايي د بغدادی پير کرامات!

سوزان د تليفون پر زنگ جټکه وخوړه، کېناسته، مور يې په وچه کې ولاړه وه. له ليرې يې لاسونه ورته خوځول. سوزان پاروگان ووهل، شېبه وروسته ساحل ته ورسېده. د پلار خوشاله غږ يې واورېد:

_د نيکه يادښتونو ډېره مصروفه کړې يې، ويې ولوله، خوند ترې واخله، باوري يم، پر غور نيکه به دې افتخار وکړي، افتخار.

ټوله کورنۍ پر هوار شوي فرش کېناسته. کباب خوندور و. پاتې ورځ په چکر تېره شوه. مازديگر يې سره راټوله خيمه، کيشټی، فرش... د موټر پر سر وتړل، شپه يې د يوه شنه غره په لمنه کې يوه لوی مېلمستون ته وروړه.

مېلمستون له توريستانو ډک وو، چا سندرې ويلې، چا نڅا کوله، ځينو ژېړو قوي گروپانو ته واليبال کاوه....

سوزان کانتین ته ودرېده، برگر، انرژي او یو بوتل اوبه یې واخیستل، لیرې لاره، په گوبنه حای کې پر اوږده څوکی کېناسته، کتابچه یې را واخیسته، په پورته ولاړ گروپ کې دومره زور و چې د خپل غور نیکه خط په اسانۍ ولولي.

ډېوېډ جونز څو میاشتي وروسته تاریخ لیکلی و:

__ خبره د ملک ځونډي د مېلمنو تر کوتې را ورسېده. په ټول کلي کې تر دې بله بڼکلي او سوتره کوټه نه شته. دا اوږده کوټه د چهار تراشو له لرگي جوړې وړې کړکي لري، پر توشکو پاسته لیمڅي پراته دي. غولی لیکي لیکي گېلمانو نیولی دی... خو دې کوتې ته راتگ خپله کیسه لري.

غره ته د کوچیانو نور قومونه هم را مات شول، بس! خوله به مې له ډېرو چوف کولو سترې شوه، خو تر دې دمه مې لا د امان الله خان پر پاچاهي کار نه درلود. ماته په ځایي خلکو کې د مریدانو پیدا کول هم مهم ول.

کله کله به یو کلیوال هم راغی، له دوی سره مې ډېره خواري ایسته، د کراماتو وار نه کېده، خو دا عادي کلیوال وو، خبرو یې پر نورو دومره تاثیر نه درلود. فکر مې وکړ، که مې د خان، ملک او قومي مشر باور خپل کړی وای، نو اولس خپله را نږدې کېده.

ځیني کلیوال مې راوغږول، څلورو کسانو پر پراخه سیمه باداري چلوله. خو دا مغروره او بانفوزه کسان باید تر بغدادی پیره په خپلو پښو راغلي وای.

لومړی مې د حاجي پاینده خان په باره کې ځیني کسان وغږول، پاینده خان زړور سړی و، دوه ویشت لوی او واره کلي یې تر امر لاندې ول. له ځنغوزیو ډک غرونه یې درلودل....

د کلیوالو په خبرو کې می د دې سړي کمزوری ټکی ونه موند، خو اخیر د یوه لېونحاله کلیوال له خولې روغه خبره را ووته. اویا کلن پاینده خان یواځې یوه میاشت مخکې څلورمه بنځه کړې وه، خو اوس په مهمانخانه کې وېدېده.

اویا کلن بوډا، څلور بنځې!

کورته به نو ولې ورته!

له کلیواله می وپوښتل:

__ دا سړی خط لوستی شي؟!

ویي ویل:

__ نه پوهېږم، خو یو ځل یې په یوه ختم کې سپاره مخ ته نیولې وه.

کوچینی کاغذ می را واخیست، یواځې یوه جمله می ولیکله:

__ یو ځل بغدادی پیر ته راشه، پاتې عمر د کور په کوټو کې تېر که.

کلیوال ته می دوی خبرې وکړې:

لومړی! دا کاغذ به سیده تر حاجي پاینده خانه ور رسوي.

دوهم! کومې خبرې چې دې د پاینده خان په اړه ماته وکړې، پاینده خان به بوی هم نه ترې وړي، که نه ږنده کی پیری در لېږم، له اولادونو سره به دې شنه لمبه کړي.

د غار تیاري برخې ته لارم، د جنسي قوې د ډېرېدو دوی غټې گولۍ می وټکولې. سپین پوډر ترې جوړ شول.

په دوهمه ورځ له چيني سره درې آسونه ودرېدل. دوه ټوپکوال لاندې پر تير و
کېناستل، درېيم، پورته را وخوت.

د ډنگر بودا خربيلې ريره رسېدلې وه، تک سپين، خيرن، ډبل برېتونه يې پر شونډو
پراته ول. يوه لويشت کم سوري ټټر يې د توپانچې د مرميو په پلن کاش کې پټ و.

ومي خندل:

__ حاجي پاينده خانه! ايله په ايله چې د غريبانو پوښتنې ته راغلي.

سري په حيراني وويل:

__ له کومه پوه شوي چې زه حاجي پاينده خان يم؟!!

راغی، زما پر لاسونو يې شونډې کېښودې!

ومي خندل:

__ د چا چې پېريان تابع وي، په دې هم پوهيږي چې د څلورو ښځو خاوند ولي په
مهمانخانه کې شپې تيروي!

د بودا خر غومبرې سره شول.

تر لاس مي ونيو، تر څنگ مي کېناوه. خو لايې هم ځمکې ته کتل.

ومي ويل:

__ د کور والو دې ډېر درته وويل چې اويا کلن سړی يې، له څلورمې ښځې تېر شه،
خو تا نه منله!

يودم يې راته وکتل، خوله يې جينگه کره!

_ اې په خدای! تاته خو په رښتيا هم پتې مالومې دي.

په زړه کې را تېره شوه:

_ اې ساده گله! پتې نه دي، حتما به يو چا درته ويلې وي چې وروره، پلاره، يا نيکه!

اوپا کلن سړی يې، په ځان کې دې يو پاو غور نه دي پاتې، څلورمه ښځه څه کوي!

يودم مې وخنډل:

_ خو زړه دې ځوان دی!

ويې خنډل، په خوله کې يې يواځې دوه، درې، چينجن غاښونه پاتې ول. بېرته يې

کڅورني سترگې له اوبښکو ډکې شوې، سر يې وځړېد.

ومي ويل:

_ غم مه کوه! بغدادی پير به دې د کور کوټو ته بوځي.

ښځه يې راته وکتل، په سترگو کې يې ځلا پرته وه.

له جېبه مې يو کوچنی کاغذي پاکټ را وايست. ومې ويل:

_ په دې کې د کوه قاف د سپينو گلانو شيره را ټوله شوې ده. يو نښوار نن شپه

وخوره، بل هم بلې شپې ته وساته!

بودا په شرميدلي غږ وويل:

_ کار به ورکي؟!_

ومي خندل:

_ بغدادی پیر خامه خبره نه کوي!

بوډا په خوشالی د باندې ووت. ما يي تر درپيو ورځو د بيا راتگ تمه نه درلوده، خو
بوډا په دوهمه ورځ بېرته راغی، دا ځل يواځي و، رېره يي پاکه خريپلي وه،
ډبلو برېتونو ته يي تک تور رنگ ور کړی و. وار له واره مې پر لاسونو را
پرېوت، په سخته مې خپل لاسونه ترې ټول کړل. بوډا يوه خبره کوله:

_ يا پيره! د خدای روی ومنه، په مریدی مې ونيسه....

ما به نو څه پکې ويل؟! مرید مې کړ.

سترگي يي وځلېدې، بيا يي زما بنی لاس د مچولو له پاره ور کش کړ. مخامخ راته
کېناست، په شرمېدلي غږ يي وويل:

_ سپيني شيري کار وکه.

ومي خندل.

د بوډا سر وځړېد، په غږ کي يي له شرم سره لړزه پرته وه:

_ يا پيرگله! له تا به څه پتوم، سپينه مامد دینه به درته وکم، په يوه شپه له خپلي نوي
کډي سره دوه واري پرېوتم.

ومي ويل:

__ له ما څه پټولای نه شي.

غلی شوم، یو دم یې راته وکتل، د خواست په ژبه یې وویل:

__ خیر دی! قربان دې شم، د سپینو گلانو یو څه نوره شیره به نه کې راته پیدا؟!!

ومي ویل:

__ اوس څه نه شم درته ویلای!

د تندي گونځې یې لا پسې ژورې شوي:

__ مه مې نا امېده کوه! تاته څه سخته ده؟!!

ومي ویل:

__ خطر لري!

یو دم په احساساتو راغی!

__ څه خطر؟! لس، شل، دېرش! هر څومره ځوانان چې غواړي له ټوپکو سره یې درته

راولم. یا ماته د کوه کاپ (قاف) لاره را وښیه!

ومي خندل:

__ د ټوپکو خبره نه ده. پوهېږي! د دې گلانو پر سیمه کاپر پیریان پاچاهي کوي. وره

خبره نه ده، کاپر پیریان!!! خدایکه مو وینه ځمکې ته هم پرېږدي.

بودا چورت یووړ.

ومی ویل:

_بله خبره! له زرو سپینو گلانو ایله یوه چونډی شیره را تولاډای شي.

بودا په خواره خوله وویل:

_مه می نا امېده کوه!

ومی ویل:

_خاطر دې ډېر راباندې گران دی، رندکي ته به ووايم، کېډای شي چې په کوم چل یوه، دوه چونډی سپینه شیره درته راوړي، خو پنځلس ورځې وخت غواړي.

بودا یو دم وخنډل:

_قبوله می ده، قبوله می ده.

غلی شو، ویي ویل:

_خو خیر دی، تر پنځلس ورځې به یې ډېر نه ځنډوي.

اجازه یې وغوښته، د غار تر خولې پورې د شا په خوا ته. ودرېد، ویي ویل:

_قربان دې شم! هر څه چې غواړې راته ویي وایه! تر بېگا پورې به یې درته را

ورسوم!

ومی خنډل:

_بغدادی پیر انسانانو ته ضرورت نه لري. څلوبښت زره پېريان يې تابع دي، څه چي غواړي، په خپله ورته راځي.

سړی تابع شو، په یوه چوندی سپینی شیرې یې مړي هم راته کول.

وار کریم داد ته را ورسېد، دې هډور ځوان په یوه بسته قوم واک درلود، خبره یې، خبره وه، په خپل قوم کې هېچا هم دومره زړه نه درلود چې خان ته نېغ وگوري، خو دې پیاوړي خان هم کمزوری تکی درلود. کال مخکې یې له یوه کوچي سره خورلي و، کوچي د قوم لوی خان پوري وهلی و، یوه خان به د یوه سپېره کوچي دومره لویه سپکه څنگه تېروله! په هماغه سات یې د خپلي توپانچي پز پرې کړی و.

جرگي کېناستلي وې، خو د مړه کوچي ورور په بدې کې له کریم داده اووه بڼخي غوښتي.

ساه زورور او کمزوری نه غواړي، پر هر چا گرانه ده، د لوی خان ژوند تريخ و، آزاد نه شوای گرځېدای، نه و ملامت، پوله، ونه، تېره... له هر ځايه د توپک خوله ور اوښتی شوای.

فکر مې وکړ، له دومره کراماتو وروسته به مې بیا هم په کوچیانو کې خبره نه چلېده؟! زړه مې نه منله.

حاجي ناتيک مې را وغوښت، د بدې د سرېدو خبره مې ورته وکړه، خو د حاجي ناتيک په خبرو کې نا امېدې گډه وه، ويې ويل چې د وژل شوي کوچي ورور لېونی غلام دستگير نومېږي، لېوني قسم کړی چې خپل غچ به اخلي. يو سهار د کریم داد د کلا تر مخ په اخور کې ورته پټ و. خان له جوماته خپل کور ته تلو چې کوچي د توپک پز پرې کړی و، خو د خدای ساتنه بېله خبره ده، گولی ونه خور. کریم داد

هم په منډه کې د یو ډزې توپانچې وارخطا وار پرې کړی و، خو توپانچه د کلا په لویه دروازه کې ترې پاتې وه... غلام دستگیر اوس هماغه توپانچه ترې... .

حاجي نایک ته مې وویل چې غلام دستگیر له ما او زما له کراماتو خبر که، ورته ووايه چې که سوله ونه کړې، نو بغدادی پیر خفه کېږي، خو حاجي نایک رایاده کړه چې لېونی غلام دستگیر خدای نه مني، نو پیر به څنگه ومنې، ده تر اوسه اووه مړي کړي، په دې اوو مړو کې دوه پیران ول.

لینګي مې ولرزېدل. د شپې تر ناوخته مې د حاجي نایک خبرې په ذهن کې سره اړولې، خو د کار ټکي ترې ونه ووت.

سهار مې قدم شاه ته د حاجي نایک خبرې وکړې، له فکر پرته یې راته وویل چې ای ساده، له خانه د وسلې وړل، داسې ده لکه بنځه چې یې ترې بېولي وي، که غواړي چې کریم داد په خپلو پښو درته راشي، توپانچه یې پیدا که.

حاجي نایک مې را وغوښت، د توپانچې خبره مې نه شوای ورته کولای، خو دومره مې ورته وویل چې لېونی غلام دستگیر راته پیدا که.

حاجي نایک رایاده کړه چې لیرې ترې گرځه، څه یې کوي، لېونی غلام دستگیر له پیرانو ښه زړه نه لري، په کوچینوالي کې یې مور د دم، دوا (دعا) له پاره د پیر په نوم کوم ټگ ته ورغلي وه، ټگ د ښځې ټیټر ته لاس ور وړی و. ښځې ناره کړې وه، هغه وخت لېونی غلام دستگیر ایله د څوارلسو کالو و، تر څو چې کلی خبرېده، د پیر غاړه یې پرې کړې وه. د لېوني غلام دستگیر له هماغې ورځې له پیرانو سره لوېدلي ده، خوند نه ورکوي. هسې به دې خواږدی کړي... .

خو ما ټینګار کاوه، د دې لېوني لیدل ضرور و.

حاجي ناتيک راته وويل چي سمه ده، خو لپوني غلام دستگير په پار ه چنار کي اوسي،
دلته کله کله راځي، زما خبره پر ځمکه نه اچوي، که دلته د کوچيانو په هر تير کي
و، پيدا به يي کم او تر دي ځايه به يي خپله درته راولم.

دوي ورځي ووتې، د حاجي ناتيک او لپوني غلام دستگير درک مالوم نه شو، بل سهار
مي چيني ته نږدې يوه وچه ونه وهله چي دوه سپاره راته ودرېدل.

د قدم شاه تيبټ غږ مي واورېد:

__ بچو! اوس به څه کوي؟! د کراماتو له ځايه هم ليري يي.

غلي شو، ويي ويل:

__ ماته کوچيان بنکاري، په دوي کي خو به کوم يو لپوني غلام دستگير نه وي؟!

مازي شونډي مي و خوځېدي:

__ نه! لپوني له حاجي ناتيک سره راځي.

راغلو کسانو خپل آسونه پر ونو پوري وتړل. دواړو له رنگه توري لمر سوځولي
څېرې درلودې، يوه ټوپک او توپانچه، دواړه تړلي وو، له بل سره يواځې توپانچه وه.

مخکي راغلل، ټوپک تړلي، سور سترگي له ونې لور، هډور سري په ډډ غږ وويل:

__ کوم يو پير گل ياست؟!

يو گام ور مخته شوم.

سور سترگی وویل:

__ بنه نو، دا تگ ته یی چی خلک دی له غریبی ایستلی دی؟

په زړه کې مې خوشالی منډه واخیسته، دې سړي پیر ته عقیده نه درلوده، نو له لېوني غلام دستگیره پرته بل څوک نه و. لږ تر لږه د ده د نوم په اخیستلو خو مې یو څه کرامات بنکاره کولای شوی.

سور سترگی ته مې وکتل، مې خندل:

__ غلام دستگیره! پېر په غوسه یی!

سور سترگی له خدا شین شو، خو د ده تر څنګ له بدنه د کمزوری سړی ټنډه تروه وه.

سور سترگی په خدا کې وویل:

__ څه دی وویل! غلام دستگیر!!!

بېرته یی خپلو تشو ته لاسونه ونيول، دا ځل یی خدا تېرې نارې ته ورته وه. بنه شېبه یی وخنډل، بیا یی هماغسې په خدا کې وویل:

__ د دی خو پېریان هم تابع دي.

بیا یی خدا ته خوله وازه کړه، خو دا ځل یی خدا لنډه وه.

__ بنه نو، زما نوم خو دی واخیست، نو دا زما ملګری څه نومېږي.

غلی وم.

سري مخامخ وکتل، ويی ويل:

_ هاغه ونه راته راوله!

بله خبره يي وکره!

_ ووايه! نن سهار مي څه وخورل، هه؟! څو اوبني لرم؟! پلار، تره، نيکه مي څه نومبزي؟! !! ماته وگوره! د يوه نوم راته واخله.

غلی وم.

سري زما تر اوردي زيري خپلي گوتي لاندې کړي، د زني پر لاندینی برخي مي يي زور راووست. په غوسه يي وويل:

_ څه عورته (بنځه) خو نه يي! ماته وگوره!

د قدم شاه وپرېدلی غر مي واورېد:

_ پير صېب مه په عذابوه! که نه نو بنه ورځ به ونه وينی!

سور سترگی ور وگرځېد، قدم شاه منډه واخيسته، څو گامه ليري ودرېد.

سور سترگی په ملنډو وويل:

_ بنه ورځ؟!!

مخامخ راته ودرېد، ويی ويل:

زه هسی هم بنه ورخ نه لرم، تر اوسه می خلور مری کری، د خپلی کډې (بنځې) او کوچنیانو رنگونه رانه هېر دي. نن دا غر، سبا ها غر، یوه شېبه هم خپل ژوند ته تمه نه لرم.

غلی شو، په ملنډو یې وویل:

خو ته اوس زندگی پیری را وغواړه، خیر دی! یا چوف راباندې وکه، اور را واچوه.

غلی شو، مخ یې را نږدې کړ، په ساه کې یې د نصورو بوی گډ و.

ورو یې وویل:

پوهېږې! زه تورباز خان یم، غلام دستگیر می تر څنگ ولاړ دی.

لینگی می ولرزېدل، پر نیمه وهل شوې ونې پورې می لاس ونيو. لېوني غلام دستگیر ته می وکتل، معصومی وړې، تکی توری سترگی یې درلودې، داسې نه بنکارېده چې تر دې دمه دې د کومې چرکې غاړه هم پرې کړې وي.

په لومړي ځل می د لېوني غلام دستگیر غږ واورېد:

له ما سره دې څه کار و؟

اه! تر اوسه له داسې ورو او ارام غږه نه وم وپېرېدلی.

غلی وم.

غلام دستگیر وویل:

_پاره چنار ته تلم، خو حاجي ناتيک مي نه شو خپه کولای، لاره مي کږه کږه، د شپو او ورځو مزل راته پاتي دی، خبره لنډوه.

ومي ويل:

_يوآخي درسره غږېدای شم؟!!

د سور سترگي غوسه ناک غږ مي واورېد:

_ملنډې مه وهه! زما او د غلام دستگير تر مينځ هېڅ هم پټ نه دي، خبره وکه!

خو غلام دستگير گامونه واخيستل، ورپسي ورغلم، د يوې څپړۍ سيوري ته ودرېد.

پوهېدم چې د سولي خبرو گټه نه کوله! سل زرونه مي سره وتړل، ومي ويل:

_ستا توپانچه غواړم!

د سړي په تور مخ کې شينوالی راغی، مخکې تر دې چې څه ووايي، ما وار رومبې کړ:

_ستا تړلې توپانچه يو ډز کوي، خو ته بدې دار يې! پوهېرم! هوبنيار سړی يې! په داسې توپانچه کې به څه ونه وايي چې اووه گولۍ خوري، بس! يوآخي ماشې ته گوته ور وره. که دې دبنمن اووه ساوي درلودې، نو هغه بېله خبره ده، که نه، په روغو پښو نه شي درنه تلای.

کوچي وچي سترگي راته نيولي وې.

ومي ويل:

_يو دوربين هم درکوم، له دې خايه يې د هاغه غره پر سر گوبنې ولاړې ونې ته ور واچوه، پانې به يې وشمېرې. پيسو ته هم تيار يم، بس! غږ کوه!

کوچي وويل:

_دا توپانچه ولي دومره درباندي گرانه ده؟!

ومي ويل:

په بيه کې يې زه څه نه وایم، علت يې ته مه غواړه!

يوه شېبه غلې و، بيا يې سر پورته کړ:

_ته څوک يې؟!

ومي ويل:

_پيري مې ته نه منې، نو اوس داسې فکر وکه چې له يوه عادي سړي سره سودا کوي.

ويي ويل:

_دا سودا مې خوبنه شوه.

دواړه مخکې لاړو، لېونی غلام دستگیر له چيني سره راته ودرېد، گريس بنده انگرېزي توپانچه، دوربين او څه پيسې مې ورته راوړې.

شېبه وروسته مې په دوو کوچيانو پسې تر هغو کتل چې په گڼو ونو کې ننوتل.

بېرته پورته وختم، توپانچه مې په څو ټوټو کې وپېچله. بله ورځ مې د کریم داد یوه کلیوال ته وویل چې دا امانت به همدا نن تر خانه ور رسوي.

له ځان سره مې حساب وکړ، د کریم داد کلي یوه ورځ د آس مزل غوښت، نو دا کلیوال به نن شپه ناوخته، کلي ته رسېږي، خان به سبا ورځ د راتگ تیاری نیسي، که بل سهار لمانځه مهال حرکت را وکړي، نو مازدیگر یې دلته بوله.

د شپې مې تبه شوه، تر ډېره خوب نه راته، یو وخت مې اوږې و خوځېدې، قدم شاه و، ویل یې چې کریم داد له چينې سره ولاړ دی.

د غار خولي ته مې وکتل، د لمر ژېړه رڼا پر تیرو پرته وه.

قدم شاه وویل:

ماسپینین دي!

حیران شوم، د کریم داد دومره ژر او ناڅاپي راتگ ته مې تیاری نه درلود.

بدنې مې را واخیسته، مخ ته مې څو لپې اوبه ور واچولې. د غار خولي ته ورغلم، یو له عمره پوخ ځوان پورته را خوت، له چينې سره څو وسلوال کلیوال ولاړ ول.

بېرته پر خپل ځای کېناستم.

کریم داد راغی، زما پر بني لاس یې مازې شونډې ولگولې. مخامخ راته کېناست.

د هغه پرسېدلو سترگو یوه خبره کوله، ټوله شپه یې مزل را کړی و.

کریم داد وار له واره توپانچه راته کېنوده، ورو یې وویل:

__ پير صېب! خپه نه شي، دا توپانچه دي له کومه کره؟!

کله مې په دومره اسانۍ خواب ورکاوه. ومې ويل:

__ مه پسې گرځه!

د سړي په ټنډه کې گونځې پيدا شوي، په نا ارامه غږ يې وويل:

__ ته پوهېږي! دا توپانچه.

په خبره کې ور ولوبدم:

__ ولې نه پوهېږم! دا توپانچه ستا ده، ته بدي دار يې، دبنمن لري، خوب يې در باندي

حرام کړی دی، له ونې، بوتې، ډبرې... هر څه وپريږي....

غلی شوم، داسې مې وبنوده چې (د ته پوهېږي) خبرې خوند نه دی راکړی.

کریم داد وخنډل، خو پوه شوم چې دا خدا يې مصنوعي ده، په پوست غږ يې وويل:

__ قربان دي شم، ته په هر څه خبر يې! خو خير دی، دي بي خبره بنيادم ته ووايه چې

دا توپانچه دي له څه وه؟!

ومې ويل:

__ که درته ووايم چا راته راوړه، نه يې مني؟!

يودم را مخته شو، ويې ويل:

_قربان دې شم، مور له پلاره، نیکه د تونسې د پیرانو مریدان یو. کافر مه رانه جوړوه، چې ستا خبره مې زړه ته ونه لوېږي، نو د چا خبره به منم!

ومي ویل:

_رندکي پيري راته راوړه.

_ولي؟!

_ویل یې چې یوه ورځ د یوه کلي پر سر تېرېدم، یو خان مې ولید، د عزت او ابرو سړی و، خو د یوه خیرن کوچي له وېرې د باندې نه شوای را وتی. ان جومات ته هم نه ته. دې خان ته په کلي او اولس کې یو لوی پېغور ور پاتې و، توپانچه یې کوچي ورنه وړې وه.

د سترگو له کونجه مې کریم داد ته وکتل، سر یې وڅرېد.

ومي ویل:

_دا دوی ورځي مخکې بیا رندکي راغی، دا توپانچه ورسره وه، ویل یې چې لپونی غلام دستگیر ویده و، توپانچه مې ترې را واخیسته، اوس غواړم چې دا توپانچه بېرته کریم داد ته ور وړم، خو ما منع کړ، ورته ومې ویل چې دا خلک له جنیاتو سره نه دي بلد، که دې کریم داد دا اوږدې داږې او پر اوږدو وېښتو پټ خان وویني، نو داسې یې بوله لکه لپونی غلام دستگیر چې ورته ولاړ وي، زړه به یې ټک وچوي. توپانچه به زه د کوم بنیادم په لاس ور ولېږم....

کریم داد تر ډېره غلی و، بیا یې راته وکتل، په جینګه خوله یې وویل:

_یو کار به نه راته وکي؟!

ومي ويل:

_ اول يې راته ووايه!

سر يې وځړېد، غريو واخيست:

_ له دې لېوني سوډره به مې نه کي بېغمه!

پوهېدم چې دې خبرې ته به اخير راځي، خو دومره ژر مې يې د اورېدو تمه نه درلوده.

ومي ويل:

_ خو زه له لېوني غلام دستگير سره کومه ستونزه نه لرم!

کريم داد تر ډېره ځمکې ته کتل، بيا پرته له دې چې راته وگوري، په غريو کې يې وويل:

_ زه غلی سړی يم، خدايکه مې تر اوسه پر ميړي هم پل ايښی وي، خو خدای په لېونو وارولم، کال مخکې د لېوني غلام دستگير کشر ورور زما فصله ته خپله رمه ور پرېښې وه، سم په انسانيت ورسره غږېدم، بس! د څو کليوالو تر مخ يې پورې وهلم، انسان دی، ماغزو مې کار پرېښود، همالته مې وويشت. مرکي کېناستي، هرې پرېکړې ته تيار يم، شل ټوپکه او ډېرې پيسې مې ورته ومنلې، خو لېونی غلام ستگير اووه بنځي غواړي.

غلی شو، پر څادر يې سترگې پاکې کړې، په غريو کې يې وويل:

پر ما مي دري خويندي او دوي لوني تر خان هم گراني دي. څنگه به
يي اور ته اچوم!

غلي شو. يودم يي راته وکتل، سترگي يي له اوبسکو ډکي وي، ويي ويل:

ته ووايه! دا غوښتنه په کوم کتاب کي روا ده؟! لېوني غلام دستگير نه پير مني، نه
فقير، تر اوسه يي اووه مري کړي، قربان يي شم، دوه يي ستا غوندي گلالي پيران
ول. تخته کېدا يي بي ثوابه نه ده.

تندی مي تريو کړ:

خه! پيران!! پيران يي وژلي!!

د کريم داد غر يو ناڅاپه ژوندي شو، غبرگ لاسونه يي پر ځمکه ولگول، يو گام را
وښويږد:

هو صېب! که يي نه مني له خلکو پوښتنه وکه.

خان مي خواشيني ونيو:

نو داسري خو په رښتيا هم ډېر مضر دي!

په خوند يي وويل:

بالکل! پر لرم او غونډل بايد پښه کېږدو. بس! قربان دي شم، تاته څه سخته
ده، ړندکي ته ووايه، چاره به يي وکي.

ومي ويل:

_ اتمه ورخ احوال واخله!

د سړي سترگي وځلېدې:

_ مانا، تخته کوي يې!؟

ومي ويل:

_ اوس څه نه شم درته ويلی، فکر به وکم، خو پام! له دې خبرې بايد بل څوک بوی هم
يونه سي.

کريم داد مي پر لاسونو را پرېوت، دا ځل يې مچې ډېرې تودې وې.

په خوند يې وويل:

_ که دې دا کار وکړ، نو وبه مي گنډې، ټول عمر به دې غلام يم.

ومي ويل:

_ خو لېونی غلام دستگیر له بوتې نه دی پیدا، له تربرونو سره به يې څه کوي!؟

په خبره کې را ولوېد:

_ له تربرونو سره يې لوېدلې ده، په کم شي غاړه راسره وړي، بس! ته د دې سوډر
چاره وکه، له نورو سره سوله اسانه ده.

د باندي ووت، شېبه وروسته مي قدم شاه را وغوښت، نېغ مي ورته وويل چې د لېوني
غلام دستگیر سر غواړم!

د قدم شاه سترگی رډې را وختي...

پوه مې کړ چې ځینې هدفونه په اسانه نه تر لاسه کېږي.

په سهار مې له حاجي ناتيکه د چکر په پلمه یو یرغه (تېز) آس را وغوښت. کوچینی کاغذ مې ولیکه، قدم شاه ته مې وویل چې تر خپله وسه به چټک ځي!

مور ته د انگرېزانو تر ټولې نږدې قرارگاه، د آس درې ورځې مزل غوښت. دا لویه قرارگاه د ډیورنډ د کرښې پر هاغه غاړه پرته وه، چانس لر د قرارگاه مشر نیلسون ته امر کړی و چې زموږ هره غوښتنه به په پټو سترگو مني.

ډاډه وم، لیوني غلام دستگیر په اسانه موندل کېدای شوای، ده په ټول پاراچنار کې نوم درلود.

یواځې شوم، خو وخت مې بېکاره نه تېراوه، په خلکو کې درېیم با رسوخه کس د شیخ جیلاني په نوم یو لوی مولوي و، دې بودا یوه لویه مدرسه درلوده، گڼ طالبان یې روزل، خو دې طالبانو مصرف غوښت، ځینو شتمنو مرسته ور سره کوله، خو د شېخ طالبان ډېر ول، کله کله به ان په وچه ډوډۍ کې هم باقی شو.

په لومړۍ ورځ مې له شکراني پاتې یو په غوښه پټ پسه ور ولېږه، دوهمه ورځ مې دوه کرل، خو د شېخ درک ونه لگېد.

یو کلیوال مې وغږاوه، ویي ویل چې شېخ به ډېرې پیسې له دم او تاویزه پیدا کولي، د کور او مدرسې گوزاره یې ښه روانه وه، خو تا یې بازار ور سوړ که، ښه یې نه ایسي.

درېم سهار مې بل پسه وړ ولېږه، خو لا یې بد اېسېدم، خو هماغه غرمه مې یو اوږد لیک ورته ولیکه، ومې لیکل چې څلوېښت زره پېریان مې په واک کې دي، هر څه را رسېږي، نه د شکرانې په پیسو پسې گرځم او نه هم پسونه، سیرلي، چرگي، هگی... اهمیت راته لري. که تشریف راوړي، نو بغدادی پیر دې له خواري ورځي ایستلی شي....

خط کار وکړ، شېخ پر خره سپور راغی. سترې مشې یې توده وه. کېناست، یو ساعت یې د علماوو د اهمیت په اړه خبرې وکړې، ویې ویل چې که زما او ستا غوندي علما نه وي، نو عامیان به کوپر او اسلام سره گډ کړي... هم به له دې دنیا ووځي او هم به یې اخیرت خراب وي... نه به په نکاح پوهېږي او نه به هم د جنازې لمونځ وړ مالوم وي، ان داسې څوک به ونه مومي چې د ماشوم په غوږ کې آذان وړ وکړي....

بوډا اوږدې خبرې وکړې، په هره خبره کې به یې لومړی ځان او بیا ماته گوته نیوله، ویل به یې چې دا مور علما....

بوډا ته مې وویل چې هر سهار یو طالب را لېږه، دی به ټوله ورځ د شکرانې پسونه، سپرلي... پیسې ټولوي، مازدیگر به له څارویو او پک چېب سره در روان وي.

بوډا د تگ په وخت کې دعاوې راته کولې، ویل یې چې ستا غوندي علما دې خدای له اور او اوبو وساتي....

بل سهار کوچینی طالب راته ودرېد، تر مازدیگره یې یو پسه، درې سیرلي، څو چرگي... ټولي کړې.

خلک ورو ورو ډېرېدل، د بغدادی پیر د کراماتو آوازه تر لیرو ځایونو رسېدلې وه، ان ځیني خلک له وردگو او غزني هم راغلل.

قدم شاه نه و، خو د لاوډ سپیکر کرامات ونه درېدل، راغلي کسان به مي ژر نه را پرېښودل، دوی مجبور ول چې له چيني سره يو څه وخت تېر کړي، ناليدلو کسانو به د يو بل نومونه اخیستل، دردونه به يې سره ويل... د کلي او کور په اړه به سره غرېدل... له لاوډسپیکره به دومره څه راوتل چې بغدادی پیر خپل کرامات وښيي.

کله چې به د يوه کس چوف کول خلاص شول، نو ورته و به مي ويل چې اوس فلانی را ولېږه. وړه خبره نه وه، که بغدادی پیر کرامات نه درلودای، نو د ناليدلو خلکو نومونه او نورې پټې به څنگه ور مالومي وي!

راغلی کس به مي پښو ته را ولوېد.

يو ماخستن مي جامي بدلولي چې په جېب کې مي د زرو سيکه له واړه چاقو سره ولگېده. سهار مي باز را وغوښت. په خبرو مي را ووست، سره غونډۍ نږدې وه. باز وويل چې سيکه او بوتان يې د دې وړې غونډۍ د لمر لوېدو خوا په څنډه کې موندلي وو.

ماخستن مي لاسي بتۍ را واخيسته، ډاډه وم، په دې شپه کې که مي چاته د زمري زړه هم ور کړی وای، نو د رندکي پيري له ډاره سمځي ته نه شوای را تلای.

سپورمۍ وه، سره غونډۍ مي په اسانۍ ومونده، لمر لويدو خواته يې ورغلم، تنورونو ته د وړل شوي خاورې کيندل شوي ځايونه مي پيدا کړل. په پسته خاوره پسي وگرځېدم. ځای مي وموند، خاوره مي په دواړو لاسونو ليرې کړه، وړې سمځي ته مي لاسي بتۍ ونيوله، لاندي ډبريني زيني کښته شوې وې.

په احتياط لاندي لارم، اوږدې سمځي ته د ډبرو پايې ولاړې وې، دېوالونه د مختلفو حيواناتو له رنگه نقاشيو ډک ول.

د یو څه د ماتیدو غږ می واورېد، لاسی بتی می ځمکی ته ونيوله، پینه می د انسان د اسکلیت د ورانه پر هډوکي ایښی وه. مخکی لارم، دېوال ته له ډبرې جوړ لوی بت ولاړ و، څو واړه بتان، دوه، درې کوزرې، د انسانانو هډوکي... پر ځمکه پراته ول... بتی می را وگرځوله، په رڼا کې یې دومره زور نه و چې د سمڅي تر پایه ورسېږي.

فشس می واورېد، په بېړه را تاو شوم، زړه می له وېرې خولې ته راغی، په خاورو کې تور، غټ مار پروت و. په منډه د باندې ووتم، د سمڅي خولې ته می یوه غټه ډبره ور ورغړوله. پر ځمکه پرته مړې خاورې می ور ټولې کړې.

پوهېدم چې دا سمڅه بي څه نه ده، خو اوس یې وخت نه و.

سهار لس بجې له خوبه را پورته شوم، چینه په خلکو، آسانو، خرو، اوبسانو او کچرو کې نه مالومېده.

غرمی ته حاجي پاینده خان راغی، زاری یې کولې، د سپینو گلانو شیره یې غوښته، خو دا شیره می کله بي ارزښته کوله!

حاجي پاینده می همداسې په احتیاجی کې پرېښود، ورته ومې ویل چې د سپینو گلانو پر سیمه د کاپرو پېریانو گزمې سختې شوې دي، رڼدکی موقع ته گوري، بس! څو ورځي نور هم صبر وکړه.

د سړي زړه نه ته، خو چاره نه وه، له وچو میوو ډکه لویه غوټه یې راته پرېښوده.

سهار وختي می یوه ناره واورېده، د باندې ور ووتم، درې کسان لاندې ولاړ ول. اشاره می ورته وکړه، یو یې پورته را وخوت، په خواره خوله یې چینی ته نږدې د یوه دوکان او سماوار د جوړېدو اجازه غوښته.

تاوان می نه پکی لید، ډپر خلک له لیرو سیمو راتلل، دوکان او د شپې د تېرېدو ځای راته بڼه و.

ځای می ور وښود، ځوانانو هماغه ساعت ملاوې وتړلې، تر مازدیگره یې هواری ډبرې راوړلې....

ماښام چرتي شوم، اووه ورځې تېرې وې، خو د قدم شاه درک نه و، د هغه د نیولو کومه وېره نه را لوبده، قدم شاه په سیمه کې بلد و، د ډیورنډ پر لیکه د افغان پوځیانو قرار گاوي هم له یو بل نه لیرې پرته وې، بلد کس په اسانۍ تر کرښې اوبنت.

په زړه کې می یوه خبره را گرځېده:

_درې ورځې تگ، درې ورځې راتگ. نو ولې وځنډېد! قدم شاه می د شپې تر ناوخته له ذهنه نه ووت.

سهار چینی ته ورکښته شوم، له درېو پرونیو ځوانانو سره، څلورو نورو کسانو هم خټې کولې. کار تېز و، بس! پلني ډبرې به یې په خټو کې نیولې... غرمې ته د واړه دوکان ډېوالونه ودرېدل.

ماسپین ته کریم داد له خپلو ملگرو سره راغی، زېری یې غوښت، خو ما وریاده کړه چې رندکی پیری ډېر مصروفه دی، زه په خپله احوال در لېرم.

کله چې بېرته ته، یو تک سپین، ښکلی آس یې راته پرېښود.

مازدیگر د دوکان پر سر لرگي او خاوره ولوبدل، لمر لوېدو ته کاگل ورباندې تېر شو. آس می د لېوانو له ډاره همالته وتاړه.

خوایشینی وم، قدم شاه می سترگو، سترگو ته کېده.

وختي پرپوتم، يو وخت مي ڪرنگ واوربد، سترگي مي رني ڪري، خراغ بل و، قدم شاه تش دپگ ته ڪتل.

ڪپناستم، په خوند مي وويل:

__خه وخت راغلي؟!__

پرته له دي چي راته وگوري ويي ويل:

__فکر کوم چي له ڊپري لتي دا خو ورخي وري گرځيڊي!__

ومي ويل:

__راخه! وچه مپوه شته.

راغي، لاس يي را وغاوه، خو ما راکش ڪر، په غپر ڪي مي ونيو.

ويي ويل:

__پخوا خو دومره مينه ناک نه وي!__

له مختلفو مپوو ڊکه ڪڙوره مي ورته ڪپنوده. په بپره مي وويل:

خه دي وڪرل؟

ويي ويل چي له نيلسون سره وغرېدم، د لپوني غلام دستگير په باره ڪي مي مالومات ور ڪرل، ورته ومي ويل چي د دي سري پيدا ڪندا اسانه ده، ٽول خلک يي پڙني....

نیلسون پارا چنار ته تلگراف وکړ، خُواب راغی، په پارا چنار کې انگریزې قرار گاه ورته لیکلي و چې سخته نه ده، د لېوني سر به له همدې خایه ډېوډ جوړ ته ور ولېږو، خو وخت غواړي، مور باید لېوني غلام دستگیر ته داسې موقع وگورو چې راگرم شي....

له قدم شاه سره تر ناوخته ناست وم، د شېخ جیلاني او د سړې غونډۍ کیسې مې ورته وکړې.... بیا مې وویل چې د لېوني غلام دستگیر سر شاید ډېر وخت ونیسي، تر هغو به د ملک خُونډي په باره کې فکر وکړو.

په زورور ملک خُونډي پسې لوی قوم ولاړ و. دې شتمن شپېته کلن سړي پر پراخه سیمه واک درلود، غریبانو ته یې لاس نیو، د لارې مساپر به یې له ډوډۍ پرته نه پرېښودل. ان کله کله به سلامت تجارتي کاروان د ده مهمانخانې ته شپه ور وره.

دې سړي خپله خُونډي د هند په اسام کې تېره کړې وه، هلته یې د سود لویې معاملې درلودې، اوس یې هم کار جوړ و، دوو وروڼو او مشر زوی یې له اسامه په خرپ پیسې ورته را لېږلې.

د ملک خُونډي یوه کلیوال راته ویلي و چې دا سړی هېڅوخت له مېلمه پرته ډوډۍ نه خوري، که مساپر ونه مومي، د کلي ملا او خُونور کلیوال ورسره کېږي.

دې سړي ژوندی زړه درلود، خُن یې غم ته نه ورکاوه، د ښو آسونو، اتن او تېزو ښکاری تازیانو شوقي و، کله کله به یې شاعري هم کوله، له خپلې یوې ښځې او شپږو اولادونو سره یې خوشاله ژوند درلود.

له قدم شاه سره مې د ملک خُونډي د ژوند هره خوا وښجوله، دواړو فکر وکړ، خو د دې سړي په ژوند کې مو داسې څه ونه موندل چې د بغدادی پیر کراماتو ته احتیاج وي.

یوه اوونی ووته، په دې ورځو کې مو د حاجي ځونډي ډېر کلیوال وغږول، پاتې تمه
مو هم وخته!

دوکان او لویه کوټه جوړ شول، همدې یوه دوکان او سماوار ته یې د (پیر بازار) نوم
ورکړ. خو دومرو خلکو ته یواځې یو دوکان او یو سماوار کافي نه ول، نورو کسانو
ته مې هم د دوکانونو د جوړولو اجازه ورکړه، دا اجازه په لومړي دوکاندار بڼه نه وه
لگېدلې، خو بغدادی پیر ته یې ان د یوې وړې گیلې زړه هم نه درلود.

خلک ډېر ول، سترې شوم، دمونو ته مې یواځې د ماسپینین تر لمانځه پورې وخت
ورکړ. ناوخته راغلي کسان به یا بېرته تلل، یا به یې په سماوارونو کې د بل سهار په
تمه شپه تېروله.

وروسته مو بله لاره ومونده، کاغذونه مو وسکښل، سلگونه څلور کونجه وړې توتې مو
ترې جوړې کړې، په هره توتې کې مو چوکاتونه او د چوکاتونو په مینځ کې
مختلف عددونه ولیکل. قدم شاه به له چینی سره ولاړ و، خلکو ته به یې په نوبت
کاغذونه ورکول، ویل به یې چې دا تاویدونه د بغدادی پیر په مبارکو لاسونو لیکل
شوي دي، په اوو سرو جامو کې یې ونغاړئ، د هر مرض دوا ده....

خلکو به څه ویل! هېڅ! کاغذونه به یې سترگو او شونډو ته ور وړل او بېرته به خپلو
کورونو ته روان شول. قدم شاه به یواځې هغو کسانو ته له پیر سره د لیدو اجازه
ورکوله چې یا به له ډېرو لیرو ځایونو راغلي ول او یا به یې څېرې تازه او جامې
نوي وې.

کله کله به له پیر سید کرم شاه (لارنس) نه هم خبرېدم، دی له ما سل_یو نیم سل
کېلومتره لیرې و، خو په کراماتو کې یې تر ما وړې وه، له هماغه سیمې یوه راغلي
سړي قسمونه خوړل چې پیر سید کرم له ځانه مرغی جوړه کړه، والوت....

ټوله ورځ به مې ماغزه وخورل شول، قدم شاه هم ستړی و، هره شپه به یې کاغذونه سکڼل....

بل فکر مې وکړ، بغدادی پیر تر دې دمه لنگر نه درلود! هسې هم د شکرانې پسونه ډېر ول، له شېخ جیلاني سره سره، دم، دعا ته د راتلونکو خلکو گزاره هم پرې کېدله، د هوټلونو خاوندانو ته مې تنخوا وټاکله، دوی به هره ورځ دوو، دوه نیمو سوو کسانو ته د پسونو پخې غوښې ورکولې.

خلکو په خپلو سترگو لیدل چې د خلکو له خوا راوستي پسونه، بېرته همدې خلکو ته پخېدل، خو بیا به هم حیران ول... ویل به یې چې د دومره بنیادمانو مړول کرامات غواړي، وړه خبره نه ده! د پیرگل لنگر پټې بلاوې چلوي....

یو ماسپښین مې پر آس چکر واهه چې د قدم شاه ستړې چيغه مې واورېده، ورغلم، ویل یې چې یو څوک تاویذ غواړي. وریاده مې کړه چې ته خو په هر څه پوه یې، سهار ته یې مائله که، خو قدم شاه راته وویل چې دا سړی په لیدو ارزې.

له یوه خوار، هډور سړي سره پورته وختم، دی غلام رسول نومېده، د ملک ځونډي دهقان و، خو اوس یې داسې تاویذ غوښت چې غوا یې د لوشلو په وخت کې لغتې ونه وهي.

تاویذ مې ورته ولیکه، ومې ویل چې په اوو سرو جامو کې یې وگنډه، غوا به کراره ولاړه وي. بیا مې د ملک ځونډي خبرې را واخیستې، ومې ویل چې دا خوشاله انسان په ژوند کې هېڅ غم نه لري، خو غلام رسول را یاده کړه چې په دې ورځو کې یې چورت خټه دی.

را ومي غراوه، د دهقان له خولي د ملك خوندي ژوندي زړه مړ و، خدا ترې هېره
وه، ډوډۍ يې نه خوره، په وړه خبره غوسه كېده... نازولي تازيان به يې په ډېرانو
گرځېدل... ان جومات يې هم پرېښي و.

نوري خبرې مي ترې را وايستي. دهقان يوه كيسه راته تېره كړه، ويې ويل چې خو
ورځي مخكې مي رشقه رېبله، د ژړا غږ مي واورېد. ورغلم، د جوارو په بوټو كې
مي چوله جوړه كړه، حاجي خوندي د لښتي پر ژي ناست و، رڼې اوبسكې ترې
تويدي، له ځان سره يې خبرې كولې، بيا يې يو ناڅاپه آسمان ته وكتل، له خولي يې
زوروره چيغه را ووته!

__ اه ! توتكي!

پورته مي وكتل، توتكي نه وه.

غلام رسول غلي شو، ماته يې وكتل، ويې ويل:

__ قربان دي شم، ملك خوندي سم نه شو راته ښكاره، د لپونتوب علامي لري.

د دهقان له تگه وروسته مي له قدم شاه سره خبرې وكړې، دواړه يوې نتيجې ته
ورسېدو، دا د ميني نښې وې. بوډا ميين و.

سهار ناوخته مي چيغي واورېدې، غلام رسول په بېړه پورته را وخوت، لمن يې په
وينو سره وه. خدای او كوران يې يادول، د خپلي ښځې د پزې د وينې درېدو ته يې
تاويذ غوښت.

علت مي وپوښت، لنډي راته وويل چې ستا راكړي تاويذ مو د غوا پر تندي را
وځړاوه، خو سهار يې زما كډې ته غبرگي لغتي سيخي كړې، د مخ پارسوب او مات

غائبی پیرا نه کوی، خو اوس یی د پزی وینه نه درپری، خوارکی هسی هم کم
جانہ ده، که یی دا حال وی، مړه یی بوله.

د غار تیاری برخي ته لارم، شپبه وروسته می سړي ته د وینی د درېدو تر ټولو قوي
دوا ورکړه. په غوسه می ورته وویل چې وه ساده! ولی په خبره خان نه
پوهوی! درته ویلی می و چې تاویذ ته اوه سړی جامی ور واغونده!

دهقان په خواره خوله وویل چې زه ورته ناست وم، کډی می تاویذ په اوو سرو جامو
کی وگانده....

خو ما نه منله، ومی ویل چې که د تاویذ یوه جامه کمه، یا زیاته وی، نو برعکس
تاثیر لری، غوا نوره هم په غوسه کږی....

خو غلام رسول قسمونه خوړل چې د تاویذ جامی پوره وی.

ومی ویل:

_د تاویذ خلاصول دی کور بی برکته کوی، که نه اجازه می درکوله چې تاویذ خلاص
کړی، په خپله به پوه شوی وی چې جامی کمی، یا زیاتی دی....

غلی شو، دهقان به نو ولی خپل کور په لوی لاس بی برکته کاوه!

دهقان په بیرہ د باندي ووت.

قدم شاه سره ساه واپسته:

_اوف، بېچاره بنخه؟!!

غلی شو، ويی ويل:

_د دوا د بوتل کاغذ خو به دي تري شکاوه.

ومي خندل:

_دا خلک په خپله ژبه نه پوهېږي، نو انگليسي خط به څنگه لولي؟!!

_خو احتياط بڼه دی!

ومي ويل:

_څوک يې سپينوي! که پوه هم شي، لويه خبره نه ده، په څلوېښتو زرو پېريانو کې به داسې پيری هم وي چې بغدادی پير ته له لندنه دوا راوړي.

ماخستن ناوخته مو ډوډی خوړه چې يو دم گوله رانه ولوېده، يو چا په لور غږ زما نوم اخيست:

_ډېوېد جونزه!

منډه مې واخيسته، سپورمې وه، چيني ته نږدې دوه کسان ولاړ ول، ورغلم، يودم مې وويل:

_اه! احمقه! دا خای نو زما د نوم د اخيستلو دی؟!!

سري کلکه غږ راکړه، خو ما د سماوار وړې کړکۍ ته کتل، شکر مې وايست، څراغ بل نه شو....

قدم شاه راغی، آسونه یی همالته په ونه پورې وتړل. یوه سپکه او بله درنه کڅوره مو پورته وخپژوله. کپناستم، خو لا مې زړه نه وو سره راټول.

مایکل توره لونگی لیرې کړه، بخښنه یې وغوښته، دی په دې نه پوهېده چې سماوار له خلکو ډک دی.

مایکل خپل ملگری را معرفي کړ، نوم یې چوهدري حسن و، د پارا چنار په قرارگاه کې یې وظیفه درلوده.

مایکل مې په پېښور کې لیدلی و، ده به په هفته کې یو ځل د جاسوسی د وسایلو کرامات راښودل.

ما څو میاشتي په غره کې تېرې کړې وې، د معلوماتو تړی وم، په دې نه پوهېدم چې له دې غرونو وړ هاخوا څه خبرې دي. مایکل مې وغږاوه، د پاچا (امان الله خان) قرار دادونه پېر شوي ول، پر معدنونو کار روان و، صنعت وده کړې وه، په کابل ښار کې روان رېل لیدل شوی و، سلگونه ځوانان ترکیي، جرمني، فرانسې.... ته په زده کړو پسې تللي ول....

وروسته د جاسوسانو په باره کې وغږېد، په ټولو کې د بریتانیې لخوا جوړو شویو روحاني څېرو (پیر، فقیر، اغا، ملنگ...) کامیابه نتیجه ورکړې وه. ان ځینو یې په دربار کې هم مریدان پیدا کړي ول....

د لیوني غلام دستگیر کیسه مې ترې وپوښته، لنډ یې وویل چې سر یې په راوړې بوجی کې دی.

مایکل وویل چې په دې ورځو کې د بریتانیې په پوځ کې یو سیک عسکر ووژل شو، قاتل یې نه و مالوم، خو مور ورته مالوم کړ، لنډ لیوني غلام دستگیر ته

ورغلو، د لیونی تر مخ مو د مقتول وری توپانچه په کپردی کی تر لیمڅی لاندې کړه،
 غلام دستگیر جنجال وکړ، لاس یې را واچاوه، کوچیان راغلل، خپله توپانچه مو بېرته
 را وایسته، سړی را گرم شو، قرار گاه ته مو را ووست، جلا د غاړه ور پرې کړه.
 بس! یو- دوه ورځې د کوچیانو مشران راتلل، ویل یې چې لیونی له سره پرته څنگه
 خاورو ته وسپارو، خو گرمی وه، چاره یې نه لیده.

مایکل لویه خلطه خلاصه کړه، اول یې خوراکي مواد را واپستل، بیا یې اخبارونه او د
 جاسوسی نوي، پرمختللي وسایل پر ځمکه کپنودل.

مایکل او ملگری یې تر سپېده چاود مخکې بېرته پاراچنار ته روان شول.

په هماغه ورځ مي کریم داد ته احوال ور ولېږه، بله ورځ راغی، په بوجی کی د
 لیونی غلام دستگیر ترلی سر مي ورکړ، پینو ته را ولوېد.

ماخستن مي نوي راغلي وسایل کتل، تېز گروپ مي ولگاوه، د سمڅي له خولي اووه
 رنگه رڼا ووته. قدم شاه د سماوار تر مخ وارخطا خلکو ته ویل چې دا له کوه قافه د
 راغلیو بناپیریو د اغوستو حجابونو رڼا ده... د خلکو د توبو غبرونه تر سمڅي پورې
 را رسېدل....

بله ورځ مي ملک ځونډې ته یوه جمله ولیکله:

__بغاري دي دومره ليري غره ته را ورسېدي، خو نږدې توتکی وانه ورېدي.

په سبا یو له ونې تیب سړی راغی، غټه لونگی یې ترلې وه، ریره یې په نکریزو سره
 وه. وار له واره مي پینو ته را ولوېد، د خواست په ژبه یې وویل:

__یا پیرگله! دومره کرامات لری چی زما چیغی ان په غره کی اوری، نو هر څه دی
په وس پوره دی، خدای به کوی، ته به کوی! داسی تاویذ راته ولیکه چی له توتکی بی
غمه شم.

ومي خندل:

__پیر بغدادی ته بی غمه کېدا او یو ځای کېدا، دواړه یوه خبره ده.

په حیرانی یی راته وکتل، ویی ویل:

__قربان دی شم، د آب او عزت سړی یم، کور او اولس به څه وایی، بی غمه کېدا راته
بڼه ده.

سړی می خپل تیر ته را نږدی کړ، ومی ویل:

__په شرعه کی شرم نه شته، ان څلور ودونه هم کولای شی.

یو دم غریو واخیست:

__خونه یی منی، خانگل ته می وویل چی غریب سړی یی، توتکی لور دی راکه، په
سرو، سپینو کی به دی پت کم، خو سړی نه وړه، نه یی را وړه، نبغ یی راته وویل
چی وشرمېره! لمسیان لری، خپله څوارلس کلنه لور څنگه اورته واچوم...که دی بیا
را یاده کړه، پر تندي به دی ولم.

ملک یو دم وژړل... ویی ویل چی دی نجلی خوب راباندی حرام کړی دی.

بیا می د خانگل په باره کی را وغږاوه، دی ناروغ سړی د کلي گوروانی (پاده وانی
(کوله. دوه ځله بی سده شوی و، له پزی او غوړونو به یی وینه تله، زوی یی نه

درلود، په کور کې یې اووه سرې لوني گرځېدې، په وچه ډوډۍ پسې حیران و،
تربرونه یې مرگ ته ماتله ول. سر له اوسه لا د خانگل د بنځې او لونیو په وېش نه
سره جوړېدل.

ملک ځونډي ته مې ډاډ ورکړ چې ځان دې غم ته مه ورکوه، خانگل به په دې
دوستۍ کې څه ونه وایي.

خانگل مې را وغوښت، څېره یې اشنا وه، فکر مې وکړ، دا سړی دوه ځله پخوا هم
راغلی و، زوی یې غوښت.

خانگل مې پر لاسونو را پرېوت، په خوشالي یې وویل چې بنځه یې امېدواره ده. ډاډ
مې ورکړ چې د بغدادی پیر تاوید بې څه نه دی، په نصیب کې دې یو گلالی هلک
وینم.

بیا د اصلي موضوع په څنډو کې را وگرځېدم، د خانگل غربت او بې کسۍ مې یاده
کړه، د هغه ناروغي او اووه لوني مې مینځ ته را واچولې، ومې ویل چې رندکی پیری
کله کله احوال راته راوړي، تربرونه دې ښه نېټ نه درته لري....

د سړي سترگې له اوبنکو ډکې شوې، وېی ویل چې بې کسۍ دي ورکه شي، دی
هم پوه دی چې تربرونه یې مرگ ته ناست دي....

خانگل ته مې وویل چې له ملک ځونډي سره دوستي دې په خیر ده، لور به دې له دې
شتمن او زورور سړي سره خوشاله وي، تربرونه به دې سترگه ترې کوي، که مې هم
شي، داسې څوک به وي چې پرده دې خوندي او لوني دې په عزت واده کړي....

خانگل تر ډېره فکرونه وهل، بیا یې سر پورته کړ، په غریو کې یې وویل:

_قربان دې شم، پوهېږم! ته مې بدې نه غواړې، غیب درمالوم دي، چې ته وايي، نو دا دوستي مې قبوله ده.

په هماغه ورځ مې ملک ځونډي ته احوال ور ولېږه چې خبره خلاصه ده، بس! مرکه ور ولېږه!

اه! باور! باور مې غوښت، تر لاسه مې کړ. پر ټوله سیمه مې واک پروت و. ان د بغدادی پیر له خوښې پرته مرغی هم نه شوای چونډای. په کورونو، گودرونو، جوماتونو، ولسونو کې یواځې د بغدادی پیر کرامات یادېدل. زه به پر ځمکه گرځېدم، خو خلکو به اسمان ته کتل. په هرې سپینې کوترې پسې به یې چیغې وهلې ((پیر گل ته وگورئ، له ځانه یې کوتره جوړه کړې، پر خپلو مریدانو راگرځي...)). چا چې به ولیدم، پرځان یې د دوزخ اور حرام گانه.

دا ټولې، سختې، خیرني ورځې، لوږه، تنده...خطر...د خلکو په باور ارزېده. اوس نو د اصلي هدف د ترلاسه کولو وخت و. د دې خلکو زړونه د پاچا له مینې ډک ول، خو اوس باید دا ځای کرکې نیولی وای. په لومړي ځل مې په خپلو خبرو کې د امان الله خان نوم را گډ کړ، خو احتیاط مې نه هېراوه، د دې خلکو په زړونو کې له خدای او پیغمبر را وروسته، امان الله خان پروت و.

په پیل کې به مې عمومي خبرې را واخیستي، بیا به پاچاهي ته ور غلم، د غازي بنیگني، له وطن، آزادي او تعلیم سره د پاچا مینه، د هغه دینداري...به مې یاد کړل، په اخیر کې به مې د (خو) ټکی را وایست، و به مې ویل چې غازي امان الله خان بنه سړی دی، خو کاشکې یې ریره نه خرپیلې.

همدی یوی خبری به د خلکو له ذهنه د پاچا افغانیت، زړورتوب، د وطن ابادی، دینداری، له وطن او خلکو سره مینه... ټول پاک کړل. پر خای به یی یوه خبره کیده، پاچا ریره نه لري، مانا سنت ته ارزښت نه ورکوي....

خو مابه وخنډل، وبه می ویل چې خیر دی، خوانی ده، په خپله به پوه شی....

هره ناسته به می د امان الله خان پر صفتونو پیلوله، خوله به می ستړی شوه، خو اخبر په یوی وړی (خو)، د پاچا پر ټولو بڼگینو خړی اوبه وروستی.

وروسته لږ مخکې لارم، ټولو ته می همدا یوه خیالی کیسه تېروله، لومړی به می د امان الله خان صفت وکړ، بیا به می خان خواشینی ونیو، وبه می ویل چې څه وخت مخکې خوان پاچا له خپلو وزیرانو سره جلسه درلوده، یو وزیر په خړپ نشه و، خو پاچا یواځی سپک کړ.

غلی به شوم، ناستو کسانو ته به می وکتل، وبه می ویل:

پاچا زړه سواند انسان دی، خو شریعت شراب خور ته خپله سزا لري، پاچا باید د زړه سواندي پر خای حد جاري کړی وای.

وار له واره می دا ډول کیسی په خپله په پاچا پورې نه شواى تړلی، دې خلکو د بغدادی پیر الوتل منل، خو پاچا او شراب ډېر سره لیرې ول، خو لږ تر لږه به دې کیسو په دې ساده ککړیو کې دومره ور گرځول چې که پاچا خپله شراب نه خوري، نو شراب خور یی هم دومره بد نه ایسی....

وروسته یو څه تېز تلم، د هلکانو مکتب می ښه یاداوه، خو د نجونو له زده کړې سره می ضرور د (خو) ټکی تاره.

بیا می تر کیی ته د افغانو نجونو د لپرلو خبرې را واخیستی، ومی ویل چې درس بڼه دی، خو دومره هم نه چې خوانی، جانی، سپینی پښتنی پردو ملکونو ته پسې ولپرو....

تر دې دمه به ټولو سرونه راته خوځول، خو یوه ورځ می په خپلو خبرو کې ملکه ثریا یاده کړه، ومی ویل چې لوڅ مخ گرځي....

په لومړی ځل یو چا دومره زړه وکړ چې د بغدادی پیر په خبره کې ور ولوپړې، له کتوازه راغلي یوه زیږه خوان په غوسه وویل:

پیرگله، دم، تاویذ او کراماتو ته دې مات یم، مور می یاده که، خو د پاچا په ناموس به کار نه لرې.

ومی خندل، ملکه ثریا می د دنیا تر ټولو بڼو پاکه او پرهېزگاره وگڼله، تر هغو می د ملکی صفت وکړ چې د خوان د تندي گونځي هوارې شوي....

یو څه وخت می احتیاط کاوه، د امان الله خان نوم می نه اخیست، خو د والیانو، حاکمانو او نورو غټو خلکو د خیالي گناوو بیانول په دې نه ارزېدل چې څوک بغدادی پیر خفه کړي.

وروسته می د مایکل راوړي اخبارونه وکتل، یوه انگرېزي مجله می ومونده، په برېتانیې کې د بڼو د پرمختگونو په اړه وه.

گن کسان به می را ټول کړل، مجله به می وغورځوله، د انگرېزي متن او عکسونو له مخې به می تشریحات ورکول.

په انگرېزي ژبه پوهېدا پوښتنه نه پيدا كوله، له بغداده راغلي پير صافه پښتو ويله، نو ده ته انگرېزي هم سخته نه وه.

د مجلي په لومړي مخ كې لوی عنوان ليكلی و: ((د بریتانیې ملكې د اكسفورډ پوهنتون له تكره محصلينو سره وكتل)). لاندې لوی عكس و، ملكه د پوهنتون له ممتازو انگرېزو نجونو سره ولاړه وه.

وبه مې ويل:

_دلته يې ليكلي چې د بریتانیې ملكې له هغو افغانو نجونو سره وكتل چې بریتانیې ته په زده كړو پسې راغلي دي.

د دې عكس په لیدو به خامخا یو_ دوو كسانو ويل:

_څه فايده، بېرته مو هماغه پرنگيانو ته خپل ناموس ور ولېږه چې د ناموس د ساتلو له پاره مو توري پسې را واخيستي....

په دوهمه پاڼه كې له يوه مضمون سره يو عكس ښكارېده، كشيښ او گڼې انگرېزي نجونې په كليسا كې لوی صليب ته ولاړې وې. ليكلي وو چې په غربي هېوادونو كې له عيسويت سره د ځوانانو مينه كمه شوې ده، اوس كشيښان هڅه كوي چې دا ځوانه طبقه بېرته پر مسيحت باوري كړي... خو ما به دا جملې داسې ورته ژباړلي:

دلته ليكل شوي چې د يهودو او نصاراوو ملكونو ته ورغلي افغاني نجونې مسيحت ته تشويق كېږي، خو دا سپينې پښتنې په خپل دين كلكې ولاړې دي، د پرنگيانو له دومره تبليغ سره سره، تر اوسه ايله دوو نجونو خپل دين پرېښی دی....

په خلكو كې به گونگوسي شوي:

_که دا حال و، د دین پرېښودل څه! خپل پرتگونه به هم لیرې کړي....

خو په بل مخ کې یې پرتگونه لیرې کړي ول. یو ورزشي مطلب و، انگرېزو نجونو په یوه نیکر کې والیبال کاوه.

اسانه وه، دا عکس به مې په پښتو نجونو پورې وتاړه، خلکو به توبې ایستې.

خو یوه هم نه ویل چې ای احمقه! د پښتنو رنگ مالوم دی، دا ډول شني سترګې نه لري!

یواځې یوه ورځ یوه ځوان راته وویل:

_قربان دې شم، تاته خو پټې مالومې دي، په پرنگ کې دا د پښتنو نجونو تور وپښتان ولي ژېړېږي؟

یوې خبرې مې غلې کړ، ومې ویل چې اسانه ده، دې نجونو ته د خنځیر غوښه ورکوي، څوک چې څلوېښت ورځې د خنځیر غوښه وڅوري، وپښتان یې خپله ژېړېږي.

هر عکس ته به ناستو کسانو توبې ایستلې، خو وروستي عکس به خامخا ژرول. یوه جینایي قضیه وه، په عکس کې یوه نیمه برېښه مړه نجلۍ ښکارېدلې چې غاړې ته یې پری ور لوېدلې و. لیکلي و چې دې نجلۍ د کورني خشونت له لاسه ځان وژلای... خو ما به دا خبرې بل رنگه ترجمه کولې، ویل به مې چې که د پرنگیانو ملک ته تللي کومه پښتنه له خپل دینه وانه وړي، شراب ونه څښي، زنا ونه کړي... نو اته سره پرنگیان یې لومړۍ په گډه بې عزته کوي، بیا یې وژني....

خلکو به ژړل، چیغې به یې وهلی چې د ډانکتري او مالیمې په پلمه یې سپینې پښتنې یهودو او نصارو ته ور ولېږلې، بې پردې یې کړې.

ما به د عکسونو په تشریح کې د پاچا نوم نه اخیست، ضرورت مې نه لید، خلکو په خپله پاچا مسوول گانې، همدا خیالي نجونې پاچا لېږلې وې.

دا کیسې په همدې سمخه کې نه پاتې کېدې، کورونو او جوماتونو ته تلې، اولس ترې خبرېده او بغدادی پیر دروغ هم نه ویل.

په ورکتوب کې مې د افریقا د یوه مار په اړه یو مضمون لوستی و، لیکلې و چې که دا مار کومه هوسۍ وچيچي، نو هوسۍ وار له واره نه مري، زهر یې ورو ورو تاثیر کوي او چیچل شوي هوسۍ په اوو ورځو کې له پښو غورزوي.

زما زهر هم همداسې ول، کار یې ورو و، خو تاثیر یې درلود.

یو سهار له قدم شاه سره یوه کم عمره نجلۍ راغله! اه! غټې تورې سترگې، اوږده بانه ، گلابي مخ... تر دې دمه مې دا ډول بنایست نه په شرق کې لیدلې و نه په غرب کې. نجلۍ مخامخ راته ودرېده، یو دم یې پر ډکو گلابي غومبرو رنې اوبنکې را ماتې شوي، سلگیو واخیسته، درب شو، زنگونه یې پر خړه ځمکه ولگېدل.

په ژړا کې یې وویل:

_ولې! ولې! ولې دې ژوند را تباہ کړ.

قدم شاه ته مې وکتل. ویې ویل چې توتکی ده.

نجلۍ ته مې له حاجي ځونډي سره د خوشاله ژوند تضمین ورکړ... خو نجلۍ ژړل...

کله چې د باندي وته، په سلگیو کې یې وویل:

__خدايکه مي هغه خورين بوډا روزي کي، ژېر کمر خوشته.

شېبه وروسته د سمڅي خولې ته ورغلم، توتکي له يوه کوچيني سره روانه وه.

زړه مي نا ارامه و، دا بنکلي، تنکي نجلی مي پر شپېته کلن بوډا ونه لورېده.

وخت تېرېده، ساده خلک په اساني غلطېدل....

هوا سره شوه، ځان مي ټينگ کړ، د پير به نو څنگه يخ کېده! په دوو برستونو کي به

بيا هم غونج پروت وم. چاره نه وه، قدم شاه مي بانه کړ، له سماواره به صاف

شوي، سره سکاره سمڅي ته راوړل کېدل.

يوه ورځ يوه ډله راغله، يو ږېره خرپېلي ځوان هم پکي و، دا ځوان تر نورو پاک او

تازه بنکارېده، نوي خبره نه وه، د خانانو، ملکانو او په گېډه د مړو خلکو اولادونه به

له څېرو يو څه غور ول.

د مجلي له مخي مي تشریحات ورکړل، ټولو اوبنکي تويولي، خو د ږيري خرپېلي

ځوان په سترگو کي کرکه پرته وه. د خدای په امانی پر وخت يې د پير صاحب

لاسونه بنکل نه کړل.

دا کار په يوه بوډا بد ولگېده، بايد بد ورباندې لگېدلی وای، بغدادی پير ته بي احترامی

د منلو وړ نه وه. ځوان يې سپک کړ، په غوسه يې ورته وويل چي ورشه، بخښنه

وغواړه او د پير مبارک لاسونه بنکل که. خو ځوان نه راته.

د بوډا سترگي ږي را وختي، ځوان يې تر مټ ونيو، زما خواته يې را کش کړ، خو

ځوان چيغه کړه!

__دا دا! ولي دومره ساده ياست! دا سړی دروغ وايي!

اه! پیر او دروغ!

کرس شو، د بودا په خپیره کې دومره زور و چې د خوان مخ یوې خواته کور کړي. د نورو کسانو سترګې هم رډې را وختې، ټولو خوان ته وچې سترګې نیولې وې، خو خوان نه اور واخیست، نه یې داړې راشنې شوې، او نه یې هم د شغال غونډې و انگولل....

خوان یو دم مخکې راغی، مجله یې ور واخیسته، لومړی پانه یې واړوله، چینه یې کړه!

دلته یې په انگریزي ژبه لیکلي چې د بریتانیې ملکې د خپل یوه پوهنتون له تکره محصلینو سره وکتل...

بله پانه یې واړوله:

دا نجوني انگریزي دي، د دوی کشیشان غواړي چې دا پېغلې بېرته له خپل دین سره زړونه وتړي... په دې بل عکس کې هم پرنګې نجوني والیبال کوي... ولي دومره ساده یاست! په دې کې یوه هم پښتنه نه ده...دا پیر نه دی، جاسوس دی، خلک د پاچا پر ضد راپاروي...

د بودا له خولې لارې باد شوې:

_بس که د سپي زویه! کوپر مه وایه، ته خو بنویږدلی یې، کور به درسره ایره کې.

دبودا خاڼ په لړزېدو راغی، یو ناخاپه یې وژړل، زانګې وانګې د باندې ووت. خوان هم پسې ورغی.

حیرانو خلکو ته مې وکتل، خپرې یې له وپړې ډکې وې. په خدا مې وویل:

__کینی! زرونه مه خوری! دنیا له هر رنگه خلکو ډکه ده.

غلی کښاستل، یوه هم څه نه ویل، څپرې یې لا له وپرې ډکې وې.

وچه مېوه مې ورته کښنوده، را ومې غږول، بریره خرپیلی ځوان عبدالله نومېده، په ترکیه کې یې درس وایه، له یو کال وروسته کلي ته په رخصتي راغلی و. بوډا یې نیکه و، په کلي او اولس کې یې دروند نوم درلود....

ټنډه مې تروه کړه، ومې ویل:

__بنه شو، د مکتب نتیجه مو په خپله ولیده، څوک چې معلم ته کښاست، له اسلاميته ووت...ماته هره ورځ سلگونه اخلاصمند مریدان راځي... یو هم داسې کوپر نه وایي، ټول صادق مسلمانان دي...په علت یې پوه یاست! مکتب یې نه دی ویلی! یو دم مې وژړل....

اه! د پیر ژړا! دا نو ډېره سخته وه.

ناستو کسانو خواست کاوه، د پیر اوبنکې یې نه شوای لیدای.

هماغسې مې په ژړا کې وویل:

__سر مې چوي، د ونو، بوټو او ډبرو تېرو کوکو مې غوږونه را کانه کړل، بنه دی چې تاسو یې نه یې اوری! خو په ټولو کې د چنغوزیو ونې ډېرې ژاړې، وایي چې بغدادی پیر ته سپکاوی به دا غرونه بې برکته کړي، مور نور جنغوزي نه کوو....

ناست کسان مې پښو ته را ولوېدل، ژړل یې، په ځنگلونو کې یې د برکت پاتې کېدا غوښته... پوهیدم چې د دې خلکو لویه سرمایه همدا ځنگلونه دي، اطمینان مې

ورکر، ورته ومي ويل چي ونو خو څه مکتب نه دی ویلی چي پیر ته عقیده ونه لري، زه به خبرې ورسره وکړم.

توله ورځ مي د خولي خوند بد و، قدم شاه ته مي وويل چي په دې خلکو کي يو مکتبي پيدا شو، نه غلطېده، زمور چتيايت يي رسوا کړل، دا ځوان خطرناکه دی... خو قدم شاه ډاډ راکړ چي د نيکه او اولس له ويرې به يي بيا ونه ويني.

نيمه شپه مي سترگي رڼي کړي، په کتابونو کي کړپا وه، قدم شاه مي وبنوراوه، وره بتی مي بله کړه، سيم کش شو، يو پر بل ايښي کتابونه ولوبدل، په کش شوي سيم پسي لاوډ سپيکر را ووت.

په منډه له سمځي ووتم، له ملنډو ډک غږ مي واورېد:

_بغداي پير خو په رښتيا هم کرامات لرل. اوس پوه شوم چي د سل، يو نيم سل متره ليرو خلکو نومونه او نورې پټې څنگه ور مالومېدې!

زړه مي خولي ته راغلی، بتی مي ور واچوله، د غرمي رپرې خرپیلی ځوان لاسونه له پېچلي سيمه ډک ول، دا سيم يي له چيني څخه تر دې ځايه را ټول کړی و.

قدم شاه د خواست په ژبه وويل:

_خير دی، رسوايي مه جوړوه!

ځوان وخنډل:

رسوايي؟!

قدم شاه تر مت ونيو، درېواړه سمځي ته راغلو.

قدم شاه کتابونه لیری کرل، کوچینی کارتن یی را وایست، خلاص یی کر، بتی ته یی ونیو، تر خولی له پیسو دک و. په خواره خوله یی وویل:

__ دا واخله، په ټول ژوند کې به د بل له احتیاجی خلاص یی، خو خوله به پټه نیسی.

خوان ورو وویل:

__ زه دومره پست درته بنکاره شوم چې خپل وطن او پاچا ته به خیانت کوم؟! له اوله پوهېدم چې تاسو په پوست پاک خلک نه یاست، له ساده خلکو استفاده کوئ، زموږ له دینه ناجایزه گټه اخلی، انگریزانو دا رنگه لوبې په ډېرو هغو هېوادونو کې کړې دي چې واکمنانو یې د دوی اطاعت نه کاوه، دوی پوهېږي چې څنگه جعلی پیر او فقیر جوړ او دا ساده خلک غلط کړي....

غلی شو. ویی ویل:

__ دې خلکو ته که هر څومره ووايم چې او ساده گانو! بغدادی پیر د انگریز جاسوس دی، انگریزان به هغه څوک څنگه خوښوي چې د انگریز دښمن وي، له انگریز سره جنگېدلی وي، ماته یې ورکړې وي... نه یې مني! بس، سبا له همدې لادسپیکر سره کابل ته ځم، لمنې به مو پر سر در واړوم.

قدم شاه وویل:

__ دې ته دې نو زه نه پرېږدم.

یوډم یې د خوان ژامې ته سوک ورکړ، خوان پر کتابونو ولوېد، ما یې تر غبرگو ورنونو لاسونه تاو کرل، قدم شاه یې پر ټټر کېناست، د خوان تر ستوني یې د دواړو لاسونو گوتې تاو کړې، خوان زور وواژه، خو له دوو کسانو سره یې نه کېده، بېرته

مو پری ایست. تر یوڅه وخته پورته، پورته غورزېده، خرهاری یې خوت، خره
ځمکه یې پر خپلو نوکانو اړوله... خو وروسته یې سپکه وخته، بس! دوه، یا درې
دقیقې یې توپونه ووهل، بیا آرام پرېوت.

دواړه غلي دېوال ته کېناستو، د خپل زړه دربا می غورونو ته راتله. بیا ولاړ شوو، د
ځوان جسد مو له پینو او لاسونو ونيو، څومره چې مو وس کېده، په سمڅه کې مو
مخکې یووړ. بېرته راغلو، د لاوډ سپېکر سیم می ټول کړ، تر سهاره لړزې نیولی وم.

قدم شاه تر غرمې دوه ځله پورته را وخوت، ویې ویل چې ځینې قومي مشران دي
لیدو ته راغلي، خو زما په زړه کې د خبرو زور نه و پاتې.

ماسپینین می سترگې سره ورغلي، تر ماخستنې ویده وم، شپه می په رڼو سترگو تېره
کړه. اخیر می د چانس لر خبرې ذهن سره را ټول کړ، یو وخت یې راته ویلي و چې
زمورن په کار کې، وېره، رحم او شفقت نه شته، که دې کومه ورځ زړه نری شو، نو
پوه شه چې بریتانیې ته خدمت نه شي کولای.

سهار می گېډه ډکه کړه، د باندې ووتم، هوا سره لگېده، د ځینو ونو پانې ژپړې وې.
کله چې بېرته سمڅې ته ورغلم، لینگی می ولړزېدل، د رېرې خرپلي ځوان نیکه او یو
بل له عمره پوخ سړی ناست و.

بودا می پینو ته را ولوېد، یو دم یې وژړل، خپل ورک لمسی یې غوښت... خو ما ورته
ووویل چې دلته نه دی راغلی.

له عمره پوخ سړي می لاسونه ښکل کړل، په غریو کې یې ووویل چې زه د عبدالله
پلار یم، عبدالله مسلمان هلک دی، پنځه وخته لمونځ کوي، بس! بېگا نه، ها بل بیگاه
مو یو څه سپک کړ، ورته ومو ویل چې د خدای دوستان مه خپه کوه... بس! سهار ته

برستن وه، دی نه و، تېره ورځ مو د ټولو خپلوانو کورونه پسي وکتل، خو ځمکه
وچاودېده، عبدالله پکې ننوت.

د سپين ږيري غږ مې واورېد:

__يا پيرگله! د خدای روی ومنه، لمسي مې خوابدی کړې، نادان دی، ويې بخښه!

بودا ته مې وکتل، رنې اوبنکې يې د ږيري سپينو ډکو ته ور روانې وې.

ومي ويل:

__اكا، زه په زړه كې كومه عقده نه ساتم، ډېر خلك به پير او فقير نه مني، خو....

د بودا ژړا زور ونيو:

__پوهېږم چې ته له زړه صاف سړی يې، حوصله لرې، خو قربان دې شم، ستا

سپكاوي به دې كوم مرید پيري ته خوند نه يې ورکړی، عبدالله جان به يې.

زورورې ژړا پاتې خبرو ته پرې نه بنود.

د بودا پر ډنگرو اوږو مې خپل لاسونه كېښودل، ومې ويل:

__زړه دې غټ ونيسه! پيريان زما له اجازې پرته هېڅ هم نه كوي. د عبدالله غوندي

ځوانان ژر احساساتي كېږي، د تاسو سپكې به يو څه خوابدی كړی وي، په خپله به

پيدا شي.

د عبدالله پلار په خواره خوله وويل:

_قربان دی شم، مورِ خو خپله وسه وکړه، د عبدالله درک ونه لگېد، خیر دی، تاته څه سخته ده، ړندکي ته ووايه، پیدا به یې کړي.

ورته ومې ویل چې سمه ده، درېیمه ورځ احوال واخلي.

یوه شېبه کېناستم، فکر مې وکړ، لاسي بتی مې را واخیسته، په سمڅه کې مخکې لارم، د عبدالله جېبونه مې ولټول، کارت، څو پیسې، او یو سپین خامک شوی رومال مې ترې را وایستل. بېرته د سمڅې خولې ته راغلم، کارت ته مې وکتل، عبدالله په ترکیه کې د انقري د پوهنتون د دوهم کال محصل و. ده انجنیري وپله.

درېیم سهار بوډا او د عبدالله پلار بیا راغلل، د یوه دیني کتاب د اېښودلو پر پلمه مې تار را کش کړ، له پورته سپین رومال را ولوېد. له عمره پاخه سړي په بېره رومال ور واخیست، خو بوډا د هغه له گوتو وایست، رومال یې څو ځله ښکل کړ، په غریو کې یې وویل:

_دا خو د عبدالله جان رومال دی، څو ورځې مخکې یې خور ورته جوړ کوه.

ومي خندل:

_بس! ړندکي پيري را وور، ویل یې چې عبدالله مې په کابل کې ولید، ترکیه ته یې د تگ تیاری نیوه. ړندکي دا رومال د دې له پاره ترې را پټ کړ چې ستاسو زړه ته ولوېزي.

له عمره پوخ سړي مې لاسونه ښکل کړل، خو بوډا رومال ته کتل... په لنډو سترگو کې یې ځلا پرته وه.

ځان مې خواشینۍ ونيو:

_خو هلک مو ډېر خوابدی کړی، فکر نه کوم چې تر کال دې شپو دې کوم خط یا احوال درته را ولپړي.

له عمره پوخ سړي په خوشالی وویل:

_بس! دی دې خدای ژوندی راته لري، له خط او احواله یې تېر.

دواړه روان شول، بوډا د خپل لمسي رومال په خپلو گوتو کې تینگ نیولی و.

په درېیم سهار قدم شاه چیني ته کښته شو، تندۍ یې تریو ونيو، گڼو خلکو ته یې وویل چې سمخه له پېریانو ډکه ده، زه یې غږونه نه اورم، خو قربان یې شم، پیرگل ټوله شپه د پېریانو د ماشومانو د چیغو او شوخی له لاسه رڼه تېره کړي....

تر دې بل لوی ثواب! بس! نر هغه و چې ډېرې ډېرې راوړي، په هماغه ورځ سمخه لنډه شوه، د عبدالله مړی، زاړه اخبارونه او څه نور بېکاره شیان تر دېوال وړ هاخوا پاتې شول.

بله ورځ مو د سمخي خولي ته لیمخي ونيول، خو یخني له گذاري وتلي وه.

قدم شاه اواز و واچوله چې بغدادی پیر په دې سمخه کې ستری شوی دی، بغداد ته ځي.

گڼ خانان او ملکان راغلل، دوی دا د بخت غمی (بغدادی پیر) کله بل ځای لورېده . هر یوه به د پیر د پاتې کېدو خواستونه کول، یوه به ویل چې نوي کوټه ورته جوړوم، بل به کلا ورکوله، بل به ...

پیر مغروره څېره نیولې وه، غلی ناست و، زورورو خلکو به د پیر پر سر له یو بل سره دعوي کولې، وره خبره نه وه، پیر کور او کلي ته برکت وړ ووړ، دا برکت هر

یوه غوښت خبرې اوږدې شوي، نه سره جوړېدل، اخير يې زما نظر و غوښت. ماته تر ټولو د ملک ځونډي د مېلمنو کوټه بڼه وه، دا سړی په یوه لوی کلي کې پروت و، ژمی هم نه بېکاره کېدم، له ډېرو ککړیو مې د امان الله خان مینه ایستلی شوی.

په سبا پنځه کسان له څو کچرو سره راغلل، خو د پیر یوې وړې خلطې او څو کتابونو دومره زحمت نه غوښت، پر خپل آس کېناستم، غرمه یوې درې ته ورسېدو، په لویو ډبرو کې د روانو نړیو اوبو دواړو غاړو ته د غره لمنې سلگونو خړو کورونو نیولې وې. ځای ځای به یوه برجوره کلا هم ښکارېدله، برجونه یې د مورچو په بڼه جوړ ول.

سلگونه واړه او زاړه مخې ته راغلل، له آسه کېننه شوم، ښی لاس مې تر ډبرو پورته نیولی و، د ښکلولو وار نه کېده، وروسته سترې شوم، هر یوه به په خپله زما څرېدلې لاس تر خپلو شونډو ورو وړ.

بامونه له سرو- زرغونو ټکریو ډک ول، ښځې وې، د څار او قربان غږونه راتلل... د ملک ځونډی تر کلا اووه پسونه په لاره کې حلال شول، د ملک اوږده مهمانخانه د کلا پر دېوال پورې نښتې وه، له خټو جوړې زینې یې درلودې، د خلکو په گڼه گونه کې په سخته پورته وختم.... ملک ځونډي له ډېرې خوشالي وازه خوله نیولې وه، په سترگو کې یې غرورو ښکارېده. هسکه غاړه ته، دا سړی گرم نه و، بغدادی پیر په دومره خانانو او ملکانو کې د ده کوټه خوښه کړې وه.

تر یو څه وخته له ملایانو او سپین ږیرو سره کېناستم، ځان مې نه بې اړښته کاوه، قدم شاه غږېده.

ډوډی مو وخوره، ټول لمانځه ته لاړل، خو پیر پښې وغځولې، چا دومره زړه نه درلود چې بغدادی پیر ته لمونځ او جومات وړ یاد کړي!

ملک خوندي ته مي وويل چي ستري يم، څوک مه را پرېرډه.

ملک په منډه له کوتي ووت.

قدم شاه دروازه ځنځير کړه، مخامخ بل وور ور بنکارېده، پورې مي واهه، کوچيني کوټه د مکتب له کتابونو ډکه وه. فکر مي وکړ، دا کتابونه مي بايد په بل، تر دې بڼه وخت کي ياد کړي وای.

غبرونه راغلل، د لويې کوتي وري کړکي ته ودرېدم، د باندي گن کسان ولاړ ول، له عمره پخي او زري بنځي هم پکي بنکارېدلې، نه تکیه کېدل، همدا گري يې د بغدادی پير ليدل غوښتل، خو ملک خوندي ورته ويل چي مبارک ستري دي، سبا راشي، اوس ساسموي....

تر ماښامه چا دومره زړه نه درلود چي دروازه خلاصه کړي، ماښام په خپله د باندي ووتم، وار له واره د تودي ډوډي بوي راغی. لاندي مي وکتل، پر ډېران سري چرگي گرځېدې، يوه ځوان اخورونو ته ولاړي کتار غواوي خلاصولي...ور هاخوا د گنو کورونو له موريو (دودکشونو) تور لوگي پورته کېدل.

د يوه ماشوم نار ه مي واورېده:

__ هلي! پيرگل راوتلی.

په منډه کوتي ته ننوتم.

ماخستن مي له ملک خوندي، د کلي له ملا او څو نورو سپين ږيرو سره ډوډي وخوره، يوه ماشوم لاسونه را پري مينځل، کله چي د باندي لاړ، ملک خوندي اوچت

پسی ولاړ شو، غږ یې راته، ماشوم ته یې په زینو کې وویل چې د پیر صېب د لاسونو مبارکې اوبه غواوو ته کېږده، د سلو مرضونو دوا ده.

شپه مې توده تېره کړه، تاوځانه بڼه لگېده.

درې ورځې مې تاویزونه ورکول، خو د کلي ناروغان او د دعاوو غوښتونکي نه خلاصېدل. وروسته د نورو کلیو خلک را مات شول، د ملک د کوټې تر مخ به درجنونه خړې ولاړې وې، پر ملاو به یې سرې، شني بېرستني او توشکونه پراته ول، زړې او له پینو لوېدلې بڼې به پر خړو راوړل کېدې.

ستړی وم، چاره نه وه، خو د هوا په سپړېدو سره د خلکو گڼه گڼه کمه شوه، له غرمې وروسته به مې په آرام زړه خوب کاوه.

دې لوی کلي دوولس جوماته لرل، خو تر ټولو لوی جومات د ملک ځونډي و. کله کله به ملا صېب په خواره خوله جومات ته د ورتلو بلنه راکوله، خو ما به خلک بانه کړل، خو اوس گڼه گڼه کمه شوي وه، دا خبره نه چلېده.

يو مازدیگر په نه زړه جومات ته ورغلم، د ملا صېب په ټینگار کتارونه راپسي ودرېدل، د پټې خولې لمونځ و، ستونزه مې نه درلوده، خو د ماښام آذان مې زړه وخور، ملا صېب ته مې وویل چې ستا په څېر لوی او سپین بریږی عالم به څنگه راپسي درېږي.

يو ټیټ غږ راغی:

__قربان یې شم! دې ته وايي د پیرگل خاکساري.

ملا صېب کلیوالو ته وکتل، په سترگو کې یې غرور پروت و. نه و ملامت، د بغدادی پیر غونډې لوی عالم پسي درېده. مخکې شو، خو د ملک خوندی او خینو نورو کلیوالو ټنډې تروې شوې، د پیرگل په امامت کې یې ډېر ثوابونه لیدل. بوډا ملا نا امېده ودرېد، د ملک خوندی غور ته مې خوله ور ټیټه کړه، ومې ویل چې سپین بری دی، زړه یې مه ور ماتوه.

وروسته مېلمستیاوو زور ونيو، هر یوه غوښتل چې د کور دسترخوان یې برکتی شي، خو ما به یواځې د هغو کسانو غوښتنې منلې چې خبرو یې پر نورو تاثیر درلود.

یوه ورځ ملک خوندی راته کېناست، واده یې غوښت، خو د توتکی پلار ورته ویلي و چې د هوا تر تودېدو پورې به نه سره په عذابوو. خانگل مې را وغوښت، په سخته مې قناعت ورکړ.

یوه اوونۍ وروسته واده تیار شو، ورځ په ډولونو تېره شوه، مازدیگر یې ناوې راوړه، د نکاح په وخت کې د ملک خوندی نوې سرې کړې بری د خراغ ژپړې رڼا ته سره لمبه کوله.

کلا له بنځو ډکه وه، تر ډېره د چمبې غږ راته، ملک خوندی له مور سره پرېوت. یو وخت چیغې شوې، قدم شاه خراغ ولگاوه، حاجي خوندی پر خپل ځای ناست و، پکه ککړی یې ځلېدله. یو دم د کوتي دروازه له دېوال سره ولگېده، دوی زړې بنځي راغلی، ژړل یې... خبره مالومه شوه، توتکی په نیمه شپه کې تښتېدلې وه.

ملک په بېره د بانډې ووت، کړکۍ ته ودرېدم، د ناوې تښته د پټېدو نه وه، په کلي کې بل خراغونه گرځېدل....

سر مې ولگاوه، لس بجې له خوبه را پورته شوم. ملک راغی، ژړل یې... ویي ویل چې په توتکی پسي یې ټول کلی ولټاوه، پیدا یې نه کړه... ژړل یې زور ونيو، د بوډا

زړه ته لوېدلې وه چې توتکی له کوم چا سره تښتېدلې ده، ملک خپل عزت په خاورو کې لید، دا لویه رسوایي یې نه شوای زغملای، همدا گړی یې له خدایه خپل مرگ غوښت.

یو دم د توتکی وروستی خبره په ذهن کې را تېره شوه ((ژېړ کمر خوشته)).

زړه مې ولرزېد، ومې ویل:

__ژېړ کمر چېرې دی!؟

ملک په لنډو سترگو راته وکتل.

همدا خبره مې بیا تکرار کړه، ملک په غریو کې وویل:

__د هدیرې پر سر.

د باندي ووتو، تر کورونو تېر شوو، ور هاخوا لویه هدیره پرته وه، پر شناختو تومبلي رنگارنگ توتې باد وهلي...مخکې لاړو، د غره په ډډه کې تېره هسکه ژېړه پرېښه ولاړه وه.

لاندي مې وکتل، لیرې پر یوې غټې ډبرې سور ټکری پروت و. منډه مې ور واخیسته، د واده په جامو کې خوانه نجلۍ په خپلو وینو کې پرته وه.

ملک خوندي را ورسېد، ساه یې لنډه لنډه کېده، شکرونه یې ایستل، عزت یې پر خای پاتې و.

د توتکی جنازه وره وه، ان ملا هم نه ورته، ویل یې چې نجلۍ خان وژلی، نه
بخښونکي گناه یې کړې، جنازي ته به ځنگه ورځم! خو ما مجبور کړ، په نه زړه
ورغی.

ناروغه شوم، سرې تبي مي کېدلې، د نجلۍ په وینو سور تندي مي له ذهنه نه ووت.
د توتکی د مرگ په اتمه ورځ د ملک ځونډي اتيا کلنه مور مړه شوه. ملک له خيرات
پرته د مور خاورو ته سپارل لويه بي غيرتي گڼله، جنازه يې سبا ته پرېښوده.

جنازي ته دوه، دوه نیم زره کسان راغلل، ملایان وغربدل، یو کال مخکې به
لا ملایانو د خبرو په پیل او پای کې امان الله خان ته دعاوې کولې، دا عادل پاچا یې
پر ځمکه د خدای د عدالت سیوری گانې... خو پیر بغدادی خپل کار کړی و، اوس
ملایان پر پاچا تېز ور تلل، له نوم سره یې د (غازي) تکی نه یاداوه. یوه خو ان
پاچا د کوپر پر څنډه ولاړ لید...

له مانه د خبرو د کولو هیله وشوه، ضرورت مي نه لید، کومي خبرې چې به ما
کولې، نورو وکړې. خو بیا مي هم یوه خیالي کیسه ورته تېره کړه، ومې ویل چې څو
ورځې مخکې د شور بازار حضرت صېب مبارک نور المشایخ، امان الله خان ته
ورغلی و، ورته ویلي یې وو چې په کابل کې عیاشي ډېره شوې ده، چاره یې وکه،
خو دا خبره پر پاچا بده لگېدلې وه، مبارک یې درې شواروزه په تشناب کې بندي
کړی و...

د شور بازار حضرتان مشهوره ول، خلکو نالیدلي پیژندل. ټولو ژړل...

خبرې مي را لنډې کړې، ومې ویل چې نور وخت مه تېروئ، جنازه هدېرې ته
یوسی! تر دې زیات د مړي ساتل حرام دي.

غرمی ته کتار ولاړو خلکو د لنډې ډوډۍ سلگونه کاسې یو بل ته ورکولې، دا کاسې د جومات تر مخ لویې فرش شوي میداني ته تلې، له کاسو مړه تاوونه پورته کېدل....

ورځ مې سترې تېره کړه، خو د ملک ځونډي یې کور ودان، په غم کې یې هم د پیر هوساینه په یاد وه، شپې ته پاتې شوي له لیرو ځایونو راغلي خانان او ملکان یې د خوب له پاره په کورونو تقسیم کړل.

د مکتب د کتابونو د یادولو له پاره مې تر دې بڼه وخت نه شو موندلی.

سهار وختي مې د دروازي پر سر له ایښي قران شریفه اووه جامي (توتې) خلاصي کړې، بیا مې د جاسوسي د وسایلو له خلطې یوه سپرې را واخیسته، دا سپرې د اوبنکو د بهېدو له پاره وه، یو پاو به له سرو سترگو رڼې اوبه تلې.

له لمر ختو سره د پښو دربی شو، مېلمانه د چاپو له پاره کوتې ته راتلل. سپرې مې سترگو ته ونيوله، له فشم سره مې سترگې وسوځېدې، څادر مې پر سر راکش کړ، غلی کېناستم.

دروازه خلاصه شوه، د سلام اوازونه راغلل، خو زه سونگېدم... د ملک ځونډي حیرانه غږ مې واورېد، له قدم شاه یې د خیریت پوښتنه کوله، خو قدم شاه ورته وویل چې پیرگل له نیمې شپې راهیسي همداسې ژاړي.

پر ځنگنو مې لاسونه ولگېدل، د ملک ځونډي غږ مې واورېد:

__قربان دې شم، څه خبره ده؟

څادر مې لیرې کړ، د ملک ځونډي سترگې رډې را وختې، ورو یې وویل:

__ولي ژاړې؟!

يودم په احساساتو راغی:

_چا خو به نه يې خوابدی کړی، را ته ووايه! بنځه راباندې طلاقه، که د ژوند څکه رانه وکي.

ناستو کسانو ته مې وکتل، له وېرې ډکې، حيرانې سترگې يې راته نيولې وې.

په غريو کې مې وويل:

_مه پسي گرځه! کومه خبره نه ده.

خو ملک ځونډي کله پرېښودم، د پيرگل ژړا وره خبره نه وه.

په خواره خوله يې وويل:

_قربان دې شم، زړه مې چوي، راته ووايه، د ا سري سترگې خو دې بې څه نه دي.

ومي ويل:

_په دې وره کوته کې دا کتابونه څه کوي!؟

ټولو يو بل ته وکتل. ملک ځونډي په خواره خوله وويل:

_تر تا مې څار کې، دا خو يې دا څو مياشتې مخکې له کابله راوړل، ويل يې چې د څرمني (پسرلي) په اوله مياشت کې به په کلي کې مکتب جوړېږي. يواځې مور نه، ټولو کليو ته يې د اول او دوهم صنف کتابونه راوړي دي.

ټنډه مې تروه کړه:

تاسو قرآن شريفونه غواړئ، که د مکتب کتابونه؟!

ټولو يو بل ته وکتل....

يودم مې وژړل، ژړا مې تېزه کړه، په کوکو کې مې وويل:

_بيگا مې قرآن شريفونه په خوب ليدل، د کلي له کورونو يې منډې وهلې، مخې ته يې ودرېدم، ورته مې ويل چې څه خبره ده! ولې کلي پرېږدئ؟! دوی په دې وړه کوټه کې ايښي د مکتب دا کتابونه يادول، ويل يې چې زموږ او د کوپري کتابونو نه سره کېږي... خواست مې ورته وکړ، مې ويل چې دا خلک تک، سپين مسلمانان دي، پيران مې، خير دی، زه به يې پوه کم، که يې خبره نه منله، لاره خو مو چا نه ده نيولې. بس! په سخته مې را وگرځول.

ملک ځونډي د وره سر ته وکتل، سترگې يې رډې را وختې، پوهېدم چې په ذهن کې يې څه ور گرځي! پورته ايښي قرآن شريف به خامخا د تېښتې پر وخت خپلې جامې ليرې کړې وې.

د پزو سونگا راغله، ناستو کسانو ژړل....

ملک ځونډی په بېره ولاړ شو، قرآن شريف يې تر ډېرو په خپل ټټر پورې ټينگ نيولی و، توبې يې ايستې، ژړل يې.... وروسته يې يودم چيغه کړه!

_بارانه!

يو خيرن ځوان راغی، له جامو يې د خوشايو بوی ته!

ملک ځونډي وويل:

_هله، دوه، درې نور مزدوران هم درسره که، همدا اوس به له وړې کوټې ټول کتابونه باسي.

خیرن ځوان په خواره خوله وویل:

_د کور کوټو ته یې یوسو!!

ملک چیغه کړه!

_وه کم عقله، کور ولې بې برکته کوي، چپرته یې وغورځوه.

په ناستو کسانو کې یوه چاغ سړي وویل:

_ملک صېب! دا کتابونه ما لیدلي، بسم الله پکې لیکلي، د خدای او رسول له نومونو ډک دي، گناه لري، که زما مني، په اوبو کې دې یې واچوي.

د ملک ځونډي ټنډه لا پسې تروه شوه!

_همدا څو ټکي یې ام د اعتبار له پاره پکې راوستي دي، هر چپرته چې یې وړې، مخصد (مقصد) له کلي یې ورک کئ!

یو بل ډنگر سړي وویل:

_ښه خبره ده، دا کتابونه یې مور ته هم را لېرلي دي، ورک به یې کو، خوله حکومت سره به څه کوو!!

ملک ځونډي څو ځله خپل سر وخواوه، ټنډه یې تروه شوه، ورو یې وویل:

_هی هی! له ایمانونو خلاص یاست، له خدایه نه وپریږی، له حکومته مو زړونه چوي، بنځی خو نه یاست، لونگی مو ترلی، تر دې به بله کومه سخته ورځ درباندي راځي چې قران شریفونه مو له کورونو تښتي! وایم که یې څه ویل، وچ یې پر دا تندي ولی، مردار یې کئ، تر دې بله لویه غزا به چپري پیدا کئ....

وره کوټه په هماغه ورځ له کتابونو تشه شوه.

لومړی واورې، غرونه سپین کړل، دوهم ځل اواری ته راغله، درپیمي

ورپدا، د کلیو لارې وتړلې.

ژمی په مزو روان و، گرمه بخاری، د لاندې او چرگانو غوښي، مېلمستیاوي او خوبونه! بس! څو ځله د سویانو ښکار ته هم لاړو، په واوره کې به د سوی پلونه اسانه موندل کېدل، په پلونو پسې به مو گامونه واخیستل، سوی به منډه کړه، خو ملک ځوندي کلیوالو ته ویلي و چې پام! تازیان به نه ور پرېږدی! د پیر صېب باید پام غلط شي، کوم سوی چې به د پیر د ټوپک له گولی روغ ووت، بیا به تازیانو منډې پسې وهلي.... د ښکار سویان به ډېر ول، خو د پیر صېب ویشتلې سویان به همالته ټوک ټوک شول، یوه یوه ټوټه غوښه به یې د تېروک له پاره کورونو ته وړل کېدله.

د ژمي د وروستی میاشتي په پای کې واوره ټوله شوه، خلک بیا را مات شول، ان د کربښي د ها غاړې قبایل به هم دم او دعا ته راتلل....

یو مازدیگر په جومات کې ناست وم چې راجندر راغی، راجندر عیسوي و، په ملتان کې یې د بریتانیې په پوځ کې لویه وظیفه درلوده.

د وارخطایې خبره نه وه، بغدادی پیر ته ډېر کسان راتلل، یو یې هم راجندر.

لاس می د بنکلولو له پاره ور و غاوه، راجندر تیت شو، ناخپه می ټول خان
ورپردېد، د راجندر له غاړې په ژېر خنځیر پورې پېیلی غټ صلیب را وخرېد.

په سترگو می اشاره ورته وکړه، خو ساده راجندر زما پر لاس را پرېوت.

صلیب نو د پټېدو شی نه و، هر څوک چې د ډیورنډ تر کرښې اوښتي ول، کلیساوې به
بې خامخا لیدلې وې.

لومړی می یو تیت غږ واورېد:

نصارا دی!

بیا گونگوسی شوي... وروسته یوه ناره کړه!

کاپر جومات ته راغلی.

چېغې شوي، په سلگونو سترگې رډې راوختې.

ملا صېب نه وړه، نه یې راوړه، وار له واره یې د راجندر د وژلو فتوا ورکړه!
ملامت نه و، کاپر، جومات او دا خای! چې دا سړی یې نه وای مړ کړی، نو څوک
به یې واژه!

لینگی می ولرېدل، له پښو می د ولاړېدو سپکه ختلی وه... راجندر ته لاسونه ور
ولوېدل، د سترگو په رپ کې وارخطا راجندر هوا ته پورته شو.

چیغه می کړه!

ودرېږئ!

د راجندر پښي پر ځمکه ولگېدې، په مخ کې يې ټکي وينه نه وه پاتې.

يودم موسک شوم، ومي ويل:

_تاسو خو يو ځل په خبره ځانونه پوه کړئ!

يوه په غوسه وويل:

_قربان دې شم، پوه يو، د خدای دښمن مو د خدای په کور کې ونيو.

ومي خندل:

_چا ويل چې پوه ياست! په هېڅ هم نه پوهېږئ! دا سړی د خدای دښمن نه، د خدای

دوست دی.

حيرانې سترگې را واوښتې.

ولاړ شوم، راجندر ته مي کلکه غېږ ورکړه، ټنډه مي يې ښکل کړه، تر څنگ مي

کېناوه. ورته ومي کتل، موسک شوم، ومي ويل:

_مبارک، مبارک، مبا....

د ټولو خولې وازې پاتې وې....

ومي ويل:

_د چا اول سمه وي، د چا اخېره، خو د دې سړي زړه په اخيره کې له نوره ډک شو،

بېگاړندکي راته وويل چې قربان دې شم، ستا يو ليکلی کتاب په ملتان کې د يوه کاپر

په کور کې رانه لوېدلې و، کاپر ولوست، اوس را روان دی، د لارې سختو ته يې ځان
ور کړی، غواړي چې ستا تر مخ ايمان راوړي.

خلکو په حيرانۍ راته کتل.

راجندر په پښتو نه پوهېده، په انگليسي مي ورته وويل:

__احمقه! نو دومره اشتباه!

غلی شوم، ملا ته مي وکتل، ومي خندل.

__بس! مولوي صېب! سړی تيار دی، کلیمه ور بښه!

د ټولو سترگې و ځلېدې.

د وارخطا راجندر غور ته مي خوله ور نږدې کړه:

__که غواړي چې ژوندی پاتې شي، نو يوه خبره واوره، څه چې دا سپين ږيری وايي،
پسي تکراره يې.

کلیمه وويل شوه، جومات د الله اکبر چيغو پر سر واخيست. له هري خوا مبارکی
راغلي...

بيا د نوم وار شو، راجندر ته يې عبدالرحمن نوم وټاکه!

خلک خوشاله ول، نوي عبدالرحمن ته يې مبارکيانې ورکولې.

راجندر ته مي وويل:

تر اوسه می لا زره خای ته نه دی راغلی، یوه سزا باید وویښي.

یوډم می ناره کړه!

د عبدالرحمن جامي مو څنگه هېرې دي!

د خلکو تېروک ته ور پام شول، لاسونه ور ولوبدل، راجندر چيغې کړې، څرر شو، دوي دقيقي وروسته لوڅ لپړ و. ان يوه عمر خوړلي بودا يې نېکر هم کشاوه، خو ما منع کړل.

وارخطا راجندر می په خپل څادر کې پټ کړ. خو ډېر ژر نوې لونگی، له سنیو اوبدلی کوټ، پټو او جامي ورته راغلي.

ماخستن می کوټي ته بوت، راجندر د خپل بوت له تلي یو کوچینی کاغذ را وایست، چانسلر لیکلي و چې په کابل او غزني کې یې زموږ دوه جاسوسان اعدام کړل، خبرې دي یو څه پستي که، خو که بیا هم کوم خطر وینی، ځانونه را وباسئ!

له قدم شاه سره می مشوره وکړه، ویی ویل چې ستړی یم، ماشومان می یادېږي، خو یو- دوه میاشتي نوره پاتي کېدا مو په گټه ده، یو ځل باید تر سرې غونډی هم ورشو.

د ویدېدو پر وخت می راجندر ته وویل چې بچو! ودري! سهار به د کلي نايي را غواړم! د سنتېدا کار دي لا پاتي دی.

وارخطا سړی می پښو ته را ولوبد، تر ډېرو یې زاری کولي....

سوزان د خپل غور نیکه د کتابچې پانې سره ور وستې، کوټي ته لاړه، پلار، مور او ورور یې تلویزیون ته ناست ول، تر ویدېدو مخکي یې بیا کتابچه خلاصه کړه، ډېوید جونز لیکلي ول:

د هوا په گرمېدو سره بېرته سمځي ته لارو، د دم، دعا بازار له سره تود شو، د بغدادی پیر د کراماتو اواز ه تر کلاته هم رسېدلې وه، خلکو په په شپو ورځو مزل کاوه، سترې به یې گاللي، ځانونه به یې تر پیره را رسول.

یوه ورځ په لومړي ځل څلور افغان پوځیان راغلل، مشر یې تک سپین مخ او اوږده توره رېږه درلوده، سمځي ته د راختو په وخت یې د توپک کنداغ له راوتلي تیرې سره ولگېد، تر ډېرو یې د توپک کنداغ ته کتل، بیا یې سپینه ټوټه پرې تېره کړه.

پورته راغی، سترې مشي یې توده وه، ویې ویل چې ژمی یې د کرنې په یوه قرارگاه کې تېر کړ، گردېز ته ته، زما د لیدو په خاطر یې لاره راکړه کړه.

مشر اوږدې خبرې وکړې، د شوربازار د حضراتو په صفت نه مړېده. وروسته یې د امان الله خان خبرې را واخیستي، ښه زړه یې نه ترې درلود، ترکیبې ته د زده کړې له پاره د افغانو نجونو په لېږلو خواشینی و، خو ما امان الله خان، پوه او مدبر انسان یاد کړ، د پاچا په دینداري او هېواد پالنه کې مې شک نه درلود.

د پوځیانو له تلو وروسته قدم شاه را په غور شو، ویې ویل چې دې سړي هسې هم په پیر او فقیر باور درلود، له امان الله خانه د دې سړي د زړه د تورېدو له پاره ښه موقع وه، خو تا برعکس، د پاچا صفت ورته وکړ.

قدم شاه ته مې وویل چې دومره مه ساده کېږه، له دې سړي ویره په کار ده.

قدم شاه په حیرانۍ راته وکتل.

ومي ویل:

په کربنه کې پرتې افغان پوځي قرارگاوي دومره امکانات نه لري چې د ژمي په څله کې دې دا سړی داسې پاک او تک سپین ترې را ووځي. بله دا چې د دې مشر د ټوپک پر کنډاغ خوا بده شوه، مانا بیت المال ته صادق دی او پر وطن یې زړه خوږېږي، نو وطندوسته انسان، یواځې وطندوسته امان الله خان غواړي.

غلی شوم، ومي ويل:

دا سړی دستوري را لېږل شوی و، نور مو دلته پاتې کېدا خطرناکه ده.

خو د قدم شاه زړه ته نه لوېده، ويې ويل چې زموږ په کار کې ډار نه شته.

یوه اونۍ وروسته له پېښوره یو کوچینی کارتین راغی، خلاص مو کړ، حیران شوو، د امان الله خان او ملکي ثريا له لوڅو عکسونو ډک و.

د کارتین را وړونکي راته وويل چې دا عکسونه له لندنه راغلي دي، د پاچا او ملکي څېرې يې را اخیستي، د نورو کسانو پر لوڅو بدنونو يې ایښي، بیا له همدې عکسه نور عکسونه اخیستل شوي دي.

دا عکسونه په دومره مهارت جوړ شوي وو چې جعلکاري يې په اسانه نه بنکارېده.

په لومړي ځل مو دا عکسونه یواځې شناخته وو ته ورکول، بیا مو تر وردگو، غزني او زابله پورې ولېږل.

خلکو به توبي ایستي، اوس پاچا او ملکه د کوپر پر ژي نه، کوپر ته ور لوېدلي ول.

یو سهار یوه بل جاسوس د چانسler خط را وور، سترگي مي رډې را واختي، چانسler ليکلي و چې ځانونه راباسي، لارنس (پير کرم شاه) يې له اسنادو او شواهدو سره ونيو، اعدام يې کړ.

په هماغه ساعت مو د جاسوسي وسایل او پاتې دوا په خلطه کې واچول، قدم شاه ته مې وویل چې په تیاره کې به له دې ځایه ځو، خو قدم شاه یواځې یوه بله شپه غوښته، ویل یې چې نن بېگا به د سرې غونډۍ خزانې ته ورشو، سبا ماخستن به له دې ځایه پښې سپکې کړو. خو ما ونه منله، نور نو په افغانستان کې یوې ورځې پاتې کېدا هم خطر درلود!

په تیاره کې د باندې را ووتو، سپورمۍ وه، په احتیاط لاندې لاړو، له سماوراو نو خرهارۍ، د ناروغانو ځکیروي او د یوه ماشوم ژړا راتله.

آسونه مو تر قیضو ونيول، پلې ورسره تلو... پر ډبرو د آسونو د نالونو د لگېدا غږونه مې تر زړه تېرېدل....

یو دم له ونو گڼ کسان را ووتل، په غره کې زوروره چیغه را وگرځېده.

شور ونه خورئ!

زړه مې پښو ته ولوېد، لسو، دولسو پوځیانو منډه را واخیسته، څو چې مو ځانونه خوځول، تر لاسونو مو پري تاو شول.

لاس تړلې یې چینی ته را وستو، خلک له بلو څراغونو سره را ووتل. خوبولي سترگې له حیرانۍ ډکې وې.

سمڅي ته یې بوتلو، یوه پوځي څراغ ولگاوه، بل د بوجی خوله ځمکې ته کړه، له کړنگ سره لاوښپکرونه، سیمان، سپیری، تارونه، دوا، رنگارنگ گروپونه... ولوېدل.

یوه له ونې لوړ پوځي ورو وویل:

_دېوېدو جونزه، درې شپې مو په ونو کې درته تېرې کړې، د نورو جاسوسانو راتگ ته ماته وو، خو تا د تېښتې له پاره دېره بېره وکړه.

غلی شو، دېوال ته ور وگرځېد، لاس يې پرې تېر کړ، ويې ويل:

_دېر وخت نه دی پرې وتلی، رنگ يې کړئ!

يوه پوځي د دېوال د سر تيرې ته برچه ونيوله، تيره په سخته را جلا شوه، خو نورو تيزو دومره زحمت نه غوښت، په اسانۍ لاندې را لوېدې....

سمڅي ته گڼ خلک راغلل، د ټولو سترگې رډې را ختلې وې.

يو رېږدېدلی زور غږ راغی:

_څه خبره ده؟!

له ونې لور پوځي وويل:

_دا سړی، پير نه، انگرېز دی، گردېز ته يې بيايو.

خلکو يو بل ته وکتل، بوډا چيغه کړه!

_سپينې پښتنې خو مو پرنگيانو ته ور ولېږلې، شرم نه لرئ! اوس مو د خدای په دوستانو پسې ام را اخيستي ده.

پوځي ټيټ شو، لاوډ سپېکر يې را پورته کړ، ويې ويل:

_دې سړي دوکه درکړې، هېڅ کرامات نه لري، دې ته لاوډ سپيکر وايي، لاندې به
يې ستاسو خبرې اورېدې، دلته به يې ستاسو نوم اخيست... سوچ انگرېز دی، د پاچا د
بدنامولو له پاره کار کوي.

يو ډډ غوسه ناک غږ راغی:

_کوپر مه وايه، په پاچا کې نو څه پاتې دي، له خپلې بڼې سره يې لوڅ لير عکسونه
اخيستي دي.

بل سړي وويل:

_پاچا خو نه خدای مني، نه پيغمبر! اوس پيران ام نه دي ترې پاتې.

پوځي خوله خبرو ته جوړوله چې بوډا وويل:

_نور خانه! د پير گل لاسونه ور خلاص که! که نه نو دا سمڅه به راباندې را
پرېوځي.

يو قوي ځوان مخکې راغی، خو پوځي يې پر ټټر لاس ور کېښود.

بوډا چيغه کړه!

_عطاگله، برېڅه، خداينوره... تاسو هم ځانونو ته نارينه وایاست! د پيرگل ترلي
لاسونه مو څنگه لورېږي!

څو کسان را مخکې شول، خو پوځيانو توپکې ورته ونيولي، ځای پر ځای ودرېدل.

په ونه لور پوځي چيغه کړه!

__وخی!

خلک شاته شول، د سمخی په خوله کې ودرېدل. دېوال ړنگ شو، گڼ پوځیان مخکې
لاړل، تر یوه حایه د خراغ رڼا بنسکارېدله، بیا ورکه شوه، خو شپبه وروسته بېرته د
سمخی دېوالونه ژپړې رڼا ونيول، دقیقه وروسته یې د عبدالله وچ شوی جسد،
اخبارونه، مجلې... پر غولي کېښودل.

په ونه لوړ پوځي مي تر مخ ودرېد، ورو یې وویل:

__دا حوان څوک و؟

غلی وم.

__یو دم یې پر ژامه سوک راکړ، ولوېدم، له خولي مي وینو داره وکړه.

چيغې شوې، خلکو ډبرې ور واخيستي، یوه پوځي (اخ) کړل، ولويد، نورو هوايي
ډزې وکړې، خلک ودرېدل، سمخه د سوځېدلو باروتو بوی ونيوله.

په ونه لوړ پوځي چيغه کړه!

__که څوک یو گام را مخکې شو، خون یې پر خپله غاړه!

غلی شو، ویې ویل:

__او ساده گانو! له پیرگله پوښتنه وکړ چې دا مری دلته څه کوي.

بودا په غوسه وویل:

__کوپر مه وایه! له پیر گله به څنگه پوښتنه کوو، پیریانو به راوړی وي.

د پوځي ټنډه لا پسي تروه شوه:

__ له دې ځايه ورک شئ!

بوډا وويل:

__ پيرگله! دا خلک په سمه نه پوهېږي، ولي ماته يي؟! رندکي را وغواړه! دا د کوپر
زامن به شنه لمبه کړي.

پوځي توپانچه را وايسته، ډز شو، د بوډا پښو ته نږدې نړۍ دوره پورته شوه.

شېبه وروسته يې لاس تړلي پر آسانو کښولو، خو تر مور مخکې څو کليوالو د خپلو
آسانو تشو ته پوندې ورکړې، په تياره کې ورک شول.

ټوله شپه مو مزل وکړ، سپېده چاود يوي تنگې درې ته ورسېدو، چوپه چوپتيا وه،
يوځي د آسونو د پښو ټکا اورېدل کېدله... کله کله به يوه مرغی هم وچونېده.

يودم سغ شو، له ټک سره د مخې پوځي ولوېد. ډزې شوي، له ډبرو سره سوکي
بادېدل. پوځيانو مورچې ونيولي، آسونه وشنېدل، د ټوپکو له خولو سرې غورنجي را
وتلې....

د آس تشو ته مې د بوتونو غبرگ تلي سيخ کړل، آس منډه واخيسته، شاته مې وکتل،
قدم شا را پسي و. يودم مې په بنۍ اوږه کې نړۍ څړيکه تېره شوه، آس ولوېد، پر لويو
ډبرو ورغلم، سر مې پر تېره ولگېد، پر ځان ونه پوهېدم.

يو وخت مې سترگې رڼې کړې، په کنډواله کې وم. اوږې ته مې وکتل، تړل شوي وه.

د قدم شاه غږ راغی:

زړه دې مه خوره! گولی وتلی ده.

شاوخوا مې وکتل، د کنډوالي پر ړنگو دېوالونو گڼ مول وهلي کسان ناست ول.

حاجي پاینده خان راغی، خوشاله و، له پیر سره د مرستي او پنځو افغان پوځیانو د وژلو په خاطر یې ځان په جنت کې لید.

له پاینده خانه مې د نورو پوځیانو پوښتنه وکړه، ټنډه یې تروه شوه، د نورو پوځیانو تینتې له اضافه ثوابه ایستلی و... بیا یې په خواره خوله د سپینو گلانو شیره و غوښته، خو ما ورته وویل چې د ړندکي پیري راوړې شپږه مو له لاسه ووت، شیره په کڅوړه کې وه.

د پاینده خان تندي و غوړېد، په لوړ غږ یې د خلطې د راوړلو امر وکړ. یوه له ونې تیت سړي خلطه راوړه، خلاصه مې کړه، د جنسي قوې د ډېرېدو د گوليو سلامت پاکت مې ورته ونيو. پاینده خان په حیرانۍ راته وکتل، خو نور د دې خلکو غلطېدا په دې نه ارزېده چې خپل ماغزه وخورم، لنډ مې ورته وویل چې ړندکي پیري ترقي کړې، اوس له سپینې شیرې گولی جوړوي.

دوې شپې مې د حاجي پاینده خان د کور په کوټه کې تېرې کړې، هېڅوک نه و خبر، یواځې پاینده خان مې لید، سهار وختي به یې له لنډو وپښتو او توري کړي ږیري رانه څاڅکي څڅېدل.

په درېیم ماخستن یې دوه کسان را سره کړل، دې خلکو ته پټې لارې مالومي وې، له درې شواروزه مزل وروسته د ډیورنډ تر کرښې واوښتو.

غرمه مو د انگریزانو یوې قرارگاه ته ورسوله، ډاکتر مې د اوږې ټپ وکوت، د خلطې دواوو میکروبي کېدو ته نه و پرېښی.

یوه اوونی وروسته په پېښور کې د انگرېزانو په نظامي روغتون کې وم، چانسېر له لاهور څخه زما پوښتنې ته راغی، کلکه غېږ یې راکړه، پر تپ مې فشار راغی، خو چانسېر تر ډېرو ټینګ نیولی وم.

وروسته افغانستان ته د لېرلو جاسوسانو په باره کې راته وغږېد، ویې ویل چې بریتانیا افغانستان ته څلور زره کسان لېرلي دي، دا جاسوسان دې هېواد ته په مختلفو څېرو کې تللي ول، څوک موچي و، څوک نجار، څوک معلم، څوک تجار، څوک هم نظامي مشور... خو تر ټولو په روحاني جامو کې لېرلو کسانو ښه نتیجه ورکړې وه.

چانسېر وویل چې ان د وزیرانو په سویه زړونه یې هم له امان الله خانه خوا توري کړي دي. بس! خبره خلاصه ده، د امان الله خان پر پاچاهي مو تېل وپاشل، اوس یواځې د اورلګیت خلی غواړي.

په میاشت کې مې د اوږې تپ سره ورغی، بیا له ډېره وخته وروسته حمام ته ننوتم. یوه لوښت ږېره مې نوره څه کوله! چاره مې پرې تېره کړه. بیا تودو اوبو ته ودرېدم، د صابون سپین ځگ تورو خيرو ونيو.

چانسېر یو کال رخصتي راکړه، لندن ته لاړم، له ډېر وخت وروسته مې د هوساینې ساه واخیسته، خو رخصتي مې لا نه وه پوره چې بېرته یې لاهور ته ور وغوښتم.

وار له واره مې قدم شاه ولید، دی د چانسېر د دفتر په دهلېز کې راته ماتله و.

قدم شاه کلکه غېږ راکړه، یوه شېبه کېناستو، د سړي غونډۍ خزانه یې لا نه وه هېره.

وروسته مو چانسېر ولید، ټنډه یې هواره وه.

چانسلر یو عکس راته ونيو، په عکس کې یو خیرن، له وني تپت، خو قوي ځوان ولاړ و، توره زيره يې درلوده، گرد پټکی يې تړلی و.

چانسلر ته مې په حیرانی وکتل.

د چانسلر سترگی وځلېدې، په خوند يې وويل:

__دا سړی به زموږ پاشلو تېلو ته د اورلگیت ځلی وهي.

خبره واضح نه وه، چانسلر باید نور مالومات هم راکړي وای. چانسلر وويل:

__دا سړی حبيب الله نومېږي، خو د سقاو په زوی مشهور دی، څو کاله مخکې په پېښور کې د يوه زرگر د پیسو سيف غلا شو، د سقاو زوی زرگری ته نږدې چای خرڅاوه، د خلکو پر ده شک راغی، ځکه دا دروند سيف له دې سړي پرته بل چا نه شواي پورته کولای، خو د سقاو زوی وتبتید، دوه کاله وروسته په پارا چنار کې د غلا په تور ونيول شو، هغه وخت د پارا چنار د قرارگاه مشر راته وويل چې دا ساده سړی د امان الله خان ډېر ضد دی، گڼ غله پرې راټول دي، له دې سړي ډېر کار اخیستی شو.

دا خبره مې خوبه شوه، د بند يوولسمه میاشت يې لانه وه تېره چې خوشی مو کړ.

يو څه مو نور هم وپرساوه، په لار کې د انگرېز له خوا يوه جوړ شوي ملنگ ورته وويل چې دی به يو وخت د افغانستان پاچا شي.

د سقاو زوی د کابل کلکان ته لاړ، غلاوي يې شرع کړي، کله کله به يې پر حکومتي کاروانونو هم برید کاوه.

دی سړي په کم وخت کې ډېر ملګري پیدا کړل، خبره تر امان الله خانه ورسېده، د سقاو زوی یې په پوځ کې شامل کړ، خو دی سړي په هماغه لومړیو کې یو پوځي افسر وویشت. بېرته غره ته وتښتېد. پاچا یې پر سر انعام وټاکه، خو د سقاو د زوی سر دومره اسانه کار نه دی، په دی سړي پسې د شوربازار حضرتان ولاړ دي، اوس یې ګڼ خلک طرفداري کوي....

چانسلر غلی شو، ماته یې وکتل، په سترګو کې یې ځلا پرته وه.

ومي ویل:

__ بنه نو، زما رخصتي لا نه وه پوره، لاهور ته دی د څه له پاره را وغوښتم!

چانسلر را نږدې شو، ورو یې وویل:

__ یو ځل بیا رږبه پرېږده!

دا خبره بنه نه شوه راباندې تمامه، ومي ویل:

__ د بریتانیې په استخباراتو کې یواځې ډېوډ جونز نه دی، نور هم باید خطر ومني، بل

یوه ته ووايه!

چانسلر یو ګام شاته شو، سترګې یې رږې را وختې، چیغه یې کړه:

__ نو ته د ملکې امر نه مني!

غلی وم.

چانسلر پر څوکی کېناست، ورو یې وویل:

له تا می دا تمه نه درلوده. سم وایي، په استخباراتو کې ډېر خلک کار کوي، خو ډېوېډ جونز (یو) دی. که مو بل ډېوېډ جونز لرلای، نو ته مو په رخصتی کې تر دې حایه نه راغوبنتي.

پورته کوتي ته وختم، پر مېز نوي او زاړه اخبارونه پراته ول. یو اخبار می را پورته کړ، امان الله خان د اروپا له سفره بېرته راغلی و، ده له څو اسیایي او اروپایي هېوادونو سره گڼ نظامي، اقتصادي، تجارتي... فرهنگي تړونونه لاسلیک کړي ول. وروسته د اخیستل شویو وسلو او نورو قراردادونو لیست راغلی و. امان الله خان په دې سفر کې له اروپایي هېوادونو شپېته زره نوي توپکونه، یوسلو شپږ توپونه، اته جنگي الوتکې، پنځه زغروال موټر، په زرگونو نظامي خولی، پتکونه، درې زره دوربینونه... اخیستی ول.

له اروپایي هېوادونو سره یې په افغانستان کې د قند، کاغذ، تار، توکر، جاکټ، جورابو، درملو، برقي او زراعتي وسایلو... د جوړولو د فابریکو قراردادونه امضا کړي ول....

فکر می خټه شو، خو بل اخبار می تندې ورین کړ، امان الله خان له اروپایي سفره له راتگ وروسته لویه جرگه را غوبنتي وه، د جرگې غړو ته یې خپل تصمیمونه ویلي ول، د دې تصمیمونو مهم ټکي لیکل شوي وو:

د مریدي له مینځه وړل، د بنځو د چادری لیرې کول، د برېتانوي هند د دیوبند په مدرسه کې د افغانانو په زده کړه بندیز، له ملایانو له سره امتحان اخیستل، د تذکرو وېش، د عسکري جبري کډل، بهر ته د زده کړې له پاره د ځوانانو لېږل، د وړو نجونو نکاح منع کول...

دا هغه څه وو چې ملایانو نه غوښتل، تر ټولو ډېر مخالفت یې د شوربازار د حضرتانو مشر نور المشایخ فضل عمر مجددي کړی و.

انگریزي اخبار می را واخیست، سلامت مخ یې د شینوارو پاڅون ته ځانگړی کړی و، تبلیغات تاوده ول، د امان الله خان پاچاهي یې نسکوره کړله....

یوه میاشت له چانسلر او ځینو نورو انگرېزانو سره پر پلانونو وغږېدم، د سفر له پاره هر څه تیار ول، بس! یواځې زېږې ته ماته وم. اه! زېږه! که زېږه په پیسو اوږدېدای، نو چانسلر زما د زېږې د وارېدېدو له پاره تر میلیونونو روپیو تېر و.

پاتې سلامت میاشت ونه لمبېدم، خیرن ځان، اوږدو له خپرو ډکو نوکانو او څپولو وېښتو می پیري نوره هم تقویه کوله.

وخت را ورسېد، شني مری می غاړې ته واچولې او یو ځل بیا له قدم شاه سره سمڅي ته ورغلم.

د یو کال ورکېدو بانه جوړه وه، بغدادی پیر خو یواځې د ملک ځونډي له پاره نه و پیدا، په ټوله دنیا کې یې مریدان لرل.

په یوه میاشت کې څو ځله له خانانو او ملکانو سره وغږېدم، نالیدلي خوبونه به می ورته تېرول، د سقاو زوی می د دې ټولو مشکلاتو حل گانېه، ویل به می چې په همدې سړي پسي ودرېږئ، خوب می لیدلی، همدا مسلمان ځوان به مو له کوپره راباسي.

پاچا ته د خلکو زړونه هسې هم ډک ول، خو زما خبرو نور هم وپرسول. د پاچا پر ضد سلامت لښکر تیار و، خوما د اوس له پاره درې سوه تکړه ځوانان ترې را بېل کړل او د کابل شمال ته می مخه کړه.

یوه اوونی وروسته می د سقاو زوی په یوه زره کلا کی ولید، ساده سری و، پیرانو او حضرتانو ته یی له حده تېر احترام درلود.

له دې سړي سره د شپې تر ناوخته ناست وم، غیبي مرستی یی یادولی، ویل یی چې په فلانی خای کی می یو پیر ولید، رایاده یی کره چې خوب می لید، پر سپین آس سپور یی، توره دې په لاس کی وی، کاپر امان الله منډې درنه وهي... لاړ شه، فلانی خای وکینده، غیبي مرسته درته پرته ده. خای می وکېنده، نوې توپکی او ډېرې پیسې ترې را ووتی....

د سقاو د زوی ټولې کیسې د پیرانو او غیبي مرستو په اړه وی، خان یی سر له اوسه د افغانستان پاچا لید.

گرم نه و، پیرانو، ملنگانو، ملایانو، حضرتانو، په غلا تورنو حاکمانو، له وظیفو شرل شویو وزیرانو... ټولو د امان الله خان ورکېدا غوښته.

پټی او بنکاره جلسې نیول کېدې، د سقاو د زوی خبرې چلېدې، ان په پوځ کی یی هم ډېر هغه کسان خپل کړي وو چې پاچا به غلاوو او فساد ته نه پرېښودل.

چا چې به په کوهدامن کی د امان الله خان له نوم سره د (غازي) ټکی وتاړه، سر یی قلم کېده، کور ته یی اور ور لوېده، بنځه او لونی یی د مینځو په نوم پر خپلو قوماندانانو وپشلی....

د سقاو زوی ته ځینو شېخانو د خادم دین رسول الله لقب ور کړی و، خلکو به د دې سړي غلاوي او ظلمونه په خپلو سترگو لیدل، خو سون یی هم نه شو کولای، د دې سړي پر وړاندې ان له تریو تندي هم د کوپر مانا اخیستل کېدله. تریو تندي یانی مرگ..

د اورلگیت وار را ورسېد، د سقاو د زوی په مشرۍ زرگونه کسان د کابل پر ښار ورغلل، دوی ورځې وروسته احوال را ورسېد چې امان الله خان د غزني خوا ته مخه کړې.

د هوساینې سا مې وایسته، د انگرېز پاشلو تیلو اور اخیستی و.

یوه اوونۍ وروسته کابل ښار ته ورغلم، اه! له ښاره سا ختلي وه، توري ورپځي د اسمایي تر غره را تیتي وي، دوکانونه ته کولپونه ور لوېدلي ول، په کوڅو کې مې یو-یو بنیادم لید، په ختو کې تیت سرونه روان ول... ځای ځای به د دار په پایو پسي ځړیدلي کسان زنگېدل.

یو ځای مې چیغې واورېدې، څو وسلوال په یوه سړي کې ختل، ویل یې چې دا کاپر دی، د امان الله خان په وخت کې یې خپله لور کوپر ته د درس له پاره ور لېږلي وه، سړی یې همالته وویشت.

ارگ ته ورغلم، چمن له لندو دوسیو او کاغذونو ډک و. کرکی ماتې وې، په ونو کې قفسونه را ځړېدل، بندي زرکان غلي پراته ول.

د ارگ پر دفرونو را وگرځېدم، مېزونه، څوکی، الماری، غالی... هېڅ هم نه وو پاتې.

پر دېوال غټي رسامي شوي نقاشي ته ودرېدم، د سپینو بتو سرونه په برچو یا کوم بل تېره شي، خراب شوي ول، خو شني اوبه، غرونه او د غرونو په لمنو کې شني ونې پر خپل ځای پاتې وې.

د امان الله خان دفتر ته ورغلم، دېوالونه یې تک تور ول، د سوځېدلو کوچونو یواځې فلزي سپرنگونه پاتې ول.

بېرته چمن ته ورغلم، یوه دوسیه مې را پورته کړه، د تجارت د وزارت د کلني راپور له پاڼو ډکه وه. بل کاغذ مې را واخیست، په کابل کې د یوه لوی پوهنتون د جوړېدو د قرار داد کاپي وه.

دوې، درې، نورې په خټو لړلې دوسیې مې وکتې، د افغانستان په څو لویو ښارونو کې د لویو ښارگوټو د جوړېدو له نخشو او اسنادو ډکې وې....

په رڼا ورځ د بریتانیا سفارت ته ورغلم، وپره مې نه درلوده، بې سرپوښه وطن و، چا به پوښتنه کوله چې بغدادی پیر د انگرېزانو په سفارت کې څه کوي!

سفیر مې ولید، خوشاله و.

سفیر وویل چې د سقاو د زوی په امر د بریتانیا له سفارته پرته، نور ټول سفارتونه تړل شوي دي.

د سفارت ځینو مامورینو کیسې راته وکړې، د خلکو کورونه چور شوي وو، نجونو او ځوانو ښځوته لاس ور لوېدلی و، په سپینو هلکانو پسې کورونو ته ور اوبنتي ول.

بانکونه، دولتي شتمنۍ، دوکانونه، فابریکې... هېڅ هم نه و پاتې....

څو ورځې وروسته احوال راغی چې خادم دین رسول الله خلکو ته خپل اصلاحي پروگرامونه تشریح کوي.

ورغلم، په یوه لویه میدانه کې گڼ خلک را ټول ول. مخکې لارم، له علماوو سره کښاستم.

شېبه وروسته یو تور موټر او پر آسانو سپاره گڼ کسان راغلل. حبیب الله (د سقاو زوی) د موټر له مخکیني سېټه را کښته شو، زېږه یې لنډه کړې وه، د اغوستي توري دريشي پایڅي یې ور پورته کړې وې.

له علماوو سره یې ستړي مشي توده وه.

لومړی د شور بازار حضرت وغږېد، د حبیب الله کارنامي یې يادې کړې، ويي ويل چې دا وطن همدې خادم دين رسول الله له کوپره وژغوره... په پای کې یې نوي پاچا ته اورده دعا وکړه.

حبیب الله ودرېد، خپلي پخوانی کارنامي یې را واخيستي، ويي ويل چې د امان الله خان بت پرستي او کوپر د دې سبب شو چې د هغه پر ضد را پورته شي... ياده یې کړه چې په لومړيو کې څوارلس زره نغدي روپۍ او نولس ځوانان را سره ول، ورور ورو ډېر شول، بيا ملايکي مرستي ته راغلي... دا وطن مو له کوپره وژغوره.

نور به د بيت المال پيسي پر خپلو عسکرو او ملايانو لگوم چې عبادت وکړي... د نجونو مکتبونه بند دي، هلکانو ته هم د مکتب کوپري کتابونه فزيک، رياضي، کيميا... بڼه نه دي، له دينه یې باسي، دوی بايد مدرسو ته لاړ شي.

له دې وروسته د عداليې، تعليم او تربیې، حفظ الصحې... وزارتونو ته ضرورت نه شته، عدل د ملايانو کار دی، ناروغی په دم تايز بڼه کېږي، د تعليم او زده کړې له پاره مدرسې لرو...

ماليات نه اخيستل کېږي... په دې وطن کې يواځې انگرېزان سفارت درلودای شي، ځکه دوی له مور سره په گډه کاپر پاچا را وپرزاوله، نور کوپري هېوادونه د سفارت حق نه لري... ورځی! خپل ساعت تېر کړی، چرگان او مرزان وځنگوی...!

په پای کې یې ځان د افغانستان امیر اعلان کړ.

څو ورځې وروسته بیا ارگ ته ورغلم، د سقاو زوی په جگو پښو پر څوکی ناست و، مخې ته یې جنګي چرګان تړلي ول. دی په ټکي نه پوهېده، د خلکو عریضې به یې شفاهي اورېدې.

بیا د هغو بندیانو وار شو چې د امان الله خان په دوره کې یې لوړې څوکی درلودې.

لومړی یې یو ډنګر سړی را ووست، دا سړی په تېر حکومت کې د موزیم رییس و. د سقاو زوی د موزیم په مانا نه پوهېده، یوه بل ورته وویل چې دې سړي زاړه بوتان ساتل...

د سقاو زوی سترګې پټې کړې، چیغه یې کړه چې د بت پرستانو دید ناروا دی، مه یې ځنډوئ، همدا نن یې سر په لاهوري دروازه کې راو ځړوئ.

بل لاس تړلی بندي یې را ووست. دا سړی د امان الله خان د ماليې وزیر میر هاشم خان و.

د سقاو زوی وویل:

__دا کاپر مو ولې تر اوسه ژوندی پرېښئ!

هاشم خان وویل:

__سم مسلمان یم!

د سقاو زوی چیغه کړه!

_دې وطن ته دې کوپر را ووست، بودیجه تا جوړه کړې وه!

وزیر وویل:

_هو، خو بودیجه د حساب داری یو پخوانی سیستم دی، په کورونو، دوکانونو کې هم بودیجې لرو، بودیجه یواځې یو نوم دی....

د سقاو زوی چیغه کړه:

چپلم راوړئ!

وزیر ته یې وکتل، ویې ویل:

_ورک شه!

په دوو ساعتونو کې اتیا کسان محاکمه شول. ځینې یې زندان ته ولېږل، نورو ته یې د مرگ حکم واوراوه....د کابل پر څلورو دروازو باید سرونه را څرېدلې وای، دا سرونه د نورو له پاره عبرت ول.

نور مې په کابل کې پاتې کېدا گټه نه درلوده، څه چې برېتانیې غوښتل، تر لاسه یې کړل.

پېښور ته له تگه یوه ورځ مخکې یو ځل بیا ارگ ته ورغلم. زینتې بوتې، گلان، چمن... له بېخه ایستل کېدل...د سقاو زوی امر کړی و چې دا بې گټې شیان له ریشو را وباسئ، پر ځای یې ترکاري وکړئ!

بیا په بنار کې وگرځېدم، د پخوا غونډې نظافت نه و، ډېر کسان به په لارو کوڅو کې رفع حاجت ته کېناستل... ډېرو دوکانونو ته کولپونه ور لوېدلې وو. لارې، کوڅې له شنو چادریو ډکې وې، بنځو، ماشومانو او ځوانو نجونو سوال کاوه.

مخکې لارم، د حبیبي د لیسي ټولې شیشې ماتې وې، په لویه میداني کې یې غواوې گرځېدې...

سوزان کتابچه کېنوده، گروپ یې مړ کړ.

* * *

ټک شو، توپ له بېټ سره ولگېد، سوزان منډه واخیسته، توپ په چمن کې رغړېده....

تام چیغه کړه!

_څلوربزه!

سوزان توپ را واخیست، بېرته راغله، خپل ورور ته یې وکتل، په سترې ساه یې وویل:

_بس ده! نوره مې پرېږده!

د تام تندې تریو شو:

_نه، اوس به زما وار را تېروي.

سوزان وویل:

_ما دېرش منډې کړې، ته لا په شپاړسو کې یې، پاتې منډې مې در وبخښلې، تا وگټله.

تام چيغه کړه!

له اوله به دې کرکت نه کاوه، نه به راتلې، اوس باید زما پنځه اووره را پوره کړې.

سوزان توپ پر ځمکه واچاوه:

بد مې وکړل، بخښنه غواړم

د لارا غږ راغی:

څه خبره ده، ولې سره خورئ!

سوزان ور وکتل، مور يې په چمن کې ناسته وه، پر مخ يې د لمر ضد کریم وهل....

سوزان وویل:

مورې! که وخت لرې، نو زما پر ځای د تام درې پاتې اوورونه ور پوره که.

سوزان لاره، کتابچه يې ور واخيسته، ډېوډ جوړز يودېرش کاله وروسته تاريخ ليکلی

و.

۱۹۶۰ م کال د اپرېل شپږ ويشتمه لندن

تېر مازديگر تلویزیون ته ناست وم، درې اويا کلن يم، غوږونه مې درانه دي، له

غوږی پرته، غږ سم نه اورم. يودم پر تلویزیون يو تور او سپين عکس راغی، دا

څېره شناخته راته واېسېده، پر ذهن مې فشار را ووست. د افغانستان د پخواني پاچا

امان الله خان د ځوانی عکس و.

په بېره ودرېدم، د تلویزیون غږ مې لور کړ، امان الله خان د سویس په یوه روغتون کې له وطنه لیرې، په بې کسی کې سا ور کړې وه.

بېرته پر څوکی کېناستم، پر اوږه مې څه ولگېدل، د اووه کلن لمسي کوچینی لاس و. ماشوم په حیرانی راته وویل:

__نیکه! ته ژارې!

ځان ته مې پام شو، ما په رښتیا ژړل، خو ولې؟! نه پوهېدم!

کوټې ته لاړم، کتابونه مې ولټول، له کلونو وروسته مې د یادښت کتابچه را واخیسته. ومې کته، وروستی یادښت مې یو دېرش کاله مخکې لیکلی و.

په دې کلونو کې مې امان الله خان یواځې یو ځل ولید، په ۱۹۵۵ م کال کې مې مور مړه شوه، نوي کلنه وه، وصیت یې کړی و چې جنازه به مې خپل پلرني وطن، ایټالیا ته وړئ!

مور مې په روم کې خاورو ته وسپارله. منی و، د ایټالیا هوا تر لندنه توده لگېده، فکر مې وکړ، توده هوا مې هډوکو ته ښه وه. څو ورځې په ایټالیا کې پاتې شوم، یوه ورځ مې امان الله خان په ذهن کې را وگرځېد، پوهېدم چې په روم کې اوسي، خو دقیق ادرس یې نه و راملوم.

د افغانستان سفارت ته ورغلم، باني یې کولې، نه پوهېرم چې ولې یې له پخواني پاچا سره زما لیدل نه خوښېدل. په سخته مې قانع کړل، ادرس یې راته ولیکه.

کاغذ ته مې وکتل، پخوانی پاچا د ښار په تر ټولو غریبه برخه کې اوسېده.

یو سهار می ټکسي ته لاس ورکړ، شل دقیقې وروسته د یوه پارک پر غاړه کښته شوم.

یوې ځوانې نجلۍ ته مې کاغذ ونيو، شمال لور ته یې گوته ونيوله، مجبور وم، باید په پارک کې تېر شوای وای.

پر ژېړ چمن ژېړې پانې پرته وې. څو ماشومانو فوتبال کاوه، زاړه کسان پر اوږدو څوکیو لمر ته ناست ول. مخکې لارم، سرې او ژېړې پانې مې د بوتو تر تلیو لاندې کېدلې... یو ځای ودرېدم، بېرته مې شاته وکتل، یو څوک پر اوږده څوکی ناست و، اخبار یې وایه.

نږدې ور غلم، دا غټې سترگې شناخته راته واېسېدې. مخامخ ورته کېناستم. حساب مې وکړ، دوه شپېته کاله! نه وم غلط، امان الله خان به په دوه شپېته کلنۍ کې خامخا همداسې څېره درلوده. ور نږدې شوم، پر سرې مې سیوری ورغی، شپو خولۍ یې له څوکی ور پورته کړه، کېناستم، په انگلیسي مې وویل:

__ هوا ښکلې ده!

غټې کڅورنې سترگې یې را واړولې، موسک شو، لنډ ځواب یې راکړ!

__ ډېره!

بېرته یې اخبار سترگو ته ونيو.

ور ومې کتل، د زاړه، خو پاک بالاپوښ گروي (تنی) یې تر غاړې پورې تړلې وې، له لیرې یې د مخ گونځې دومره ژورې نه ښکارېدې.

ٽپ شو، توپ پر اخبار او بيا د سري پر اوره ولگېد، يو ماشوم راغی، بخښنه يي
وغوښته، سري توپ ور واخيست، د ماشوم پر سر يي لاس تېر کړ، توپ يي ورته
ونيو. ماشوم موسک شو، مننه يي وکړه.

سري بېرته اخبار ته وکتل.

په انگليسي مي وويل:

__ په ماشومتوب کي دي کومه لوبه خوښېدلې؟!

سري را وکتل، ويي خندل:

__ د آس سورلي.

بېرته يي سر وڅړېد.

يوه شېبه ناست و، بيا ورو ولاړ شو. گام يي واخيست، په پښتو مي وويل:

__ مېلمه يواځي پرېږدي!

نېغ يي راته وکتل، سترگي يي وځلېدې، په خوند يي وويل:

__ افغان يي؟!

راغی، تر لاس يي کش کړم، ودرېدم، تر ډېرو يي په غېږ کي نيولی وم. نه يي
پرېښودم.

ومي ويل:

__نه! پرنگی!

ويي ويل:

__تو کي مه کوه! پرنگیان او داسي صافه پښتو! ډېر سره ليري دي.

ومي ويل:

__دېوېد جونز يم، په ۱۹۱۹ کال کي ارگ ته درغلی وم، درې کسه وو، د چانسلر لېک مو دروور، په کابل کي مو د خپلو څو نمايندگانو پاتي کېدا غوښته.

د سړي لاسونه مړه شول. تر څنگ مي کېناست، سر يي څو ځله يوې، بلې خواته وخواوه، يودم يي وخنډل:

__اه! پرنگیانو! دلته هم نه يم درنه خلاص!

ومي ويل:

__خو اوس مي تقاعد اخيستی، له سياست سره کار نه لرم، ايټاليا ته مي د خپلي مور جنازه راوړه، ته مي په ذهن کي را وگرځېدي، ليدو ته دي راغلم.

امان الله خان ودرېد، تر لاس يي ونيولم، په موسکا کي يي وويل:

__راخه! کورته ځو، بيا ونه وايي چې يوه افغان بوډا په پردي وطن کي خپله مېلمه پالنه هېره کړې وه.

تر پارک ووتو، تنگه کوڅه راغله، امان الله خان په يوه زاړه کور کي اوسېده. پورته وختو، وړه کوټه وه، پر زړه، رنگ خوړل شوي غالي يو کټ، کوچيني مېز، دوي

څوکی... بنکارېدلې. کېناستم، شاوخوا مې وکتل، وره الماری له کتابونو ډکه وه، پورته
 د لرگي په چوکاټ کې کلیمه نیول شوې وه، کټ ته نږدې، په تاچه کې د جاینماز پر
 سر کوچینی قرآن شریف ایښی و.

امان الله خان د باندې ووت. زاړه وره چولي درلودې، غږ یې راته، یو چا ته یې
 وویل:

_ څه مو پاڅه دي؟! _

بنځینه غږ راغی!

_ لوبیا! _

امان الله خان وویل:

_ مېلمه لرم، قابلي پلو پوخ کړئ!

بنځینه غږ وویل:

_ غوښه نه شته!

_ یو څوک پسې ولېږئ!

دروازه خلاصه شوه، امان الله خان بېرته راغی، ویې ویل:

_ کړکی ته کېنه، کوټه سره ده.

څوکی مې وکښوله، د لمر وړانګې مې اوږو ته سیڅې شوې. امان الله خان پر کټ
 کېناست، ویې خندل:

_ اوس می نو سم زړه ته ولوبده چې ډېوډ جوړز یې، فکر کوم چې یو ځل مو بیا هم سره لیدلي و.

ومي خندل:

_ هو، زه او سفیر دې په نیمه شپه کې در و غوښتو، ویل دې چې انگرېزان د افغانستان په شمال کې مداخله کوي، خلک یې مسلح کړي دي، سفیر ته دې د هغه له خوا امضا کړی سند ورکړ، ورته ودې ویل چې په دوه اویاوو ساعتونو کې به له افغانستانه وځي. یوه اوونۍ وروسته دې زموږ انگرېز جاسوس اعدام کړ.

امان الله خان سره ساه وایسته:

_ اې پرنگیانو، حق مو و، وطن مو را غرق کړ.

ومي خندل:

_ ته هم گرم وي، ډېر تېز تلې.

راته وپي وکتل، څه یې ونه ویل:

_ د کوتې دروازه وتکېده، امان الله خان ولاړ شو، بېرته له پتنوس سره راغی. دوه گیلایه یې له شنو چایو پک کړل.

کړکی ته ودرېد، وپي ویل:

_ هاغه ماشومان ویني؟!!

و درېدم. لاندې پاک، سوتره او صحتمند ماشومان روان ول، خندل یې، په ملاوو پسي یې د مکتب بکسي ترلې وې.

امان الله خان وویل:

_ دا ماشومان پچې نه جارو کوي، په دوو اوزو پسي هم ټوله ورځ نه دي روان، لوړه نه پېژني، مکتب ته ځي، خاندي، تفریح لري، تلویزیون ته گوري، غم نه ویني، د ټوپک ټک یې نه دی اورېدلی، روغ دي، له ژونده خوند اخلي....

غلی شو، ویي ویل:

_ د هاغه دوکان تر مخ ناست بوډا زموږ گاونډی دی، پنځه څلوېښت کاله یې په یوه فابریکه کې کار وکړ، اوس کرار ناست دی، د تقاعد پیسي ورته راځي... نه زوی ته احتیاج دی، نه لمسو ته، تر مرگه به په گډه موږ او پر تن پټ وي.

هاغه بله ځوانه پنځه ډاکټره ده، اته ساعته کار کوي، خو څوارلس ساعته هوسا ژوند لري، کونډه ده، خو دومره پیسي پیدا کولای شي چې د خپلو اولادونو، درس، روغتیا، خوراک، تفریح... ته ورسېږي.

دا د روم تر ټولو غریبه سیمه ده، خو کورونه یې څلرویشته ساعته برق، گاز او اوبه لري... کوڅې یې پخې دي، مکتب او روغتون نږدې دی، په دې ټوله غریبه سیمه کې به یو سوالگر هم ونه ویني.

غلی شو، بېرته پر خپل ځای کېناست، پیاله یې ور پورته کړه، ویي ویل:

_ سم وايي! زه تېز تلم، ځکه وخت کم و، ما وېل چې په خپل ژوند کې یو پرمختللی افغانستان وویښم. داسې وطن چې اوسېدونکي یې د دې خلکو په څېر آرام ژوند ولري،

لوره ونه پېژني، تعليم وکړي، د خان او نورو په حقوقو پوه شي، بنه او بد ور مالوم وي، په کورونو کې د مورچو د جوړولو پر خای، د کتابونو خای جوړ کړي... نور يې په يوه او بل نوم غلط نه کړي

غلی شو، له پيالي يې سور وکړ، سور اسويلی يې وايست:

_ ايتالياوان له دوهمې نړيوالې جگړې را ووتل، ټوله ايتاليا خاورې شوه، خو خلک يې پوه او تعليم يافته ول، په لسو کلونو کې يې بېرته ايتاليا، ايتاليا کړه، اوس موټري او طيارې جوړوي، خو زما خلک بې سواده ول، ماغزه به مې ورسره وخوړل، په عادي خبره کې به يې قناعت نه کاوه.

غلی شو، يودم يې ترخه وخنډل:

_ يو وخت خو سپين ږيري راغلل، دوی په کابل کې روان رېل ليدلی و، غوسه يې نه کنټرولېده، ويل يې چې بناو ته دې د اوسپني بنامار راوستی، خوراک يې اور دی، شيطان يې چلوي.

ورسره ووتم، په رېل کې مې کېږول، دوره مې ورکړه، پوه مې کړل چې ريل د مساپرو او تجارتي اجناسو د انتقال له پاره تر ټولو ارزانه او گټوره لاره ده... ورته ومې ويل چې دا رېل له اوسپني او لرگيو جوړ دی، د ډبرو په سکرو کار کوي، بنيادم يې چلوي... هر څه يې په خپلو سترگو وليدل، خو کله چې رېل ودرېد، بېرته يې هماغه پخوانی خبره را واخيسته، تور شيطان او د اوسپني بنامار يې نه غوښت.

راډيو يې نه منله، ويل يې چې په مينځ کې يې واړه واړه شيطانان ناست دي... خلک له دينه باسي... تلفون کوپر ورته بنکارېده، ويل يې چې له دينه اوښتی يې، له شيطان سره غږېږي.

دی خلکو ان په پخه خښته او پوخ دېوال کې هم شیطان لید... پوهېږي چې ولې؟!
علت یې بېسوادې وه.

ما باید دا ستونزه حل کړې وای، مکتبونه مې جوړ کړل، غوښتل مې چې دا خلک له
تیارې را وباسم، په هرڅه یې پوه کړم... خو دوی مکتبونه هم نه غوښتل، د کوپر
ځالي یې بللي....

ومي ويل:

_ نو فکر نه کوي چې په داسې یوه ساده او بې سواده ټولنه کې ترکیبې ته د نجونو لېږل
ښه نه و؟!!

امان الله خان پیاله ور ډکه کړه، سره ساه یې وایسته:

_ په ټول وطن کې ښځینه ډاکټره نه وه، ښځې به په ډېرو عادي ناروغيو مړې کېدلې،
فکر مې وکړ، په ټولو اسلامي هېوادونو کې ترکیه ښه راته وایسېده، تر عربو مخکې
وه، ما باید په خپل وطن کې ښځینه ډاکټرانې درلودای، سلامت پوهنتون، استادان،
لابراتوارونه، کتابخانې... خو مې غریب افغانستان ته نه شوای راوړلې، چاره نه وه،
نجونې او هلکان مې ترکیبې ته ولېږل... د شرعي خلاف کار مې نه گانېه، ترکیه
اسلامي هېواد دی، د نجونو لیلیه، خوراک، څښاک، هر څه بېل ول.

ومي ويل:

_ د چادري په اړه څه وایې؟! تا په کابل کې چادري منع کړه!

امان الله خان سر و خوځاوه:

_زه دیني عالم نه یم، خو اسلامي نړۍ مي لیدلې ده، مطالعه لرم، ما په یوه اسلامي هېواد کې هم دا ډول شنې رنگه چادریانې ونه لیدلې... زمونږ د خلکو لوی مشکل دا دی چې دین او رواجونه یې سره ګډ کړي دي...

زه به د بند، فابریکې، برق، سرک، پل، پلچک، مکتب، پوهنتون... د جوړېدو په باره کې ورته غږېدم، ګټې به مې یې بیانولې، د دې شیانو په جوړولو کې به مې د خلکو همکاري غوښته... خو دوی به په هر څه کې ښځې را ګډولې... پوخ سرک او په موټر کې هوسا تګ ته یې پام نه و، ویل به یې چې نه، بیا به له روان موټره زمونږ کورونه او د کورونو په مینځ کې زمونږ ښځې ښکارېږي.

د مکتب او پوهنتون په ګټو به مې خوله ستړی شوه، خو په په اخیر کې به یې راته وویل چې نجوني مو کوپر او فحشۍ ته مه باسه....

د روغتون فایډې به مې ور یادې کړې، ویل به یې چې ته عیاشي غواړې، تورسري به مو څنگه له کوره د باندې وځي؟!!

خوارځواکه ماشومانو او ښځوته مې د تقویې دواوې ور ولېږلې، خو خلکو اور ور واچاوه، ویل یې چې پاچا د اسلامي امت د ډېرېدو مخالف دی، دا دوا زمونږ ښځې را وچوي، اولاد نه شي پیدا کولای.

ما به د وطن د پرمختګ خبرې ورته کولې، خو دوی به خامخا پل، پلچک، دېوال، پوخ لښتۍ... د ښځو له نوم سره تارې... وی، په دې کې خو زمونږ ښځې راځي، خلک به یې مخ وويني، بې بندوباره به شي... دوی هر څه ته بد بینه ول، هر پرمختګ یې خامخا د ښځو د مخونو له لوڅوالي او عیاشي سره تارې....

امان اله خان اوږدې خبرې وکړې، سترګې یې لنډې وې....

د ډېوېډ جونز یادښتونه همدومره ول.

سوزان خپل تلیفون را واخیست، په انټرنټ کې یې د امان الله خان نوم ولیکه، گڼې انټرنیټي پانې راغلي. یوه یې خلاصه کړه، اروپا او ځینو اسیایي هېوادونو ته د غازي امان الله خان سفر پکې راغلی و.

په مصر کې یې د مصر پاچا شاه فواد، صدراعظم او د کابینې غړي مخې ته را وتلي ول. په عکس کې د امان الله خان استقبال ته په زرگونو کسان د گلانو له گډېو سره ولاړ ول.... گڼ لیکل شوي شعارونه ښکارېدل، امان الله خان یې په اسلامي نړۍ کې خپلواکۍ اخیستونکي اتل یاد کړی و.

د مصر مشهورې ورځپانې الاهرام لیکلي ول ((اې هغو کسانو چې استقلال غواړي او له آزادي سره مینه لري... نو له امان الله خانه یې زده کړئ....)).

دوهم سفر یې ایټالیا ته و، په روم کې د ایټالیا پاچا، ملکه، د دربار غړي، صدراعظم موسیولیني... مخې ته ورته راغلي ول. .. بیا فرانسې، سویس، المان، پولنډ، انگلستان، شوروي ... ته تللی و، هلته یې هم تود هرکلی شوی و، پاچا د افغانستان د پرمختګ له پاره گڼې قرار دادونه امضا کړي ول....

سوزان بله انټرنیټي پاڼه راوسته، په دې پاڼه کې یې د امان الله خان په اړه د نړۍ د سیاستوالو، پوهانو، لیکوالو... خبرې را اخیستي وې.

په کابل کې د انگلستان د هغه وخت سفير لیکلي ول:

((امان الله خان په مېراني، زړورتوب، دوستي او ښه مشرتوب کې جوړه نه درلوده. دا سړی د پرمختګ لېونی و، غوښتل یې چې خپل هېواد په لنډ وخت کې د نړۍ د پرمختللو هېوادونو په کتار کې ودروي....

د هند لومړي وزير جواهر لعل نهرو ليكلي ول:

((امان الله خان فصیح، روانه او قناعت ورکونکې ژبه درلوده، په خپل سفر کې یې ډېر اروپایي هېوادونه قانع کړل چې په افغانستان کې سرمایه گذاري وکړي، فابریکي جوړې کړي... دې سړي خپل هېواد نړۍ ته ور وپېژاند، د افغانستان حیثیت او اعتبار یې ډېر کړ...)).

فرانسوي سفير موريس فوشي ليكلي ول: ((ځوان پاچا په سياست کې حيرانوونکي پوهه درلوده، وېره يې نه پېژندله... ما په لومړي ځل د جنرالي په د ريشي کې وليد، بنکلی بنکارېده، سترگې يې اغېزناکې وې، مقابل لوري يې تر تاثير لاندې راووست، په خبرو کې به يې موسکا گډه وه، په ډېرو سختو حالاتو کې هم نه عصبي کېده، دې سړي خپل هېواد په لنډ وخت کې نړۍ ته ور وپېژاند...)).

امريکايي ليکوال پولاده د امان الله خان د ملگرو له قوله ليکلي ول:

((د دارلامان مانې د يوې غونډۍ پر سر جوړېده، امان الله خان راغی، د مانې جوړېدو ته خوشاله و، ويل يې چې د مانې کارونه بايد له نږدې ووينو، خو مور ورته وويل چې غونډۍ يخ وهلي، ځانونه مو وازمايل، پورته ختل ناممکنه ده، بنويږو... خو پاچا وخنډل، منډه يې واخيسته، په يوه ساه د غونډۍ سر ته وخوت. له هماغه ځايه يې په خدا را غږ کړل:

((ډېره ډوډۍ مه خورئ، زما غوندي ورزش وکړئ...)).

(په افغانستان کې اور) د کتاب ليکوالي ميرمن رياتالي ستيوارټ ليکلي ول: ((د افغانستان پخواني اميران مغروره او متکبره کسان ول، په سخته به يې چاته اجازه ورکوله چې ورسره وويني، خو امان الله خان بي کبره انسان و، له گارډ او محافظ پرته به په بناړ او کوڅو کې گرځېده، له غريبو خلکو سره به يې ناستې درلودې، د

هغوی مشکلات به یې لیکل... دی ریښتونی او صادق انسان و، کله چې له کابله ووت، نو په غزني او کندهار کې په زرگونو خلک ورباندې را ټول شول، ټول د پاچا امر ته ماتله ول، ویل یې چې د سقاو پر زوی حمله ور وړو، خو امان الله خان منع کړل، ویې ویل چې زما پاچاهي د افغانانو په خپل منځي جگړې نه ارزي...)).

یوه بل لیکوال لیکلي ول:

((په ایټالیا کې د پاچا ژوند سخت و، په ناز او نعمت کې را لوی شوي دي سړي نجاري کوله، ده هېڅوخت د ایټالیا د حکومت مرستې ونه منلې، ویل به یې چې لاس او پښې لرم، خیرات ته ولې کینم... یو وخت یې لاس ډېر تنگ شو، د افغانستان پاچا نادر خان ته یې لیک ور ولېږه، له هغه یې غوښتي ول چې په کابل کې زما یوه ټوټه ځمکه خرڅه او پیسې یې را ولېږه، خو نادر خان دا کار ونه کړ... امان الله خان بیا د مرگ تر ساته له هېچا، هېڅ ونه غوښتل...)).

افغان دیپلومات ډاکټر شاهي بای مستمندي لیکلي ول:

_((په ایټالیا کې د امان الله خان کور ته ورغلم، پاچا غریبانه ژوند درلود، ملکي ثریا د پاچا د کټ رواجي لیرې کړه، یو بالښت یې را وایست، راته ویې ویل چې دا بالښت د افغانستان له خاورې ډک دی، پاچا دا خاوره هغه وخت ورسره را وړه چې له افغانستانه را ووت.

پاچا پر همدې خاوره سر لگوي، وایې چې بوی یې ښه راباندې لگېږي، کله چې ناروغه شي، نو همدې خاورې ته پزه ور نږدې کړي، خپل سږي وپرسوي، وایې چې درملو ته ضرورت نه شته... پاچا وصیت کړی چې که مړ شوم او وطن ته مې د تابوت د وړلو امکانات نه ول، نو په قبر کې به همدا خاوره راسره ږدئ...)).

یوه بل اروپایي لیکوال لیکلي ول:

__ ((دې خلکو (افغانانو) کبر وکړ، د عزت، ترقی او پرمختګ چانس یې په لغته وواهه... دوی یو داسې پوه، مدبر، زړه سواند، زړور او پر وطن مبین پا چا پسې واخیست، چې په افغانستان کې به بیا تکرار نه شي...)).

سوزان د دوه زره شپاړسم افغانستان عکسونه را وستل. خوار او په نس وړي، څر پر خلک، سوالګر، له خټو جوړ کورونه، وژني، چاودني، بمبارد، پرې کړي اندامونه... یې سترګوته ودرېدل.

د سوزان سترګې ډکې شوې، گامونه یې واخیستل، د ډېوډ جوړ کتابچه یې د جهیل اوبو ته واچوله.

د خیمې خواته ورغله، د پلار خوشاله رغ یې واورېد:

__ څنگه! ډاډه یم، پر غور نیکه به دې افتخار کړی وي.

سوزان ور وکتل.

پلار یې په حیرانۍ وویل:

__ ته ژاړې!

نجلۍ خیمې ته ننوته.

(پای)

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**